

# พระโพธิธรรมาจารย์เถร (สุวัจน์ สุวโจ)

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ

วันเสาร์ที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕


ณ วัดป่าเขาน้อย ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์





ภาพถ่ายทางอากาศ วัดป่าเขาน้อย ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์



An aerial photograph of a lush forest. In the upper right, a concrete dam spans across a river, with water visible behind it. In the lower left, two small houses with green roofs are nestled among the trees. The text is overlaid in the center of the image.

“ภิกษุทั้งหลาย!  
ข้าวกว่างองงามบริบูรณ์ และคนเฝ้าข้าวกว่างก็ประมาณเสีย,  
โคกินข้าวกว่าง ลงสู่ข้าวกว่างโน้น  
พึงเมาเพลिनประมาณเอาจนเต็มที ฉันใด,  
ปุถุชนผู้มีได้เรียนรู้อ ไม่สังวรในผัสสายตนะ ๖  
ย่อมเมาเพลิดเพลिनประมาณในกามคุณ ๕ จนเต็มที ฉันนั้น’

(ส.สพ. ๑๘/๓๔๔/๒๔๓)





พระพุทธโพธิธรรมประธาน ภายในศาลากาญจนภิษกเมตตาสวโจ

ภิกษุทั้งหลาย!

กายนี้มีไข้ของพวกเธอ แล้วก็มีไข้ของใครอื่น  
พึงเห็นว่ากรรมเก่านี้ เป็นสิ่งที่ปัจจัยปรุงแต่งขึ้น  
ถูกจงใจจำนงขึ้นมา เป็นที่ตั้งแห่งเวทนา

ภิกษุทั้งหลาย!

ในเรื่องนั้น อริยสาวกผู้ได้เรียนรู้แล้ว

ย่อมพิจารณาสืบสาวเป็นอย่างดี

ถึงการที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันและกัน จึงเกิดขึ้นว่า

“เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ

กล่าวคือ

เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี

เพราะอวิชชาสำรอกดับไปไม่เหลือ สังขารจึงดับ ฯลฯ”

(ส.นิ. ๑๖/๑๔๓/๗๗-๗๘)



หลวงปู่สุวัจน์ สุวโจ



## ความนำ

### สิ่งที่ควรเข้าใจก่อน

บัดนี้เป็นวาระสุดท้าย แห่งสังขารขันธของพระโพธิธรรมอาจารย์เถร (สุวัจน์ สุวโจ) กำลังจะมอดไหม้ ในกองเพลิง ถูกทิ้งคั่นเป็นเพียงธาตุไวับนโลก เป็นการสละคืนโดยไม่มีเชื้อเหลือโดยแท้ แห่งพุทธสาวก ผู้หักรานอวิชชาลงได้ **ยอมไม่มีวัฏฏะ เพื่อที่จะบัญญัติต่อไป เป็นโอปปาติกะ...** ด้วยอาศัยปฏิบัติที่ ออาจหาญ ชาญฉลาด เสี่ยงธรรมประกาศก้องทั่วสามแดนโลกธาตุ ธรรมะที่ท่านป่าวประกาศแสดงท้วง ทำนอง ด้วยบทเพลงคือไตรลักษณ์ ให้ประจักษ์แก่มนุษย์ผู้หลงตัวได้ตื่นตน พันชลาดเขลา ดังโอวาท ที่ท่านเว้าวอนพร่ำสอนศิษย์อยู่เสมอว่า

**“เราคนเดียว เทียวรัก เทียวโกรธ จะไปโทษใคร  
แก้อะไรใครได้ ก็ไม่เท่าแก้ไขตน เพียงคนเดียว”**

หนังสือ **“พระโพธิธรรมอาจารย์เถร (สุวัจน์ สุวโจ)”** นี้ ใช้เวลารวบรวม-เรียบเรียง-เขียนต้นฉบับ เพียงสามวัน เพราะถูกจำกัดเรื่องเวลาจากทางโรงพิมพ์ให้ทำงานพระราชทานเพลิงศพ เริ่มเป็นหนังสือ ขึ้นมาได้มีสาเหตุมาจากอาจารย์อุดม-คุณเกษตร (ตี๋ม) สิทธิภูประเสริฐ ได้พยายามคะยั้นคะยอให้เขียน และเรียบเรียง ทั้งที่ผู้เขียน-เรียบเรียงไม่สะดวกใจนัก เกรงว่าหนังสือจะออกมาไม่ดีสมท่านผู้เป็นเจ้าของ ประวัติ ซึ่งเป็นพระเถระที่ดีเลิศ จึงตอบปฏิเสธอย่างแข็งขัน

แต่คุณตี๋มยกเหตุผลมาสารพัดว่า “วาระสุดท้ายแล้ว อยากทำอะไรให้ครูบาอาจารย์ เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพเป็นส่วนตัวบ้าง ถ้าไม่ได้ทำในครั้งนี้ จิตใจคงไม่สงบ” เหตุผลสุดท้ายที่ผู้เขียน จนมุมด้วยเหตุผลก็คือ “ถ้าท่าน(ผู้เขียน)ไม่ทำอะไรไม่มีหนังสือประวัติที่เป็นเรื่องเป็นราว สำหรับแจกในงาน คติธรรม ชีวิตและปฏิบัติ ก็จะถูกสูญหายไปเป็นที่สุด ขอให้ทำเพียงประวัติโดยย่อ ๆ ก็เอา” อีกทั้ง ขณะที่ท่านพระอาจารย์สุวัจน์พักอยู่ที่วัดป่าเขาน้อย จังหวัดบุรีรัมย์ องค์กรท่านเมตตาอนุญาตโดยตรงให้ผู้เขียน\* เป็นผู้จัดทำอัตตชีวประวัติของท่าน

ด้วยความเคารพรักเทิดทูนในลัทธิปฏิบัติของท่านพระอาจารย์สุวัจน์ สุวโจ ผู้เขียนจึงใช้ ความเพียรพยายามที่มีอยู่ทั้งหมด โหมทำงานหนังสือนี้ถวายองค์กรท่าน ด้วยจิตวิญญูญาณ คั่นคว้าจาก หนังสือ แถบเสียง และบทสัมภาษณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่บ้างแล้ว ทั้งในและต่างประเทศ โดยถือคติจาก องค์กรท่านเป็นกำลังใจว่า **“ถ้าขาดให้ช่วยต่อ ไม่พอให้ช่วยเพิ่ม ถ้าตกให้ช่วยเติม ช่วยแต่งต่อให้บริบูรณ์”** จึงออกมาเป็นหนังสือเล่มเล็กอย่างที่ทุกท่านเห็นอยู่เวลานี้

หนังสือเล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือแห่งศิษย์ทุก ๆ ท่าน กรรมอันใดที่ไม่สมควรขอ พระโพธิธรรมอาจารย์ (สุวัจน์ สุวโจ) โปรดอโหสิกรรมด้วยเทอญฯ

ศิษยานุศิษย์

๒๓ เมษายน ๒๕๔๕

\* พระมหาธีรนาถ อคฺคธโร

## สารบัญ

ความนำ .....	๗
ประวัติการอยู่จำพรรษา .....	๑๐
ประวัติย่อ พระอาจารย์สุวัจน์ สุวโจ .....	๑๓
ชาติภูมิ .....	๑๓
ถิ่นฐานบ้านเดิม .....	๑๓
ชีวิตในวัยเด็ก .....	๑๔
ชีวิตที่ตรากตรำช่วยบิดา-มารดาอย่างหนัก .....	๑๗
อายุ ๑๒ ปีมีใจอยากบวช .....	๑๘
การศึกษาในสมัยนั้น .....	๑๙
เป็นนายช่างทอง .....	๑๙
พระธรรมกระตุ่นเตือน .....	๒๐
ทำคลอด-สลัดใจในการเกิด .....	๒๔
อายุ ๑๙ ปี บรรพชาเป็นสามเณร .....	๒๕
ลาสิกขาจากสามเณร .....	๒๖
อุปสมบทครั้งแรก .....	๒๗
บวชได้ ๑ พรรษาต้องไปเป็นอาจารย์ .....	๒๙
แสวงหาครูบาอาจารย์ .....	๒๙
พบท่านพระอาจารย์ฝั้น .....	๒๙
อุปสมบทครั้งที่สองยุติเป็นฝ่ายธรรมยุต .....	๓๔
ได้รับการอบรมกับพระอาจารย์มหาปิ่น .....	๓๔
กลับไปจำพรรษาวัดป่าศรีธารวม .....	๓๗
การศึกษาและปฏิบัติของครูบาอาจารย์ในสมัยนั้น .....	๓๘
ท่านพระอาจารย์ฝั้นแก่พระเป็นวิปัสสนู .....	๓๙
ออกธุดงค์กับพระอาจารย์ฝั้น ปาเรลโก .....	๔๓
โอวาทท่านพระอาจารย์ฝั้น ก่อนออกธุดงค์ .....	๔๓
แสดงธรรมให้โยมพ่อฟัง .....	๔๙
เสนาสนะป่าริมห้วยเสนง .....	๕๐
พระอาจารย์สุวัจน์รู้วาระจิต .....	๕๖
สร้างวัดป่าโยธาประสิทธิ์ .....	๕๗
ได้ศิษย์น้อยติดตาม .....	๕๘
ท่านพระอาจารย์มั่นสั่งให้ไปอุปฐากพระอาจารย์ฝั้น .....	๕๙
วัดป่าภูธรพิทักษ์ จังหวัดสกลนคร .....	๖๑
พระอาจารย์สาม อภิญาโน .....	๖๓
พระอาจารย์ขาว อนาลโย .....	๖๔



## สารบัญ

จำพรรษาวัดป่าพระสถิตย์ .....	๖๖
ชุดงศ์ล่องใต้ .....	๖๗
กราบท่านพระอาจารย์เทสก์ .....	๖๗
คณะกองทัพธรรม ทำการเผยแพร่พระศาสนา .....	๖๘
กลับจังหวัดสุรินทร์บ้านเกิด .....	๖๙
ลงใต้ .....	๗๐
กลับมาหาท่านพระอาจารย์ฝั้น .....	๗๑
ถ้าศรีแก้ว .....	๗๒
การสอนที่ถ้าศรีแก้ว .....	๗๕
คติธรรมจากการทำเหรียญท่านพระอาจารย์ฝั้น .....	๗๗
ตั้งสำนักสงฆ์ถ้าศรีแก้ว .....	๗๗
ท่านพระอาจารย์ฝั้นอาพาธ-มรณภาพ .....	๗๘
สนองคุณท่านพระอาจารย์ฝั้น .....	๘๓
อรรถัตตมรรค-อรรถัตตผล .....	๘๔
จิตพลิกไปสู่อรรถัตตผล .....	๘๖
วุฒิต์ พรหมจริย กตัม กรณีย .....	๘๗
หวนรำลึกถึงพระพุทธรเจ้า .....	๘๙
คำว่า “ดับ” .....	๙๑
ขอให้หมู่เพื่อนตั้งใจจริง .....	๙๑
หลุดพ้นด้วยอิริยาบถเดิน .....	๙๓
ธาตุธรรม .....	๙๓
ครูบาอาจารย์ที่หลุดพ้นแล้ว .....	๙๕
ยึดหลวงตามหาบัว .....	๙๕
ทำลายหมดไม่เหลือเศษ .....	๙๖
การรับแต่งตั้งให้ปฏิบัติศาสนกิจและการรับสมณศักดิ์ .....	๙๗
การปฏิบัติศาสนกิจในประเทศสหรัฐอเมริกา .....	๙๗
วัดป่าเขาน้อย .....	๑๐๑
หลวงตามหาบัวรับรองในคุณธรรมพระอาจารย์สุวจน์ .....	๑๐๓
ใจบริสุทธิ์อย่างเดียวไม่มีความกังวล .....	๑๐๖
หลวงตามหาบัวแสดงเรื่องพระอาจารย์สุวจน์มรณภาพ .....	๑๐๖
พุดให้เต็มยศก็คือ : พระอรหันต์ตาย .....	๑๐๘
ใครจะไปรู้เรื่องยิ่งกว่าพระสิ้นกิเลสแล้ว .....	๑๐๙
ปริโยสานกาล .....	๑๑๐

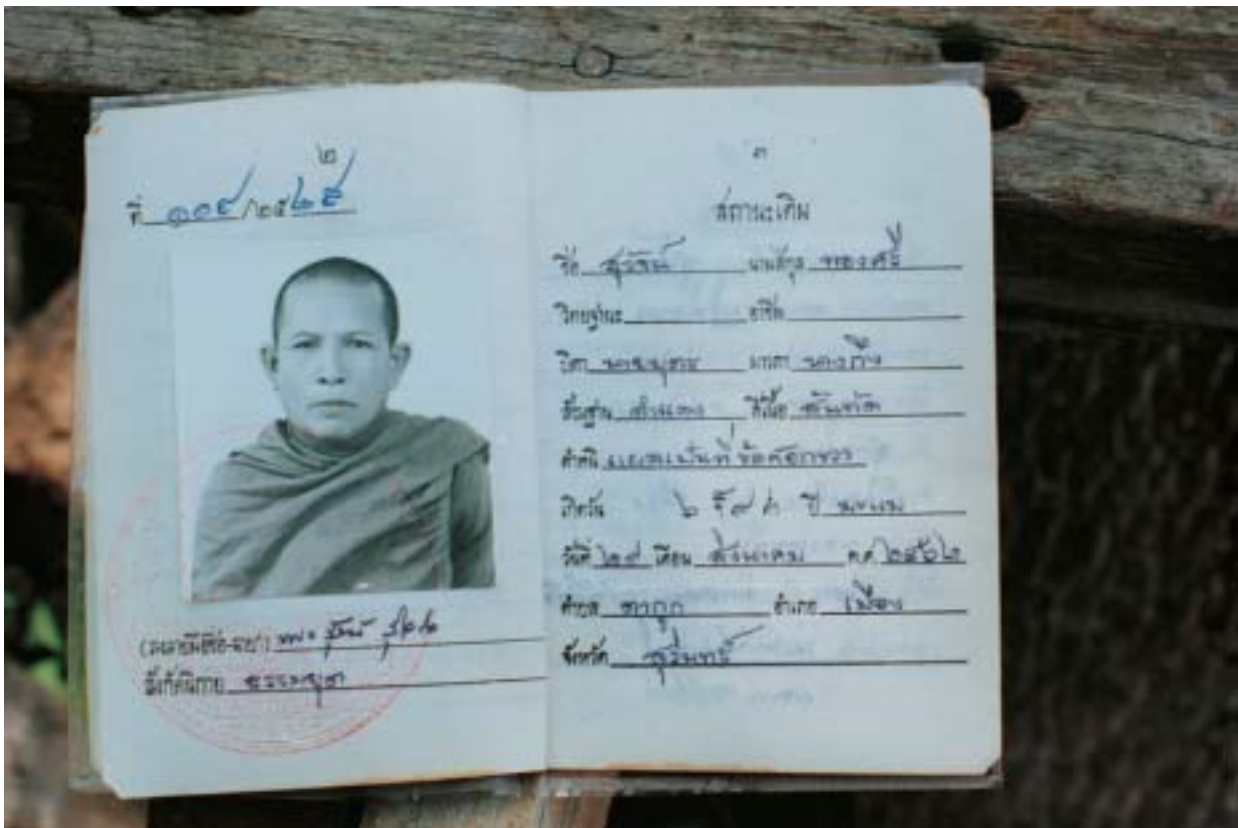
## ประวัติการอยู่จำพรรษา

พรรษาที่	พ.ศ.	จำพรรษาที่
๑-๒	๒๔๘๔-๒๔๘๕	วัดป่าศรีธารวม ตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
๓	๒๔๘๖	วัดป่าพระสถิต อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย
๔	๒๔๘๗	วัดโยธาประสิทธิ์ ริมห้วยเสนง จังหวัดสุรินทร์
๕	๒๔๘๘	วัดป่าศรีไพรวัน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
๖-๙	๒๔๘๙-๒๔๙๒	วัดป่าภูธรพิทักษ์ ตำบลธาตุนาเวง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
๑๐	๒๔๙๓	วัดเทพกัลยาราม บ้านน้อยจอมศรี อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
๑๑	๒๔๙๔	วัดป่าพระสถิต อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย
๑๒	๒๔๙๕	สำนักสงฆ์ควนเขาดิน อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา
๑๓	๒๔๙๖	วัดเจริญสมณกิจ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
๑๔	๒๔๙๗	วัดป่าภูธรพิทักษ์ ตำบลธาตุนาเวง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
๑๕	๒๔๙๘	วัดป่าปราสาทจอมพระ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
๑๖	๒๔๙๙	วัดถาวรคุณาราม อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
๑๗-๑๘	๒๕๐๐-๒๕๐๑	วัดป่าปราสาทจอมพระ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
๑๙	๒๕๐๒	วัดถาวรคุณาราม อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
๒๐	๒๕๐๓	วัดป่าบ้านไม้ขาว อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
๒๑	๒๕๐๔	วัดถาวรคุณาราม อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
๒๒	๒๕๐๕	สำนักสงฆ์ถ้ำขาม ตำบลบ้านไร่ อำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร
๒๓	๒๕๐๖	วัดป่าภูธรพิทักษ์ ตำบลธาตุนาเวง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
๒๔	๒๕๐๗	วัดถาวรคุณาราม อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
๒๕	๒๕๐๘	วัดถ้ำขาม บ้านคำข่า ตำบลบ้านไร่ อำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร
๒๖-๓๑	๒๕๐๙-๒๕๑๔	วัดป่าภูธรพิทักษ์ ตำบลธาตุนาเวง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
๓๒-๔๑	๒๕๑๕-๒๕๒๔	สำนักสงฆ์ถ้ำศรีแก้ว ตำบลสร้างค้อ อำเภอกุศุดาบ จังหวัดสกลนคร
๔๒-๔๓	๒๕๒๕-๒๕๒๖	สำนักสงฆ์ (หัวควาว) เมืองซีแอตเติล มลรัฐวอชิงตัน
๔๔	๒๕๒๗	สำนักสงฆ์ (หัวควาว) เมืองแอนนาไฮน์ฮิล มลรัฐแคลิฟอร์เนีย
๔๕	๒๕๒๘	สำนักสงฆ์ป่าธรรมชาติ เมืองลาพวนต์ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย
๔๖	๒๕๒๙	สำนักสงฆ์นอร์ธแซนฮวน เมืองซาคราเมนโต มลรัฐแคลิฟอร์เนีย
๔๗-๕๐	๒๕๓๐-๒๕๓๓	วัดภูริทัตตวนาราม เมืองออนทาร์โอ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย
๕๑	๒๕๓๔	วัดเมตตาวนาราม เมืองแวลเลย์เซ็นเตอร์ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย
๕๒	๒๕๓๕	วัดภูริทัตตวนาราม เมืองออนทาร์โอ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย
๕๓-๕๕	๒๕๓๖-๒๕๓๘	วัดเมตตาวนาราม เมืองแวลเลย์เซ็นเตอร์ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย
๕๖	๒๕๓๙	วัดป่าเขาน้อย ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
๕๗	๒๕๔๐	วัดภูริทัตตวนาราม เมืองออนทาร์โอ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย
๕๘-๖๑	๒๕๔๑-๒๕๔๔	วัดป่าเขาน้อย ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์





พ. = 5/10/25 5/10





พ. = 5/10/25 1/16

## ประวัติย่อ พระอาจารย์สุวจน์ สุวโจ

### ชาติภูมิ

พระเดชพระคุณพระโพธิธรรมาจารย์เถร (สุวจน์ สุวโจ) ท่านเป็นศิษย์ต้นของท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร และได้ฉายานามจากท่านพระอาจารย์ฝั้นว่า “มือขวา”

เดิมท่านชื่อ **อึ้ง** นามสกุล **ทองศรี** เกิดเมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๖๒ ตรงกับวันศุกร์ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีมะแม ณ หมู่บ้านตากูก ตำบลตากูก อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

บิดาชื่อ “บุตร ทองศรี” มารดาชื่อ “กิ่ง ทองศรี” ท่านมีพี่น้องร่วมบิดามารดา ๕ คน ท่านเป็นบุตรคนกลาง มีพี่ชาย ๒ คน มีน้องสาว ๒ คน เรียงตามลำดับดังนี้

๑. นายดิน ทองศรี
๒. นายดำ ทองศรี
๓. นายอึ้ง ทองศรี (ปี ๒๔๘๔ พระอาจารย์มหาปิ่น เปลี่ยนชื่อให้เป็น “สุวจน์”)
๔. นางย้อย ทองศรี
๕. นางเยียง ทองศรี

### ถิ่นฐานบ้านเดิม

บิดา-มารดา เป็นชาวสุรินทร์แท้ ๆ เชื้อสายเป็นชาวเขมรโบราณ และได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ปู่-ย่า-ตา-ยาย เป็นร้อยปีมาแล้ว จนกระทั่งสายเลือดจิตใจกลมกลืนเป็นคนไทยเต็มภาคภูมิ บิดา-มารดามีอาชีพทำนา ทำสวน

พระอาจารย์สุวจน์ตอนเป็นเด็กรูปร่างกิริยาท่าทางเป็นเด็กเฉลียวฉลาด ปักปิ่น ผิวเนื้อ ดำแดง

พ = ๕๐๕ ๕๐

## ชีวิตในวัยเด็ก

### ● พระอาจารย์สุวจน์เล่าว่า...

ตอนเช้าก็นำวัวควายไปเลี้ยง เรามีวัว ๒ ตัว ควาย ๑ ตัว ไปเลี้ยงวัวควายมือหนึ่งก็อุ้มน้องคนสุดท้าย อีกรมมือหนึ่งก็อุ้มน้องอีกคน ส่วนปากก็ตะโกนไล่ควาย เทียววิ่งไล่ต้อนวัว ควาย อยู่กลางทุ่ง ช่วยบิดามารดาคราดไถ ปลุกข้าว เลี้ยงเบ็ด เลี้ยงไก่ เวลาว่างก็ไปจับปู จับปลาหาอาหาร ตามประสาเด็กบ้านนอก

พอตกตอนเย็น ๆ พวกเด็กเลี้ยงควาย ก็จะจูงวัว ชีหลังควาย ของตนไปที่แหล่งน้ำ เพื่อให้วัว ควาย อาบน้ำ กินน้ำ พวกเราเป็นเด็กเลี้ยงควายก็จะขึ้นชีหลังควายกระโดดน้ำสนุกสนาน ดำพุดดำว่าย บางทีก็มุดไปใต้น้ำแอบจับแข่งจับขาเพื่อน ๆ ถ้าในน้ำมีผักก็จะเก็บผักกลับบ้าน จับ กบ จับเขียด จับปู จับปลา ถอนสายบัวแดงที่เกิดในน้ำ จะมุดเด็ดเก็บมากินกับน้ำพริกหรือทำ เป็นเครื่องแกงก็ได้ ชีวิตเด็กบ้านนอกไม่มีอะไรมาก วัน ๆ ต้องทำงานขยันอดทน ถ้าชี้เกี้ยวพ่อแม่จะตีจะดุ

บางวันออกไปเที่ยวเล่นบ้านเพื่อนพ่อแม่ก็จะสอนว่า “ไปเล่นบ้านเขา อย่าไปนั่งนาน เสียเวลางานของเรา ให้กลับมาเร็ว ๆ เถอะลูก”





พ = 5/10/05 1/1/16



ถ้าเกิดพ่อแม่ใช้ไปธุระบ้านคนอื่น เขาไม่อยู่ต้องไปนั่งรอจนกว่าเขาจะกลับ เมื่อกลับมาถึงบ้านก็จะบอกแม่ว่า “แม่อย่าโกรธนะ ที่ไปนาน ไปนั่งรอเขาอยู่ รอจนกว่าเขาจะกลับมา เขาไปหาพี่น้องอยู่ จึงต้องนั่งรอคอยเขา” เมื่อพูดอย่างนั้น แม่ก็ไม่ว่าอะไร

พอได้เวลาใกล้พลบค่ำแล้วจึงนำวัวควายกลับเข้าคอก สุมควันไฟให้ควาย และวัวเพื่อไล่ยุง รื่นที่มักจะรบกวน สัตว์เลี้ยงของตน เด็กบ้านนอกเหล่านั้น ก็มีหน้าที่เหมือนกัน หน้าที่นอกบ้านก็คือเลี้ยงวัว เลี้ยงควาย จับปลา หาปู ตามทุ่ง หรือตามหนอง ตามบึงต่าง ๆ ให้มาเป็นอาหารประทังชีวิตไปวันหนึ่ง ๆ เพื่อแบ่งเบารภาระของบิดามารดา เมื่อกลับถึงบ้านก่อนบิดามารดาก็จะปิดกวาดทำความสะอาดบ้าน ได้เวลาหนึ่งชั่วโมงก็จะนั่งช้ารอจนกว่าท่านจะกลับมา ทำอย่างนี้อยู่ทุกวันเพื่อแบ่งเบารภาระของพ่อ-แม่ที่ท่านเหน็ดเหนื่อยจากทำนา

พอตกตอนค่ำมืดก็ไปตำข้าวกับพวกสาว ๆ เราเป็นคนตำ เขาเป็นคนฝัดข้าว ตามประสาหนุ่มสาวบ้านนอก บางทีพวกสาว ๆ ก็เอาบุญหรือมาให้สูบ (ตอนนี้ ๑๙ ปีแล้ว)

นอกจากนี้บางวันก็จะได้ชวนพวกเพื่อน ๆ รุ่นเดียวกันออกไปหาของป่า เช่นหน่อไม้ ยอดตำลึง ผักขม ยอดผักหวาน ยอดขี้เหล็ก ฯลฯ เพื่อเอามาต้มแกงให้เป็นเครื่องเยียวยา

พ. = 5/10/05 1/1/10



วิถีชีวิตในชนบท



พว = 3/10 as 1/10



อัตรภาพร่างกาย บางที่ช่วยพ่อแม่ทอหูก เรียกว่า “ตำโหมน้อยสีขาว” เอาไว้ตัดเสื้อผ้า ไม่ต้องซื้อหาจากที่อื่น (หลังจากท่านไปบวชแล้ว ไปอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนพระชื่อบุญสอน ชาวสีก ท่านจึงเขียนจดหมายมาที่บ้านให้โยมแม่ส่งผ้าโหมน้อยสีขาวมาให้ ท่านจะเอาตัดกางเกง โยมแม่จึงส่งไปให้...แต่อีกไม่นานท่านก็ตอบจดหมายโยมแม่ท่านว่า ท่านไม่สีกแล้ว และโหมน้อยผืนนั้น ท่านขายได้ ๕ บาทนำเงินไปซื้อหนังสือเรียนนักเรียนประถมโท)

เราก็มีชีวิตเช่นเดียวกัน ปกติธรรมดาเหมือนชาวบ้านทุกๆ คน นอกจากนั้น ยังมีหน้าที่คอยดูแลน้อง ๆ ที่ยังเล็กอยู่ ต้องคอยอุ้มพาไปเที่ยวนอกบ้านบ้าง อาบน้ำ ป้อนข้าว สุดแต่ความสามารถของตน ซึ่งธรรมชาติทั้งปวงก็ชวนให้รักใคร่ พี่น้องพ่อแม่ของตน ทั้งญาติมิตร บ้านใกล้เรือนเคียง

### ชีวิตที่ตรากตรำช่วยบิดา-มารดาอย่างหนัก

ในชีวิตที่ทุกข์ยากลำบากในวัยเด็กนั้นได้กลายเป็นผลดีในเวลาต่อมา เพราะทางแห่งชีวิตที่ตรากตรำลำบากนั้นได้เป็นบทเรียนที่มีคุณค่ายิ่ง



พ = ๕๐๘ ๕๐



บทเรียนนั้นยังตราตรึงอยู่ในความรู้สึกเราเสมอ  
ความลำบากนั้นสอนเราไม่ให้อ่อนแอท้อแท้  
สอนให้เรารู้จักสร้างกำลังใจให้ตนเองโดยไม่ต้องหวังพึ่งบุคคลอื่น  
เมื่อรู้จักพึ่งตัวเองได้แล้ว จิตใจจึงมีแต่ความอ่อนโยน ไม่อ่อนแอ  
จิตใจแข็งแกร่ง ไม่แข็งกระด้าง

มีเมตตาอารีสงสารสัตว์ที่ตกทุกข์ได้ยากทั่วทุกนาม แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน เช่น เลื้อ ช้าง  
วัว ควาย หมู หมูป่า กระรอก กระแต ทั้งหลาย ก็ยังได้พึ่งพาอาศัยใจอันเปี่ยมด้วยเมตตาใน  
กาลต่อมาในปัจจุบัน

### อายุ ๑๒ ปีมีใจอยากบวช

พอเราอายุได้ ๑๒ ปี ใจที่อยู่กับเรามาเป็นเวลานานก็เกิดความใคร่ในการบรรพชา ทั้ง  
ที่ก่อนหน้านี้ใจไม่ได้เป็นอย่างนั้นเลย อยากอยู่กับพระ-เณร อยากเข้าไปรับใช้พระเณรในวัด เห็น  
เด็กวัดอยู่กับพระเณร เดินตามพระเณรอยากเป็นอย่างนั้นบ้างอยากให้มีชีวิตสงบระงับมีความ  
ฝึกฝนตั้งใจอยู่อย่างนั้นลึก ๆ คิดอยู่เสมอว่าเมื่อเติบโตใหญ่ขึ้นมาจะต้องบรรพชาอุปสมบท ต้อง

พ. = 5/10/25 1/16

ศึกษาหาความรู้ให้เกิดสติปัญญา เอาปัญญาที่มีอยู่ไปสอนแนะนำผู้อื่นต่อไป จะได้ไม่ต้องเป็นคนทุกข์จนทนโลก

## การศึกษาในสมัยนั้น

เมื่ออายุมากขึ้น บิดา-มารดา ก็ปรึกษากันอยากให้อายุของตนได้ศึกษาหาความรู้กับเขาบ้าง จึงพาไปฝากเรียนที่โรงเรียนวัดกระพุ่มรัตน์ บ้านตากูก ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ บ้านจะได้สะดวก ตอนนั้น อายุ ๑๒ ปี ถึงเข้าโรงเรียน ป.๑

เหตุที่ต้องเรียนหนังสือตอนโตแล้วอายุ ๑๒ ปี เนื่องด้วยปี พ.ศ. ๒๔๖๔ รัชกาล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) ได้ทรงตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา ฉบับแรก บังคับให้เด็กอายุตั้งแต่ ๗-๑๔ ต้องเข้าเรียนหนังสือในโรงเรียนประชาบาล กำหนดให้ใช้คำนำหน้าชื่อว่า ด.ช. (เด็กชาย) - ด.ญ. (เด็กหญิง)

นักเรียนในสมัยนั้นจึงเป็นเด็กนักเรียนตัวโต ๆ อายุมาก ๆ ด้วยกันทั้งนั้น โตเป็นหนุ่ม เป็นสาวแล้วก็มี อายุมากกว่านั้นก็ยังมี เคยมีครอบครัวแล้วแต่ยังไม่เคยได้รับการศึกษาเล่าเรียน มาก่อนเลยก็มี บางแห่งบางที่ทำเอาครู วุ่นวายโกลาหลเลยก็มี อายุ ๒๐-๓๐ ปี เพิ่งจะเริ่มเรียน ป.๑ บางคนเรียนได้ ๑-๒ เดือนก็เลิกเรียนไป จะเหลือก็เฉพาะพวกเด็ก ๆ เท่านั้น จบ ป.๑ บ้าง ป.๓ บ้าง บ้างก็ออกไปเพราะโตเป็นหนุ่มเป็นสาวกันเต็มที่แล้ว

สำหรับเราได้อุตส่าห์พยายามศึกษาเล่าเรียนอย่างแข็งขันโดยตลอด พอเลิกเรียนก็กลับมาบ้านเปลี่ยนเสื้อผ้าไปกลางทุ่ง แบ่งเบาภาระ พ่อ-แม่ นำวัว ควาย เข้าคอก หาปู หาปลา เก็บผักป่ามาปรุงอาหารมือเย็นต่อไป ชีวิตก็หมุนวนเวียนอยู่อย่างนี้เป็นประจำ

ถึงเราไม่เก่งเลิศเลออะไร แต่ก็นับได้ว่า เป็นเด็กมีไหวพริบในห้องเรียน มีสติปัญญาดีพอสมควร เพราะตลอดเวลา ๔ ปี การศึกษาเล่าเรียนไม่มีอุปสรรค การสอบไล่แต่ละปีก็สอบได้ จึงได้เลื่อนชั้นเรื่อย ๆ เมื่อถึงปีสุดท้ายของการเรียน ก็ได้สอบไล่ได้จบหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ อายุได้ ๑๖ ปีเต็มเป็นหนุ่มแตกพานก็เรียนจบพอดี

## เป็นนายช่างทอง

เมื่อเรียนจบแล้วก็ได้ช่วยบิดา-มารดา ทำนา ทำสวน ต่อไป ทำนาเก็บเกี่ยวข้าว ๑ ไร่เวียน ๓๖ ถัง ขายได้ ๒๐ บาท นำเงินไปซื้อทองเก็บไว้ ได้ทองคำน้ำหนัก ๕๐ สตางค์ เมื่อมาคิดอีกทีว่า เราทำงานมาก็มากแล้ว เงินทองกับความเหนื่อยที่ทุ่มลงไปก็ได้ไม่เท่าไร ไม่สมน้ำสมเนื้อกัน บางปีขายข้าว ได้ไม่กี่บาทแต่ทำงานทั้งปีเหนื่อยยากเหลือเกิน จึงเข้าไปเรียนวิชาช่าง

พว = 5/1000 1/10



ตีทองที่บ้านเขว้า เรียนกับพ่ออึ้ง แม่หนู การเรียนเป็นช่างทองเมืองต้นนี้เข้าไปเป็นลูกจ้างเขา เสียก่อน คือเรียนโดยที่นายช่างทองไม่รู้ว่เราไปแอบเรียนเอาวิชา จดจำเอาวิชาความรู้ความละเอียดลออ สังเกตทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาทำ ต้องละเอียดรอบคอบมีความพอดีในการกระทำ อย่าให้สิ่งของที่มีค่ามากเสียหาย การมาเป็นช่างทองนี้จึงทำให้เราละเอียดรอบคอบมากขึ้น ตอนนั้นเรียนตีทองจนชำนาญแล้ว

### พระธรรมกระตุณเตือน

วันหนึ่งตอนสายเราได้ต้อนวัว-ควายออกไปกลางทุ่งนาอันเว้งว้าง ซึ่งเป็นฤดูเก็บเกี่ยวที่ชาวบ้านทั้งหลายได้เก็บเกี่ยวข้าวในนาจนหมดสิ้นแล้ว มองเข้าไปในกลางทุ่งนาอันเว้งว้างนั้น จะเห็นลอมฟางตั้งตรงเป็นยอดแหลม ๆ เหมือนเจดีย์ เป็นเจดีย์ฟางที่ตั้งตระหง่านชั่วคราวอยู่กลางทุ่งนา แต่พออีกไม่นานนัก ลอมฟางนั้นก็จะถูกชาวบ้านทยอยดึงฟางนั้นออกไปให้วัวควายกิน เจดีย์ลอมฟางนั้นก็ค่อย ๆ พังทะลายลง เมื่อเรามองเห็นดังนั้นใจมันก็ไมค่อยดีรู้สึกว่ “**ความไม่เที่ยงเป็นทุกข์ จวนตัวใกล้เราเข้ามาทุกที**”



พ. = 5/10/25 5/10

ชีวิตของเราถูกบีบด้วยกฎธรรมชาติที่มีความสูญสลายไปตามกาลเวลา ใจของเรานั้นมันติดดินอยู่ภายในร่างกาย ถ้าจะเปรียบก็เหมือนไฟกำลังไหม้บ้าน คนผู้ที่อยู่ในบ้านต้องพยายามหาทางหนีตายออกมาจนสุดชีวิต กฎธรรมชาติที่กำลังเผาไหม้ชีวิตอยู่ก็เช่นเดียวกัน ใจที่อยู่ภายในนั้นก็พยายามสละชีวิตทิ้ง ก่อนที่ชีวิตจะตาย ถูกไฟเผาหมดไหม้ทิ้งไปเฉย ๆ

เมื่อสิ้นสุดฤดูเก็บเกี่ยว ก็จะเป็นช่วงเวลาแห่งความสนุกสนาน ช่วงนี้เหล่าชาวไร่ชาวนาทั้งหลายเขาจะพากันเที่ยวเตร่ตามงานมหรสพในหมู่บ้านอื่น ๆ บ้าง ไปรับจ้างทำงานในตัวเมืองในเมืองหลวงบ้าง หรือหางานอื่นมาทำเพื่อเจือจุนครอบครัวบ้าง

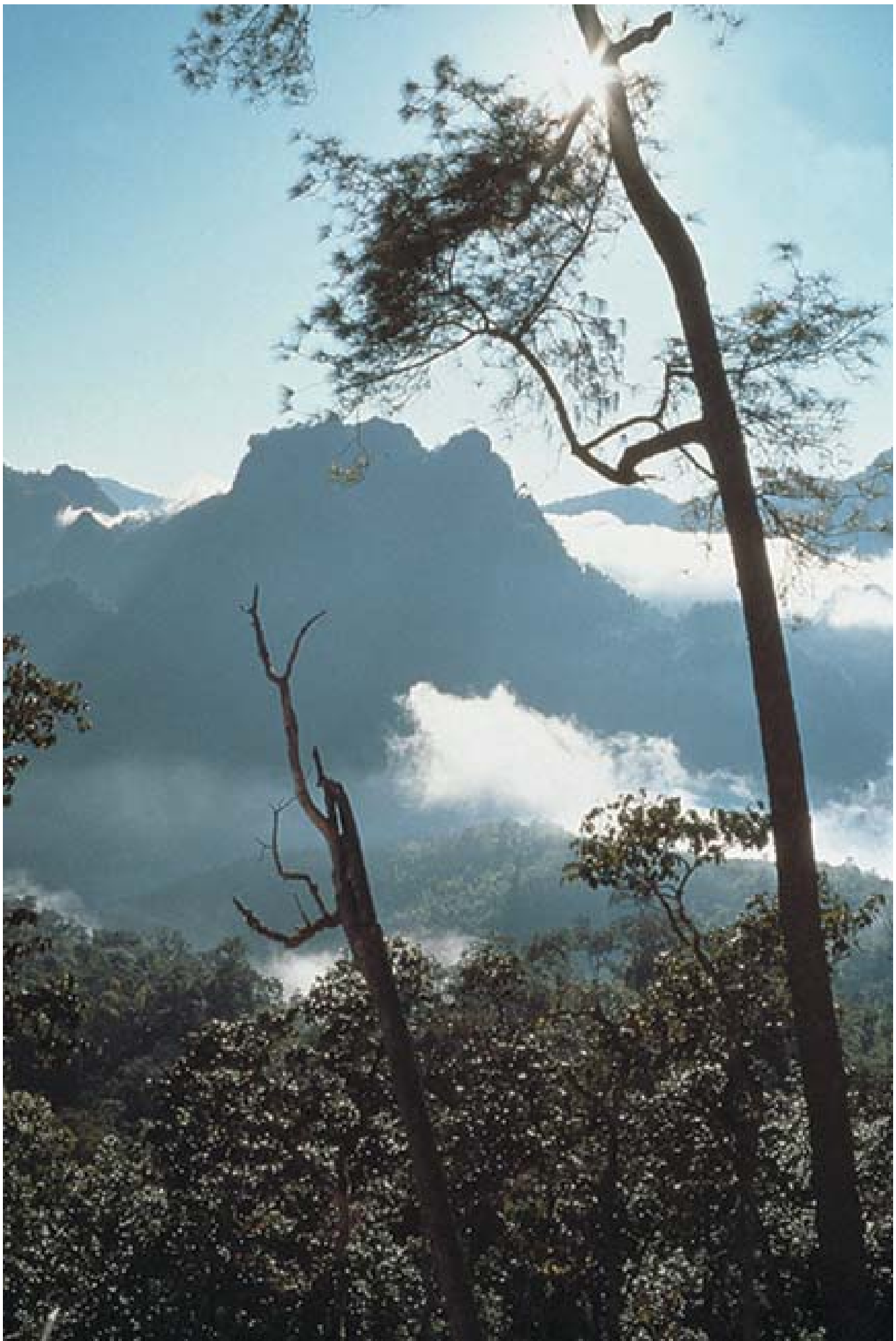
ส่วนเราในปีนั้นไม่ไปเที่ยวที่ไหน ๆ นั่งมองเหม่อลอยทอดสายตาดอกไปทางทุ่งนาอันแว้งว้าง ที่มีแผ่นดินอันแดกกระแหง มีลมหมุนเป็นเกลียวเล็ก ๆ หอบเอาเศษฟางข้าวปลิวขึ้นไปบนอากาศเป็นกลุ่มก้อน เสียงดังหวีดหวิว มีเสียงกระดิ่งวัวควายดังมาเป็นระยะ ๆ เหมือนเสียงลัมผัสพิเศษ ที่คอยกระตุ้นเตือนจิตใจให้ระลึกนึกถึงบุญคุณของมันที่เคยคราดไถ ทำไร่นา จนได้ข้าวปลามาเป็นอาหารเลี้ยงชีพ มองลงพื้นนาด้านซ้ายขวาใกล้ ๆ จะเห็นกองมูลวัวควายเรียราดไปหมด ในกองมูลวัวควายนั้นยังมีแมงกูดจิ้งจอกเข้ามาคืบเป็นอาหารได้ ก็ทำให้คิดขึ้นว่า

“มูลวัวควายเพียงแค่นี้ยังมีคุณประโยชน์ต่อเราและต่อแผ่นดิน ในมูลนั้นยังมีแมงกูดจิ้งจอกที่เรานำมาเป็นอาหารได้ ส่วนมูลวัวควายนั้นยังเป็นปุ๋ยทำให้ข้าวออกงาม ทำให้แผ่นดินไม่แห้งจืด แล้วเราละมีประโยชน์อะไร ที่มีค่ากว่ามูลวัวควายนี้อ่างไหม้”

เมื่อครุ่นคิดพิจารณาถึงชีวิตของตนดังนั้น ก็ดำริภายในใจว่า

“เรานี้หนอ! ก็เติบโตใหญ่โตขึ้นมาเป็นคนเหมือนกับเขา ขณะนี้เราก็โตเป็นหนุ่มแล้ว ชาวบ้านทั้งหลายที่เรามองเห็นอยู่ทุก ๆ วันนี่ ดูแล้วแสนจะลึบสนุ่นววย เหมือนเจดีย์ลอมฟางที่นับวันแต่จะเป็นเหยื่อเป็นอาหารของวัวของควาย นับวันจะถูกดึงอายุออกวันละนิดวันละหน่อย อายุมากขึ้นเรื่อย ๆ ชีวิตก็จะสั้นลงเรื่อย ๆ เหมือนกัน ชีวิตทุก ๆ วันก็คล้ายเพื่อจะบ้ายหน้าไปสู่ความตาย ถูกลิตรอนด้วยความแก่และความเจ็บ เหมือนฟางถูกดึงออกจากลอมฟางเพื่อนำไปเป็นอาหารให้วัวควายทุก ๆ วัน เมื่อฟางนั้นถูกดึงออกเรื่อย ๆ ลอมฟางนั้นก็แสดงอาการเอนเอียง ในที่สุดเจดีย์ฟางนั้นก็พัง เหมือนชีวิตคนเรา เกิด แก่ เจ็บแล้วก็ต้องถึงวันตาย

ชีวิตทางโลกนี้เมื่อเติบโตขึ้นมาเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว เทียวออกสอดส่องหาคู่ครอง เบื้องต้นก็อยู่กันสงบสุขดีอยู่หรืออก แต่พอนานไปกลายเป็นทะเลาะเบาะแว้งซึ่งกันและกัน ถึงทุบตีกันเพราะผู้ชายขี้เหล้าเมายาดูไม่ได้ ส่วนผู้หญิงที่เคยเป็นสาวสวย ไม่นานสังขารก็ร่วงโรยรา แต่งงานเป็นสามีภรรยา มีลูกเพียงคน สองคนก็หมดสวยสิ้นงาม หน้าตาตกรกระพางฝ้าเต็มหน้า



ป่าเขาเป็นที่ลับปายะของพระกรรมฐาน

พ = 5/10/25 5/10

ชาติที่เคยเรียงงามก็ใหญ่ หน้าที่เคยผ่องงามก็แห้งเหี่ยว รูปร่างหน้าตาที่เคยดีก็เปลี่ยนไปสิ้น

บางคนก็กินหมากกินพลูปากแดงปากดำ ฟันเหยินเหยเก ปล่อยให้ตัวปล่อยใจให้น่าเกลียดน่าชัง หมดความสวยความงามไปสิ้น โอ้! สัตว์โลกทำไมต้องเที่ยวสร้างโลกสร้างทุกข์สร้างอาณาจักร อันมีความเปลี่ยนแปลงอยู่เช่นนั้นเสมอเพื่อผาสุกตนเอง”

ขณะที่นั่งนัยน์ตาเหม่อลอย มองไปข้างหน้าอย่างไร้จุดหมายอยู่อย่างนั้น บังเอิญตาเหลือบไปเห็นภิกษุ ๒ รูป กำลังเดินลัดผ่านทุ่งนาอันแสนจะเว้งว่าง ห่มคลุมผ้าสีกรกออกคล้ำ ๆ ผ้าย้อมด้วยน้ำฝาด สะพายบาตรแบกกวด เดินก้าวไปข้างหน้าอย่างมีความหมายมีความมั่นคงเด็ดเดี่ยว เร่งฝีเท้าเดินดุ่ม ๆ ไปข้างหน้า โดยไม่อาลัยเสียดายแก่สายตาชาวบ้านที่เพ่งมอง น่าเลื่อมใสยิ่งนัก! เวลาก้าวเดินเหมือนพญาคชสาร มีความหนักแน่น สถิต-สัมปชัญญะ อยู่พร้อมบริบูรณ์ ท่านเดินผ่านทุ่งนาอันแห้งแล้งในปลายฤดูหนาวต่อฤดูร้อน เดินดุ่มมุ่งตรงไปเบื้องหน้าอันเป็นป่าเขาเขียวขจี

เบื้องหลังท่านเป็นหมู่บ้านที่วุ่นวาย แต่เบื้องหน้าท่านเป็นป่าเขาอันเขียวขจี ซึ่งจะมีท่านเพียงสององค์เท่านั้นอยู่กลางป่า ส่วนเบื้องหลังท่านทางหมู่บ้านนี้ มีแต่เสียงโกลาหล เจี้ยวจ้าววุ่นวาย เสียงลูกเล็กเด็กแดงร้องกระจองอแง เสียงว้าว ควาย หมู หมา กา ไก่ ร้องระงมอวมทุกข์โดยตลอด

ก็ให้คิดย้อนมาที่ตัวเองว่า “เราไม่ควรจะไปข้างหน้าอันเป็นป่าเขาเขียวขจี ที่มีผ้าย้อมด้วยน้ำฝาดเป็นธงชัย หรือว่าเราจะพึงยินดีในการครองโลกครองเรือน เราพึงคิดเอาเลือกเอา”

เมื่อเห็นดังนั้นจึงครุ่นคิดขึ้นภายในใจอีกว่า “พระภิกษุผู้เป็นบุตรพระพุทธเจ้าองค์นี้ เราดูอาการเดินที่มุ่งหมายไปข้างหน้า อย่างมั่นอกมั่นใจ ท่านต้องมีที่หมาย แต่เอ! อะไรเล่า ที่เป็นที่หมายของท่าน เราจะต้องรู้ให้ได้”

“เออ...เราต้องออกบวชเป็นพระชฎงค์แบบนี้” เมื่อเราคิดดังนั้น จึงทำให้อยากออกบวชเป็นพระบ้าง”

จากนั้นเราจึงวิ่งลัดทุ่งเพื่อเข้าไปกราบท่าน ท่านเป็นหนุ่มที่มีร่างกายแข็งแรง ใบหน้าคมสัน กิริยาทำที่ไม่เก้อเขิน วาจาที่พูดมีเหตุผล รู้จักเด็ก รู้จักผู้ใหญ่ นิสัยสงบเสถียรเยียมตัว เป็นกันเอง ลักษณะท่านนำมาซึ่งความเลื่อมใสแก่ใจเราเป็นอย่างยิ่ง เราจึงเกิดศรัทธาพร้อมพร้อมขึ้นในขณะนั้น

กราบท่านเสร็จแล้ว พอตะวันลับฟ้า ก็ไล่ต้อนวัวควายกลับเข้าคอกที่บ้านตามเดิม แต่ภายในใจนั้นยังมโนภาพถึงพระกรรมฐานสองรูปนั้นเสมอ ๆ ทั้งที่ชื่อเสียงเรียงนามของท่านเราก็ไม่รู้ แต่มีความศรัทธาเลื่อมใสในท่านเป็นอย่างยิ่ง



พ = 5/10/5 5/10

บิดามารดาของเรา เป็นพ่อแบบแม่แบบให้ลูกทุกคนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะในเรื่องการทำบุญสุนทาน ครอบครัวเราเป็นครอบครัวที่เคร่งครัดในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา คือ ศีล ทาน รักความสงบ เอื้ออารีกับเพื่อนบ้านทุกคน

## ทำคลอด-คลอดใจในการเกิด

อยู่มาวันหนึ่ง เราไม่ค่อยสบายนอนพักผ่อนอยู่ที่บ้าน ขณะกำลังนอนเคลิ้ม ๆ จะหลับ บังเอิญวันนั้น มีเสียงผู้หญิงคนหนึ่งอยู่ข้าง ๆ บ้านร้องลั่นด้วยความเจ็บปวด เราก็รีบวิ่งเข้าไปดูทันทีที่นึกว่าใครจะเป็นจะตายเรื่องอะไร พอไปถึงเห็นผู้หญิงท้องแก่บ้านใกล้ ๆ นั่งพิงฝาบ้านอยู่จึงถามขึ้นได้ความว่า **“เธอท้องแก่เต็มที กำลังจะคลอดลูก น้ำคร่ำออกเต็มไปหมด เธอปวดท้องอย่างแรง จะคลอดลูกอยู่แล้ว จึงร้องโอดโอยขอความช่วยเหลือ”**

วันนั้นไม่มีใครอยู่บ้านเลย คนเฒ่าคนแก่ก็ไม่อยู่บ้าน เราวิ่งหาใครก็ไม่มี เหลือแต่เพียงเรากับคนเจ็บท้องเพียงสองคน ทำยังไงล่ะที่นี่ บ้านนอกก็ไม่มีหมอ เลือดเธอก็ออกมาก เราจึงจำเป็นต้องทำคลอดให้ เห็นทุกสิ่งทุกอย่าง ความเกิดที่แสนจะทุกข์ทรมาน ความเจ็บที่สุดจะทุกข์ทน เสียงร้องระงมทั้งคนจะเกิด ทั้งคนจะให้เกิด เราต้องคอยหาอะไรมารอง ช่วยจับช่วยดึง ช่วยบอก

“อ้าว! เบ่ง ๆ ค่อย ๆ เบ่ง เบ่ง” เราต้องคอยบอกอยู่อย่างนั้น เหมือนดาวเหมือนกัน

ในขณะนั้นสารพัดที่เราจะทำ สิ่งที่ไม่เคยรู้เคยเห็นมาตั้งแต่วันเกิดมาประจักษ์แก่จิตใจเอามากในวันนั้น สงสารก็สงสาร ลังเวชก็ลังเวช ทั้งเลือดทั้งรกระคนปนกันออกมา เราก็หั้งคลานหั้งจับหั้งดึง หั้งมุดหน้ามุดหลัง ไม่มีใครอายุใครละ เพราะคนมันเจ็บปวดจะตาย ความเกิดเป็นทุกข์ประจักษ์ใจแบบไม่มีวันลืม นึกถึงพ่อแม่ของเราเองทันที เราก็ต้องเกิด พ่อแม่ก็ต้องทรมานอย่างนี้ ต้องออกมาจากช่องแคบ ๆ อย่างนี้ กว่าตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ จะผุดโผล่ออกมาลิ้มตาดูโลก หูได้ยินเสียง จมูกได้ดมกลิ่น ลิ้นได้ลิ้มรส กายได้สัมผัสอากาศ ใจได้สนองกายรับใช้สังขารได้ มันเหลือทุกข์เหลือทนจริง ๆ ไม่มีอะไรอีกแล้วในโลกนี้ที่น่าดีใจและเสียใจพร้อมกัน นักรบที่เข้าสู่สงครามก็ไม่ได้เอาชนะชกชวยเท่ากับพ่อแม่ผู้ให้เกิด หรือเด็กที่กำลังจะตกคลอดออกมาเป็นคน เราเห็นทุก ๆ อย่าง ทำทุกสิ่งทุกอย่าง ประจักษ์แก่สายตาและจิตใจ เกิดความเบื่อหน่าย เห็นโทษในกามขึ้นมาทันใด ได้กระทำไว้ในใจว่า **“สักวันหนึ่งเราจะต้องออกบวชอย่างแน่นอน”** เพราะความสลดสังเวชในวิภวภูสงสารคราวนั้น นับได้ว่าเป็นมหาสังเวชเลยทีเดียว

นี่แหละท่านทั้งหลายพระพุทธองค์จึงตรัสไว้ว่า **“การเกิด สถานที่ที่สร้างกาย และคติ**

พ = 5/10/25 5/1/16



ในสัมปรายภพ ไม่มีใครกำหนดได้ เราจะเกิดเมื่อไหร่ จะตายตรงไหน ตายแล้วจะไปอยู่ใน  
นรก สวรรค์ชั้นไหน เรากำหนดไม่ได้ ถ้าเรายังมีติดบอดอยู่ แต่ถ้าเราปฏิบัติถึงเราก็กำหนดได้”

### อายุ ๑๙ ปี บรรพชาเป็นสามเณร

ด้วยความที่ใจเราฝึกไฟในเพศบรรพชิตอย่างฝังแน่น ด้วยเหตุคือความศรัทธาในพระ  
ชู้ดงค์และสังเวชใจในการเกิดนั้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๑ อายุ ๑๙ ปี เราขออนุญาตพ่อแม่  
บวชเณร พ่อ-แม่ก็ยอมเพราะเข้าใจจิตใจเราได้ดี เพราะเรามีนิสัยแปลกกว่าคนอื่น ชอบอยู่  
เงียบ ๆ เรียบง่าย ไม่วุ่นวาย ไม่ชอบยุ่งกับใคร แม้อายุเราสมควรจะมีครอบครัวได้แล้ว แต่ก็ไม่  
สนใจสาวใดเลย มีแต่เด็กสาวชาวบ้านที่ให้ความสนใจในตัวเราเสมอ

จึงได้รับการบรรพชาเป็นสามเณร ที่วัดกระพุ่มรัตน์ บ้านตากูก ตำบลตากูก อำเภอ  
เมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นฝ่ายมหานิกาย โดยพระอาจารย์อุเทน เป็นพระปีพพชาจารย์ เวลา  
บวชชีหลังข้างแห่ไป มีเรานั่งบนหลังช้าง และอีกคนนั่งข้างหลังกั้นร่มบังแดด มีมหรสพบรรเลง



พ = 5/05 5/6

ตามตลอด การบวชจัด ๒ วัน แห่ไปบวช ๑ วัน บวชกลับมาแล้ว แห่รอบหมู่บ้านอีกหนึ่งวัน เพื่อเป็นสิริมงคล การกระทำอย่างนี้เป็นประเพณีนิยมในสมัยนั้น

วัดนี้เป็นวัดเก่าแก่เป็นวัดพื้นบ้าน อยู่จำพรรษา ๑ ปี ก็ลาสิกขา ตั้งใจว่าจะศึกษาหาความรู้ในทางพระพุทธศาสนา และจะทำแบบอย่างพระชฎงศ์ที่เคยเห็นอยากจะทำศึกษาค้นหา จุดหมายเช่นท่านบ้าง และอยากจะทำจะชฎงศ์ไปทำไม และทำไมจะต้องเดินไปในป่า และไปอยู่ในป่าด้วย แต่ต้องดูที่หาไปก่อนรอโอกาสที่จะมาถึง

ในสมัยนั้น เขตจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งจังหวัดสุรินทร์ก็เป็นสภาพเดียวกัน คือบวชเข้ามาแล้วก็อยู่วัด ก่อนแล้วนั้นคือกินแล้วนอนเฉย ๆ ไม่มีการเรียนการสอน และการปฏิบัติ อย่างที่คิดไว้ก่อนบวช

เพราะเราคิดเสมอว่า “กุลบุตรที่บวชเข้ามาแล้ว ต้องมีการศึกษา ต้องมีการปฏิบัติ ออกชฎงศ์ เหมือนพระสองรูปที่เราเห็นนั้น” แต่เมื่อบวชเข้ามาแล้ว ความจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น ไม่ได้ปฏิบัติไม่ได้เรียน อยู่มันเฉย ๆ คำไปวัน ๆ หนึ่ง นิ่งดูศาลา นิ่งดูกุฏิ นิ่งดูหน้าพระพุทธรูป ไปวัน ๆ กว่าคำก้นาน จะหาคำสอนสิ่งอะไรเพื่อเป็นกำลังใจไม่มี อยู่อย่างนี้เห็นจะไม่เป็นท่าเสียแล้ว ลี้กไปช่วยพ่อแม่ทำงานจะมีค่ากว่าละมัง

หลักสำคัญที่ท่านเจ้าอาวาสที่ปกครองดูแล ถ้าท่านไม่อบรมสั่งสอนหรือทำเป็นแบบอย่าง เราก็ไม่มีผู้นำทาง จิตใจมันก็มีแต่แปดด้าน ความสำคัญยอมอยู่ที่ท่านเหล่านี้ที่ให้การศึกษาค้นคว้าความรู้ ปกครองดูแล ให้อยู่ในระเบียบ ทั้งให้ความอบอุ่น เทียงตรง ไม่เอนเอียง นอกจากนี้ยังมีความประพฤติที่ดีเป็นแบบอย่าง มีปฏิปทาที่น่าเลื่อมใสตั้งแต่เบื้องต้น ท่ามกลางและในที่สุด มีพรหมวิหารธรรม ๔ ประการครบถ้วนบริบูรณ์ แต่เราเห็นว่า การบวชแบบนี้ไม่ตรงกับเจตนาเดิมของเรา เป็นเพราะว่าในสมัยนั้นการศึกษายังไม่ขยายไปในมุมเมืองหรือชนบทต่างๆ ก็ไม่ได้ถึงจะมีแต่ก็ยังขยายไปไม่ถึงได้เหมือนกัน

### ลาสิกขาจากสามเณร

จะนั้น พระ-เณร เมื่อบวชเข้ามาแล้วก็อยู่กันไปวันหนึ่ง ๆ ไม่มีอะไรก้าวหน้าเลย เป็นเหตุให้เบื่อหน่าย จึงลี้กออกมาช่วยพ่อแม่ประกอบการทำงานต่อไป และได้ช่วยพ่อแม่ทำนา ทำสวน คู่กับน้อง ๆ เอาวิชาชีพช่างทอง ไปรับจ้างทำทองรูปพรรณ หาเงินมาเลี้ยงพ่อแม่และน้อง ๆ

พออายุครบ ๒๐ ปี ชาวไทยต้องรับราชการเป็นทหารจึงได้รับหมายเรียกตัวให้ไปคัดเลือก จึงเดินทางไปคัดเลือกที่จังหวัดสุรินทร์ ตั้งใจไว้ว่าจะสมัครเป็นพลทหาร ปรากฏว่ามีทหารเกณฑ์มากเกินไปต้องการ จึงเป็นทหารกองเกินไป คิดแล้วแทบจะหมดกำลังใจ เพราะจะ

พ = 3/10/25 1/16

เป็นพระกรรมฐานตอนบวชก็ไม่ได้เป็น จะเป็นทหารก็ไม่ได้เป็น จะเอาอย่างไรดีล่ะเราคราวนี้

ความคิดของเราก็เหมือนหนุ่มบ้านนอกคนหนึ่งที่ว่าไกลความสะดวกสบาย เราต้องพยายามที่จะไขว่คว้าหาความจริงแห่งที่หมายของชีวิตและเป็นที่สุดแห่งการดิ้นรน เรายังจำภาพพระชุกงค์เดินผ่านทุ่งนาอยู่เสมอ และยังอยากออกบวชอยู่ อย่างไม่เสีย เราจะขอพ่อแม่บวชอีกสักครั้ง จึงเข้าไปขอลาพ่อแม่บวชอีกครั้ง ในที่สุดท่านก็ไม่ขัดข้องแต่ประการใด

## อุปสมบทครั้งแรก

ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๒ อายุได้ ๒๐ ปี เราเข้าไปขอลาพ่อแม่อุปสมบท ท่านก็แสดงความยินดีปรีดาปราโมทย์ และบอกญาติพี่น้องและชาวบ้านมาร่วมอนุโมทนาในกุศลเจตนาโดยพร้อมเพรียงกัน บวชที่วัดเดิมคือ

**วัดกระพุ่มรัตน์ ตำบลตากูก อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์**

โดยมีพระครูธรรมทัณฑ์พิมล(ตัน) เจ้าอาวาสวัดศาลาลอย เจ้าคณะอำเภอเมือง เป็นพระอุปัชฌาย์

พระอาจารย์เคลือบ วัดดาวรุ่งบ้านขาม เป็นพระกรรมวาจาจารย์

พระอาจารย์อุเทน วัดกระพุ่มรัตน์ เป็นพระอนุสาวนาจารย์

ได้รับฉายาว่า “สุวณฺโณ” แปลว่า “พระผู้มีผิวพรรณ-ชาติตระกูลดี”

จำพรรษาที่วัดกระพุ่มรัตน์ จังหวัดสุรินทร์ ๑ พรรษา

จำพรรษาที่วัดบุแกรง จังหวัดสุรินทร์ ๑ พรรษา

ตอนแรกจะบวชเพียงพรรษาเดียว แล้วจะสึก ถ้ายังไม่พบหนทางปฏิบัติธรรม เพราะรู้ว่าการบวชที่วัดเดิมนี่ก็เพียงแต่บวชธรรมดาไม่มีการศึกษาเล่าเรียนอะไร มีแต่สวดมนต์ไหว้พระ ประเพณีของสงฆ์เท่านั้นเอง

ส่วนการสวดคาถาต่าง ๆ นับตั้งแต่ “ยถา ...สัพพี...” ต้องอาศัยจดจำเอาจากพระอาวุโสที่บวชมาก่อน ตอนกลางคืนจะมีการต่อมนต์กันคือฟังจำคำสวดจากปากต่อปากแล้วจดจำไปท่องเอา เพราะในสมัยนั้นจะหาตำรับตำรา หนังสือดินสอ มันไม่ใช่ของง่าย ๆ เหมือนในสมัยนี้ และไม่มีให้หาอีกด้วย ฉะนั้นการต่อมนต์นี้ จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

จบจากการต่อมนต์ ก็ต้องศึกษาโดยอาศัยความจำจากสิ่งที่เห็น ที่รู้ ที่ได้รับการแนะนำ เช่น ศาสนาพิธีต่าง ๆ และกิจที่พระสงฆ์ควรจะต้องรู้ จำพระธรรมวินัยให้ขึ้นใจอีกด้วย

พ. = ๕/๑๐๕ ๕/๑๐



ภาพท่านพระอาจารย์สุวจน์ สุวโจ สมัยยังหนุ่ม



พ = 5/10/25 1/16

## บวชได้ ๑ พรรษาต้องไปเป็นอาจารย์

หลังจากได้อยู่ศึกษากับพระอาจารย์อุเทน ที่วัดกระพุ่มรัตนได้ ๑ พรรษาแล้ว ชาวบ้านอำเภอภูแกรง อำเภอท่าตูม (ปัจจุบันอำเภอจอมพระ) จังหวัดสุรินทร์ พากันมาอาราธนาเราไปเป็นเจ้าอาวาสที่วัดภูแกรง ซึ่งเป็นวัดร้างไม่มีพระอยู่จำพรรษา

เราไปเป็นเจ้าอาวาสอยู่ที่วัดนี้หนึ่งปี เวลาไปลงอุโบสถเดินทางไกล ไปแทบจะไม่ทันสมัยนั้นพระฝ่ายมหานิกายนิยมขี่ม้า ขี่ม้าไปไหนมาไหนได้ ไม่มีใครว่า พระอาจารย์รูปใดมีม้าขี่แสดงว่า ไม่ธรรมดา โยมพ่อเห็นเราเดินไปลงอุโบสถไกล จึงซื้อม้ามาถวาย ราคา ๒๐ บาท เราก็ได้ม้านั้นแหละขี่ ขี่มาทำธุระ ขี่ไปเรียนหนังสือ **จนสามารถสอบนักธรรมชั้นตรีได้**

อยู่ที่นั่นเรียนอะไรก็ยังไม่รู้จริง เรียนงู ๆ ปลา ๆ ต้องมาเป็นเจ้าอาวาส ต้องมาฆิภาระอายุพรรษาเราเพียงแค่นี้ จะมาเป็นครูบาอาจารย์อบรมสั่งสอนคนอื่นเขาได้อย่างไร ท่องสวดมนต์ก็ยังไม่จบเล่ม เราควรที่จะหาความรู้ให้ยิ่งขึ้นไปกว่านี้ เพราะหากว่าเราจะอยู่ทำประโยชน์ไว้ในบวรพุทธศาสนาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น จำเป็นที่เราจะต้องศึกษาเพิ่มเติม จึงมอบหมายให้พระอาจารย์มีเป็นเจ้าอาวาสวัดภูแกรงแทน

## แสวงหาครูบาอาจารย์

ตั้งนั้นในปีพุทธศักราช ๒๔๘๓ หลังออกพรรษาแล้ว จึงเดินทางเข้าไปกราบลาพระอาจารย์อุเทน ที่วัดกระพุ่มรัตน ท่านก็อนุญาต เราจึงเดินทางไปศึกษาพระปริยัติ-ปฏิบัติธรรม แต่จุดหมายที่จะไปข้างหน้ายังไม่เป็นที่แน่นอน ไปเสี่ยงโชคเอาข้างหน้า จึงตัดสินใจเดินทางไปจังหวัดนครราชสีมา เพราะว่าภายในจิตใจของเรานั้น คิดอยากออกเดินธุดงค์เสมอ อยากพบครูบาอาจารย์ที่จะอบรมสั่งสอนให้ตนได้รู้ได้เข้าใจ เรื่องราวของความจริงแห่งชีวิต เมื่อถึงจังหวัดนครราชสีมาแล้วก็ยังเคืองค้างอยู่ เพราะไม่รู้ว่าจะไปไหน ไปวัดใดดี เพราะไม่รู้จักใครในหัวเมืองนั้นเลย

## พบท่านพระอาจารย์ฝั้น

ขณะที่กำลังหาทางจะไปพักวัดไหนอยู่นั้น ก็ได้ทราบจากโยมคนหนึ่งว่า ไม่ไกลจากที่เราอยู่นี้มีวัดป่าอันเป็นสำนักปฏิบัติกรรมฐาน ชื่อ วัดป่าศรัทธารวม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พระอาจารย์ที่สอนกรรมฐาน คือท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ศิษย์ผู้ทรงธรรมชั้นสูงของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ท่านพระอาจารย์ฝั้นเป็นพระที่ชาวจังหวัดนครราชสีมาเคารพนับถือ

พว = 5/1005 1/10



ท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

มาก เมื่อทราบดังนั้นเราจึงได้เดินทางไปวัดป่าศรีธารวม และได้เข้าไปกราบท่านพระอาจารย์ฝั้น ท่านมีเมตตาต่อเรามาก มีอภัยอภัยอันดียิ่ง ได้ชักใช้ ไล่เรียง ถ้ามไถ่ ว่าอยู่วัดไหน มาจากไหน บวชได้ที่พรรษา มีความประสงค์อะไรที่มานี้ในวันนี้ จึงได้ตอบท่านทุกตอนทุกคำที่ท่านถาม จนท่านพอใจจึงให้พระภิกษุพาไปพักที่กุฏิแห่งหนึ่ง

ตอนเย็นได้ร่วมทำวัตรสวดมนต์ ท่านพระอาจารย์ฝั้นได้แสดงธรรมอบรมจิตใจพระภิกษุสามเณรทั้งหมด เราฟังอย่างตั้งอกตั้งใจที่หิวกระหายครูบาอาจารย์ที่มีอรรถธรรมอบรมสั่งสอน

พ = 5/10/25 5/10/25

มานาน ยิ่งฟังก็ยิ่งเกิดความศรัทธาในองค์ท่านมากขึ้นตามลำดับ และยังได้พบความจริงมากขึ้นทุกที จนในที่สุดธรรมะที่แสดงจบลง ก็พึดตีมน้ำปานะ พักอิริยาบถ ใครสงสัยธรรมะข้อไหน ธรรมวินัยเรื่องใด จิตเป็นอย่างไรก็ถามกันเดี๋ยวนั้น เพื่อให้คลายความสงสัยทันที เราเริ่มแน่ใจตนเองแล้วว่า การเดินทางมาครั้งนี้ เป็นการเดินทางเข้าสู่ทางแห่งพระธรรมอย่างแท้จริง สถานที่แห่งนี้แหละแห่งธรรมะอย่างแท้จริง แล้วเรายังได้พบกับพระอริยสงฆ์ที่ควรแก่การกราบไหว้บูชา เราควรจะติดตามน้อมนำปฏิบัติทาทำมาใส่ตนเอง ให้เกิดธรรมอย่างท่านบ้าง แม้นไม่ได้ทั้งหมด ก็ยังดีกว่าที่เราได้บวชแต่ครั้งก่อน ๆ มา

ตลอดเวลาที่อยู่วัดป่าศรัทธารวมกับท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร เมื่อเราได้ยินภิกษุทั้งหลาย ปรารภธรรมกับท่าน ก็ยิ่งให้ได้ว่ารู้คุณธรรมภายในของภิกษุเหล่านั้น ภิกษุเหล่านั้นท่านล้วนแต่เป็นผู้มีคุณธรรมสูงยิ่งทั้งนั้น เข้าใจในธรรมะ คิดพิจารณาตีธรรมะได้อย่างละเอียดแจ่มแจ้ง

เมื่อเป็นเช่นนี้เราก็ยิ่งมั่นใจและหมดความสงสัย คอยแต่เวลาจะเข้าไปฝากตัวเป็นศิษย์กับท่านอย่างถาวร พอได้โอกาสจึงคลานเข้าไปกราบท่าน และได้แจ้งความจำนงค์ต่อท่านว่า

**“ท่านอาจารย์ขอรับ! กระผมเดินทางมาในครั้งนี่ ก็เพื่อแสวงหาครูบาอาจารย์ ที่จะประสิทธิ์ประสาทวิชาอบรมบ่มนิสัยผมให้รู้เข้าใจในแนวทางแห่งธรรม เพื่อให้เข้าใจในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง บัดนี้เกล้ากระผมไม่มีความสงสัยอะไรอีกแล้ว เพราะธรรมที่ท่านอาจารย์แสดงไว้นี้เป็นอุบายที่ชัดเจนแจ่มแจ้งใจของเกล้ากระผมเป็นที่ยิ่ง ถ้าพระอาจารย์จะเมตตากรุณาแก่กระผมผู้น้อยด้วยสติปัญญาแล้ว ก็ขอได้โปรดรับเกล้ากระผมไว้เป็นศิษย์ด้วยเถิด”**

เมื่อเรากราบเรียนท่านพระอาจารย์ฝั้นอย่างนั้น ท่านก็แสดงความพอใจที่เราเป็นพระมีเจตนาดีหวังความก้าวหน้า และมุ่งปฏิบัติพระกรรมฐานจริง แสดงท่าทีแห่งความมุ่งมั่นให้ท่านทราบ ท่านจึงอนุญาตและรับไว้เป็นศิษย์สายวัดป่า เพื่อเจริญสมาธิปัญญาต่อไป

ขณะนั้นเรายังเป็นพระภิกษุฝ่ายมหานิกาย ซึ่งความจริงก็ไม่มีอะไรผิด ครูบาอาจารย์ทั้งหลายท่านไม่ได้แยกแยะแต่ประการใดสำหรับมหานิกาย และธรรมยุต เพราะศีล ๒๒๗ เท่ากัน มีศาสดาองค์เดียวกัน คือพระสมณโคตม แต่การอุบัติเป็นธรรมยุตใหม่นี้ก็เพื่อจะปฏิบัติตนเข้าหมู่เข้าคณะให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมเท่านั้นเอง เพราะเรื่องพระธรรมยุตหรือพระมหานิกายนั้นไม่ห้ามมรรคผลนิพพานด้วยกัน ใครจะบวชฝ่ายไหนก็ทำตามถำตั้งใจปฏิบัติก็ไปสู่นิพพานได้เช่นเดียวกัน แต่เพื่อเป็นการเข้าหมู่ให้ถูกต้องและปฏิบัติสะดวก เราจึงจำเป็นที่จะต้องอุบัติเป็นพระฝ่ายธรรมยุต ก่อนอุบัติเป็นพระธรรมยุต ได้พยายามศึกษาเล่าเรียน เดินเท้าจากวัดป่าศรัทธารวม ไปเรียนหนังสือที่วัดสุทธจินดาทุกวัน จนกระทั่งสอบนักธรรมชั้นโทได้ เมื่อท่านพระอาจารย์ฝั้นเห็นความตั้งใจอย่างนั้น ท่านจึงอนุญาตให้อุบัติเป็นพระธรรมยุตได้





พระอุโบสถวัดสุทธจินดา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นพัทธสีมาที่ท่านพระอาจารย์สุวักขณ์ญัตติเป็นธรรมยุต







พว = 5/1000 5/10



ท่านเจ้าคุณพระธรรมฐิติญาณ เป็นพระอุปัชฌาย์

### อุปสมบทครั้งที่สองยุติเป็นฝ่ายธรรมยุต

ยุติใหม่ที่วัดสุทธจินดา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมี  
ท่านเจ้าคุณพระธรรมฐิติญาณ (สังข์ทอง พันธุ์เพ็ง ป.ธ. ๕) เป็นพระอุปัชฌาย์  
พระอาจารย์มหาปิ่น ปญญาพโล เป็นพระกรรมวาจาจารย์  
พระครูธรรมธร (ทองดี) วัดศรีจันทร์ เป็นพระอุเทศาจารย์ ได้รับฉายาว่า “สุวโจ”  
แปลว่า “ผู้อันบุคคลพึงว่ากล่าวตักเตือนได้โดยง่าย”

เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เสร็จเวลา ๑๕.๐๐ น. (บ่าย ๓ โมงตรง)

### ได้รับการอบรมกับพระอาจารย์มหาปิ่น

เมื่ออุปสมบทเสร็จพระอาจารย์มหาปิ่น ปญญาพโล ได้อบรมให้เราได้รับรู้จักคำว่า “พระ  
แท้” ดังนี้ ว่า

“การที่ได้เข้ามาบวชในเพศสมณะนี้แล้ว นับว่าเป็นผู้เสียสละต่อการได้และการรับ ได้  
เป็นผู้ไม่ต้องกังวลต่อทรัพย์สินเงินทอง เรือกสวนไร่นา อะไรต่าง ๆ ที่ทางโลก เขานิยมชมชื่นต้องการ  
ต้องหาอยู่



พว = 3/10/25 3/1/16



พระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล เป็นพระกรรมวาจาจารย์

เพราะฉะนั้นด้วยเหตุนี้ต้องใช้เวลาที่มีอยู่ในเพศแห่งพรหมจรรย์ ทำประโยชน์ให้แก่ตัวเองด้วย สงเคราะห์หมู่ญาติ และศรัทธาญาติโยมด้วย แต่ก่อนที่เราจะสงเคราะห์เขานั้น เราต้องปฏิบัติตนเองให้ถึงพร้อมต่อความดีงาม หมั่นสำรวจกายของเราจิตของเราอยู่เนือง ๆ การที่ได้พบพระศาสนา ก็เป็นของยากอยู่แล้ว การที่ได้เข้ามาอยู่ในร่มกาสาวพัสตร์ก็ยิ่งเป็นการยากนักหนา ต้องพิจารณาให้มากเราออกมาจากเพศฆราวาสวิสัยแล้ว เราจะประพฤติปฏิบัติอย่างนั้นอีกไม่ได้ต่อไป”

“การดำเนินจิตของตนเองเพื่อเข้าสู่ความเป็นพระแท้ ต้องมีการปฏิบัติภาวนาเพราะจะเป็นไปเพื่อการเกิดสติปัญญา รู้ความจริง ไม่ห่อถอย จิตแกร่งกล้าขึ้นเสมอ การเจริญเช่นนี้ อุปมาเหมือน นายช่างไม้ ไล่ไม้ให้เรียบให้ตรง จะมาดูว่าส่วนไหนสูง ส่วนไหนต่ำ ได้ส่วนหรือไม่ได้ส่วน ส่วนไหนที่ไม่เรียบก็ต้องไล่เสียใหม่ให้เรียบร้อยเสมอกัน จิตใจของมนุษย์ผู้ปฏิบัติก็ต้องเป็นอย่างนั้นเหมือนกัน ต้องปฏิบัติคือว่าต้องตรวจดูจิตใจของตนเอง มันจึงจะดีเป็นพระแท้ได้แน่นอน”

เมื่อพระอาจารย์มหาปิ่นสอนดังนั้นเราก็อำนาจใจว่า ต่อแต่นี้เป็นต้นไป เราต้องเป็นผู้อดทน หนักแน่น มั่นคง จุดหมายปลายทางที่ต้องการ คือ “ความพ้นทุกข์”

พ = ๕๐๐๕ ๕๕

๑	๒
๓	๔
๕	๖



๑. ซุ้มประตูวัดวัดป่าศรีธารวม ๒. พระพุทธรูปในวัด ๓. ศาลาการเปรียญ ๔. กุฏิสงฆ์ ๕. กุฏิหลวงปู่ฝัน  
๖. โรงซักย้อมจีวร ซึ่งชำรุดผุพังไปหมดแล้ว



พ = 5/10/25 5/10

## กลับไปจำพรรษาวัดป่าศรัทธารวม

เมื่อพระอาจารย์มหาปิ่น ให้โอวาทจบลง จึงเดินทางกลับไปอยู่จำพรรษาที่วัดป่าศรัทธารวมเหมือนเดิม การปฏิบัติที่วัดศรัทธารวมนี้เกิดความสงบมาก เพราะขณะนั้นไม่ค่อยมีใครผ่านเหมือนในปัจจุบัน เพราะเป็นป่าดง มีต้นไม้หนาทึบ ผู้คนจึงรำลึกกันว่า ฝึกดีมาก แม้เวลากลางวันก็หาผู้คนผ่านไปมาได้ยาก ความเงียบสงบเป็นเหตุให้จิตใจตั้งมั่นได้รวดเร็ว ต้นไม้ใหญ่ร่มรื่นเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม แต่เดิมที่วัดนี้เป็นป่าช้าที่ ๒ (ป่าช้าที่ ๑ คือวัดป่าสาละวัน) สำหรับเผาฝังหรือเผาคนตายที่เป็นโรคติดต่อ เช่น อหิวาตกโรค กาฬโรค เป็นต้น ภายในวัดมีกุฏิไม้ของพระอาจารย์ฝั้น เพียงหลังเดียวเท่านั้น ส่วนมากเป็นป่าดง ลี้ภัยป่ามากมายเดินผ่านไปมาไม่เว้นแต่ละวัน การคมนาคมลำบาก เป็นทางเกวียนพื้นทรายบ้างดินบ้าง เป็นหลุมเป็นบ่อเป็นโคลนตามสภาพ

ความไม่สมดุลง่ายโลกหลาย ๆ อย่างกลับเป็นผลดีต่อการประพฤติปฏิบัติธรรมฐานมาก จึงทำให้เรามีความมั่นใจในอรรถในธรรมขององค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นอย่างยิ่งว่า

“ของแท้เราได้มาถึงแหล่งแล้ว ถ้าเราพลาดโอกาสนี้ไปชาตินี้เราจะต้องเสียใจอย่างใหญ่หลวง แต่เมื่อโอกาสอำนวยเช่นนี้คงเป็นเพราะเราได้เคยสร้างบุญบารมีไว้บ้างพอสมควรทีเดียว”

วัดป่าศรัทธารวมในสมัยนั้นเป็นศูนย์รวมแห่งพระกรรมฐานแห่งที่ ๒ (แห่งแรกคือวัดป่าสาละวัน ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขนดะยาคุโม เป็นผู้นำ) มีพระวิปัสสนาจารย์ที่เข้ามาศึกษาและเป็นครูบาอาจารย์ที่สำคัญในเวลาต่อมาคือ พระอาจารย์มหาปิ่น ปญญาพโล พระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี พระอาจารย์ภูมิมิ จิตปญโญ พระอาจารย์กงมา จิรปุญโญ พระอาจารย์หลุย จันทสาโร ฯลฯ

ในพรรษาที่ ๒ แห่งการอุปสมบทใหม่ ได้ประพฤติปฏิบัติธรรมได้พอสมควร เอาตัวรอดได้บ้างแล้ว ฉะนั้นท่านพระอาจารย์ฝั้นจึงติดตามการปฏิบัติเหมือนเงาติดตามตัว ไม่มีการอ่อนข้อต่อกิเลสเลย เราพอใจที่ท่านควบคุมอบรมอย่างยิ่ง ในวันอุโบสถ ท่านจะอบรมสาธุศิษย์เป็นประจำ อบรมแล้วก็นำให้นั่งสมาธิภาวนาและเดินจงกรมตลอดทั้งคืน

ท่านพระอาจารย์ฝั้นสอนให้พิจารณาภายในให้มาก กิเลสจะพึงเกิดขึ้นได้จากอายตนะทั้ง ๖ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่าส่งจิตส่งใจ แส่สายไปมาในอารมณ์ที่มากระทบ ท่านสอนให้รู้ถึงความรู้สึกนึกคิด กำหนดรู้ถึงอาการต่าง ๆ ที่จะมากระทบมีสติรู้อยู่ ฝึกฝนจิตใจให้เกิดพลังแก่กล้า



พว = 5/1000 1/10



พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร พระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม

เรื่องของความพยายามนี้ถ้าหากเราไม่มีศรัทธา ไม่มีกำลังใจ ไม่มีเห็นประโยชน์ จะนั่งก็ไม่ได้ จะฟังก็ฟังไม่ได้ มันอยากแต่จะหนี จะไป เพราะมันไม่สนุกไม่ชอบอย่างที่โลกเขาชอบกัน ฉายหนัง หมอลำ อะไรต่าง ๆ จะล้ากันทั้งคืน ก็ได้มันชอบ แต่ให้นั่งฟังพระพูดนี้ มันไม่ยอมเพราะมันไม่ชอบ ไม่ศรัทธา เมื่อเราศรัทธา มองเห็นประโยชน์ จึงจะเกิดผลแห่งการทำความเพียร

### การศึกษาและปฏิบัติของครูบาอาจารย์ในสมัยนั้น

การปฏิบัติของครูบาอาจารย์ในสมัยนั้นสวยงามมาก ทั้งฝ่ายปริยัติและฝ่ายปฏิบัติ พระฝ่ายปฏิบัติจะเข้ามาเรียนปริยัติที่วัดสุทธจินดา ส่วนพระฝ่ายปริยัติถ้าสนใจในการปฏิบัติจะเดินเท้าเข้าไปฟังเทศน์ท่านพระอาจารย์สิงห์ ที่วัดป่าสาละวัน หรือฟังเทศน์ท่านพระอาจารย์ฝั้นและพระอาจารย์มหาปิ่น ที่วัดป่าศรีถาวรรวม การสัญจรไปมาเดินด้วยเท้ากันทั้งนั้นไม่มีรถเป็นพาหนะ

ท่านเจ้าคุณพระธรรมฐิติญาณ (สังข์ทอง) พระอุปัชฌาย์ของเราท่านเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ตามเมื่อสบโอกาสอันเหมาะสมท่านจะชักชวนพระเถรเดินเท้าจากวัดสุทธจินดาไปฟังเทศน์ท่านพระอาจารย์สิงห์ ที่วัดป่าสาละวันบ้าง ไปฟังเทศน์ท่านพระอาจารย์ฝั้น ที่วัดป่าศรีถาวรรวมบ้าง ท่าน

พ = 5/10/25 1/16

เจ้าคุณท่านเป็นพระที่สนใจในเรื่องจิตภาวนา ไม่ถือตัว ยอมรับความจริง อันไหนที่พระกรรมฐานปฏิบัติได้ท่านปฏิบัติไม่ได้ ท่านก็จะยอมรับความจริงและพูดว่า **“พระป่า พระกรรมฐาน เก่งนะ ปฏิบัติเคร่งครัด บางอย่างเราทำอย่างนั้นไม่ได้”**

แม้ทางฝ่ายวัดป่าศรัทธารวมเองก็เช่นกัน เมื่อวันสำคัญทางพระศาสนามาถึงเข้า ท่านพระอาจารย์ฝั้น ก็จะนำพาพระเถรเดินทางมากราบ ฟังธรรมท่านพระอาจารย์สิงห์ ขนดะยาโคโม ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขึ้นแสดงธรรมมีพระเถรอุบาสกอุบาสิกามาฟังธรรมมากมาย ท่านตั้งนม ๓ จบ แล้วก็ต่อด้วยภาษาบาลีว่า “พุทโธติ” ลั่นๆ เพียงเท่านั้น แล้วท่านก็จะอธิบายเรื่องพระพุทเจ้า ที่ตรัสรู้ใต้ต้นไม้ชนิดหนึ่ง เมื่อพระพุทของค์ตรัสรู้ที่ใต้ต้นไม้ นั้นแล้ว ต้นไม้นั้นจึงชื่อว่า “โพธิ” ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และความหมายของคำว่าพุทโธ ท่านจะอธิบายเป็นสายธรรมยาวเป็นชั่วโมง ๆ

### ท่านพระอาจารย์ฝั้นแก่พระเป็นวิปัสสนู

อยู่มาวันหนึ่ง มีพระรูปหนึ่งชอบเดินเที่ยวกรรมฐานตามป่าตามเขาเล็ก ๆ เป็นวิปัสสนูอย่าง หนัก สำคัญตนว่าสำเร็จเป็นพระอรหันต์ เทียบแสดงธรรมในที่ต่าง ๆ เพื่อโปรดเวไนยสัตว์ เมื่อเที่ยวแสดงธรรมตามที่ต่าง ๆ เป็นที่พอใจแล้ว จึงมานึกถึงบุญคุณของพระอุปัชฌาย์ คือท่านเจ้าคุณธรรมฐิติญาณ (สังข์ทอง) เธอจึงเดินทางมาที่วัดสุทธจินดา เข้ามากราบท่านเจ้าคุณแล้วแสดงความประสงค์ของตนให้ท่านทราบ ว่า “ท่านอาจารย์ครับ ผมออกปฏิบัติ ตอนนี้อยู่ที่กุฏิ เป็นพระอรหันต์แล้ว อยากมาตอบแทนพระคุณของครูบาอาจารย์ด้วยการพูดธรรมะอันลึกซึ้งให้ฟัง ท่านอาจารย์จะว่าอย่างไร จะขัดข้องไหม?” เธอถามขึ้นแบบนอบน้อม

ท่านเจ้าคุณ จึงตอบเธอว่า “เออ..ถ้าปฏิบัติได้อย่างนั้น เราก็ขออนุโมทนา เธอว่ามาซิเราจะตั้งใจฟัง”

“ขอโอกาสนะครับท่านอาจารย์... นี่ไม่ซีด ๓ กลอง กลองที่หนึ่งคืออนิจจัง กลองที่สองคือทุกขัง กลองที่สามคืออนัตตา... แล้วเธอก็อธิบายไปยาวเหยียดตลอด ๓ ชั่วโมง ท่านเจ้าคุณฯ ก็นั่งฟังนิ่ง ศรัทธาเลื่อมใสในคุณธรรมของเธอ เมื่อเธอแสดงธรรมเสร็จก็ลาท่านเจ้าคุณฯ จากไป

พอบ่ายๆ หน่อย ท่านพระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ ก็เดินทางมาที่วัดสุทธจินดา เข้ามากราบท่านเจ้าคุณฯ ว่า “ท่านอาจารย์เห็นพระผีบ้า มันมาทางนี้ไหม มันสำคัญตัวเองว่าเป็นพระอรหันต์ เทียบแสดงธรรม แก่คนและพระไปทั่ว ผมกำลังมาตามหาตัวไปรักษา”

ท่านเจ้าคุณก็ตอบว่า “อ้อ... ฟังไปจากที่นี่เมื่อตะกี้นี้เอง ผมก็นึกว่าเป็นพระอรหันต์ พูด

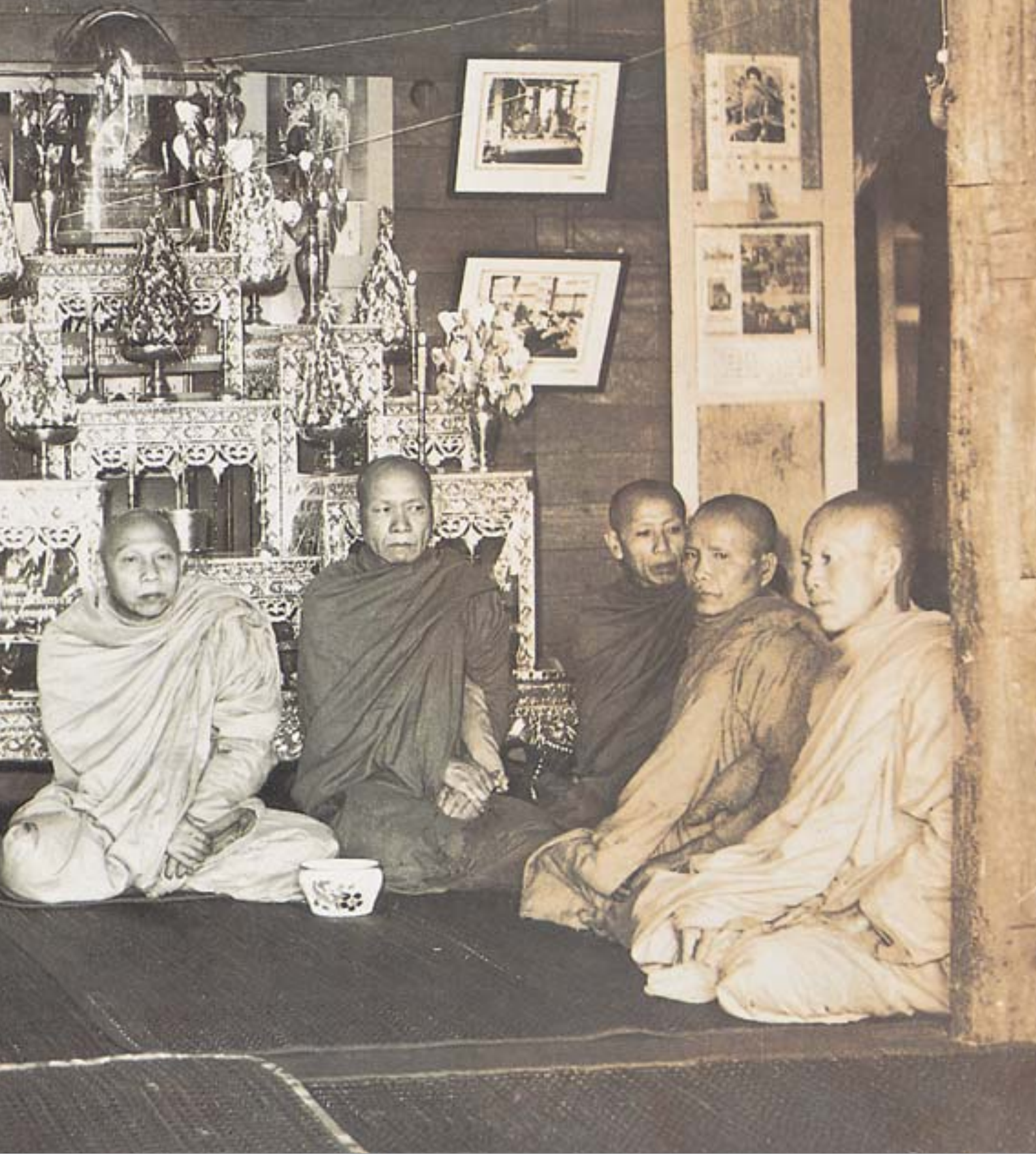




(จากซ้าย) ๑. พระอาจารย์สุวจน์ สุวโจ ๒. พระอาจารย์สิงห์ทอง ธมฺมวโร ๓. ...



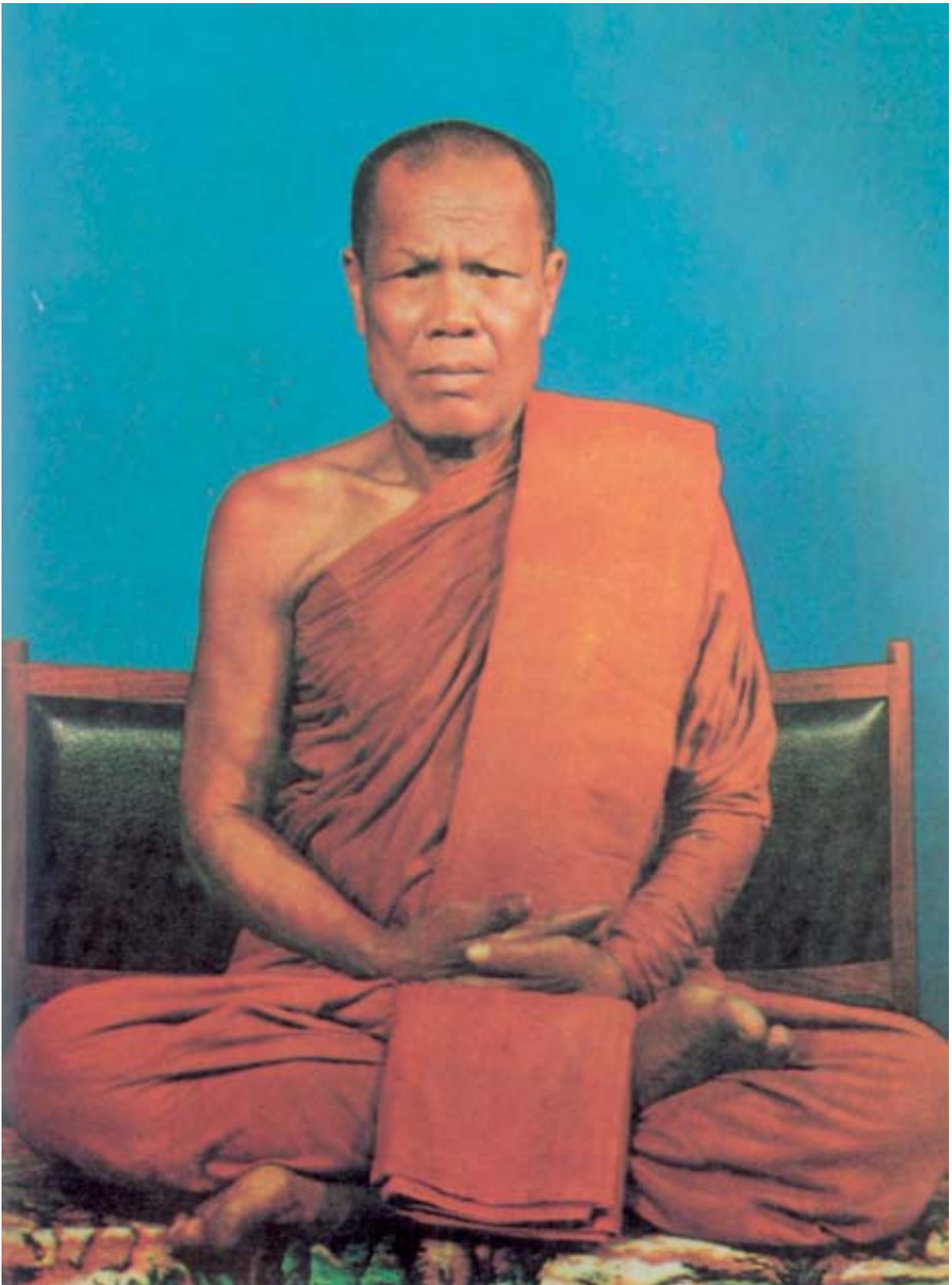
สามปวง



๔. พระอาจารย์มหาวัฒน์ ญาณสมปยุตโน ๕. หลวงปู่เทศก์ เทสรังสี ๖. หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ ฯลฯ



พว = ๕๐๐๕ ๕๐๐



พระอาจารย์ฝั้น ปาเรสโก วัดป่าหนองไคร้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

พ = 5/10/25 1/16

ธรรมะไหลรินไม่มีที่ต้อติเลย”

พออีกไม่นานหลายวันนัก เป็นวันอุโบสถที่วัดป่าศรีธารวม พระรูปที่เป็นวิปัสสนุ์นั้นก็มาในงานวันนั้นด้วย เมื่อเข้ามาสู่วัดศรีธารวม เห็นอุบาสกอุบาสิกาพระเณรอยู่กันเยอะ เธอก็ขอโอกาสท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโรขึ้นแสดงธรรม เพราะเป็นพระอรหันต์แล้วต้องแสดงธรรมโปรดสัตว์ ให้พ้นไปจากทุกข์ เมื่อท่านอนุญาต เธอก็ขึ้นแสดงธรรมอย่างที่เคยแสดงมาก่อนหน้านี้ ด้วยการนำไม้ขีด สามกล่อ่ง แยกเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ใช้เวลาในการแสดงธรรม ๓ ชั่วโมง ข้อความหนึ่งที่เธอแสดงธรรมนั้นว่า พระนิพพานเป็นธรรมชาติสุญญ

เมื่อลงมาจากธรรมาสน์ เข้ามากราบท่านพระอาจารย์ฝั้น ท่านพระอาจารย์ฝั้นจึงถามขึ้นว่า “พระนิพพานเป็นอย่างไร” เธอตอบว่า “เป็นธรรมชาติสุญญ”

ท่านพระอาจารย์ฝั้นจึงเอามือขีดที่พื้นว่า “สุญญแบบนี้หรือ” ท่านทำมือเป็นวงกลมขีดที่พื้นเหมือนเลขศูนย์ แล้วท่านก็หันหน้ามาจ้องที่หน้าพระรูปนั้นว่า “ศูนย์แบบนี้หรือ เฟ่งดู ดูให้ดี ๆ ลี ดูให้ลึก ๆ ตามที่มือผมขีดเขียน”

พอพระรูปนั้นจ้องที่ศูนย์นั้น เธอก็ตอบขึ้นว่า “ผมยอมแล้วท่านอาจารย์ ผมเป็นคนหลง ผมเป็นวิปัสสนุ์ กราบขอบพระคุณท่านอาจารย์มากที่เมตตา ดึงออกมาจากความหลงมกมาย”

นี่แหละครูบาอาจารย์ที่ท่านรู้จริง ท่านแก้วิปัสสนุ์ไม่ยาก เพราะท่านเป็นผู้ที่รู้จริง เห็นถ่องแท้เรื่องจิตใจ คำว่ารู้จริงเห็นจริงนี่แหละ จึงสอนอะไรไม่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน

## ออกธุดงค์กับพระอาจารย์ฝั้น ปาเรสโก

ภายหลังจากออกพรรษาที่ ๒ แล้ว พระอาจารย์ฝั้น ปาเรสโก เป็นศิษย์ท่านพระอาจารย์มั่นรูปหนึ่ง ได้เดินธุดงค์ผ่านมาทางวัดป่าศรีธารวม แวะเข้ามาพักค้างคืนที่วัดศรีธารวมให้หายเหนื่อย และได้ขออุบายธรรมจากท่านพระอาจารย์ฝั้นด้วย พระอาจารย์ฝั้นจึงได้ชวนเราออกเที่ยวเดินธุดงค์ด้วย เราอยากคุยสนทนากับท่าน ท่านก็ไม่พูดมาก เพราะนิสัยพระป่าจะไม่ค่อยพูด ทำอะไร ทำจริง ชอบวิเวกตามป่าเขาชอบประพฤติปฏิบัติอยู่เสมอ ด้วยความที่อยากได้ธรรมะ ออกรบกับกิเลส ขจัดขัดเกลา ทำจิตใจให้แจ่มใสขึ้นจึงเข้าไปกราบขออนุญาตจากท่านพระอาจารย์ฝั้น ท่านพระอาจารย์ฝั้นก็อนุญาต แต่ก่อนไปได้กล่าวตักเตือนมากมาย ดังนี้

## โอวาทท่านพระอาจารย์ฝั้น ก่อนออกธุดงค์

การเดินธุดงค์ของครูบาอาจารย์ทั้งหลายไม่ใช่ท่านเดินชมนกชมไม้เล่น ท่านเดินจริง ทำจริง เดินเข้าสู่พระนิพพาน



พ = 5/10/25 5/10/25

เมื่อถึงหมู่บ้าน ที่มีบ้านผู้คนก็ให้พักอยู่ ห่าง ๆ จากหมู่บ้าน พอที่จะเดินบิณฑบาตได้ ไม่ใช่เข้าไปพักในหมู่บ้าน การเดินธุดงค์ก็เพื่อเป็นไปในการอบรมจิตใจให้แก่กล้า ทนในทุกวิถีทาง แม้จะมีอันตรายรอบด้านใด ๆ ก็ตาม ทำให้มั่นคงต่อพระรัตนตรัย และคุณงามความดีที่เราทั้งหลายได้กระทำมาแล้วเท่านั้น

ฉะนั้นอรรถาพรา้งกายนี้เมื่อเกิดภัยขึ้นมา จงพยายามทำจิตใจให้หนักแน่น มีสติจะตั้งมั่นคง แม้เราจะตายในขณะนั้นก็จงอย่าเสียดายในอรรถาพรา้งกายนี้ ให้จำว่าเอาตนเองเป็นที่พึ่งของตน ตนจึงจะพ้นทุกข์ สมบัติของพระกรรมฐานก็คือ “พุทฺโธ” อย่าวางไว้ให้ห่างตัว เก็บรักษาไว้ใกล้ ๆ ตัว จึงจะมีผล เมื่อมีเหตุจวนตัวก็จะหยิบจะฉวยอาวูธ “พุทฺโธ” มาใช้ได้อย่างรวดเร็ว และฉับพลัน

เมื่อได้รับอุปมาธรรมจากท่านพระอาจารย์ฝั้นแล้ว เราจึงได้ออกเดินธุดงค์ร่วมกับพระอาจารย์ฝั้น ปาเรสโก (ซึ่งต่อมาท่านทั้ง ๒ เป็นสหธรรมิก ที่สนิทชิดเชื้อไปมาหาสู่กันโดยตลอด แม้จะมีพรชากต่างกันเล็กน้อย แต่ทางด้านการศึกษาปฏิบัติแล้ว อาจารย์สุวัจน์ ยอมรับนับถืออาจารย์ฝั้นอยู่มาก) เราและพระอาจารย์ฝั้น ออกจากวัดป่าศรีธารวม นครราชสีมา ขึ้นไปทางจังหวัดขอนแก่น ซึ่งการเดินทางในสมัยนั้นเป็นทางเกวียน และมีต้นไม้หนาทึบ ไม่มีถนนหนทางอย่างสมัยนี้ เส้นทางเดินสายเก่านี้ผ่านไปทางอำเภอบัวใหญ่ อำเภอัญจาคีรี บางแห่งก็เหมาะแก่การปฏิบัติก็จะหยุดพักเจริญสมณธรรมอยู่ที่นั่นเป็นเวลาหลายวัน ที่เหมาะสมคือมีชัยภูมิดี มีน้ำท่าดีมีกิน ไม่ไกล อากาศไม่ที่บเกินไปตลอดไป

เขตอำเภอัญจาคีรีจังหวัดขอนแก่น และอำเภอแก้งค้อ จังหวัดชัยภูมิ เป็นป่าโปร่งน่าอยู่ปฏิบัติธรรมมาก เราทั้ง ๒ ได้หยุดพักแรมกลดกับกิ่งไม้ อธิษฐานขอเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมในวันหนึ่ง คืนหนึ่ง ในคืนแรก ๆ ไม่มีปัญหาอะไร ปฏิบัติได้ผล จิตใจสบายเยือกเย็นจนเป็นสมาธิตั้งมั่นแจ่มใสยิ่ง

คืนต่อมาเราเห็นผิดสังเกตในมุ่มมืดสลัว ขณะเดินจงกรมจิตใจก็สบายดี ไม่มีอะไรตื่นเต้นทำใจเป็นกลาง ๆ แต่รู้สึกว่ามีเสือโคร่งมาอยู่ใกล้ ๆ เราไม่วิตกหวาดหวั่นอะไร แต่กลับทำจิตใจให้อยู่กับความสงบ เหยยอยู่ จนสายตาเราชินความมืดขึ้นแล้ว เราจึงมองเห็นเสือโคร่งตัวหนึ่ง จ้องมองเราเดินจงกรมอยู่ด้วยความสงสัย ครั้นแล้วเสือโคร่งตัวนั้นคงจะรู้ตัวเองว่าฝ่ายตรงข้ามมองเห็นตัวเองเข้าอย่างชัดเจนแล้ว ดังนั้นมันจึงกระโดดเข้าป่าหายไป

ไม่ว่าจะเป็นสัตว์บ้านก็ตาม สัตว์ป่าก็ตามมักจะมึนสั้ยรู้ตัวเช่นเรื่องนี้ สัตว์เหล่านี้พวกช้าง เสือ หมู ภูเขาที่มีจิตใจ มีความรู้สึกทุกข์สุขอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ นี้เหมือนกัน ใคร ๆ ก็ชอบความสงบ ความสุข รักความเป็นอิสระ ไม่ชอบให้ใครมาบังคับ ถ้าได้พอดี ไม่เบียดเบียน

พว = 3/10 as 1/16



ป่าเขาเป็นที่ลับปายะ สำหรับพระกรรมฐาน

ซึ่งกันและกันก็เชื่อได้เหลือเกินว่าสัตว์ป่าที่วุ่นๆ นั้น กลับเชื่องยิ่งกว่าสุนัขบ้านเราเสียอีก

ครั้งหนึ่งได้เดินธุดงค์ไปทางจังหวัดเลย ซึ่งเป็นภูเขาและป่าดงดิบมาก ในสมัยนั้น ป่าดงพงไพรมืดทึบมองไม่เห็นเดือนเห็นตะวันเลย เขียวมืดไปหมด

ปีนั้นได้บำเพ็ญกรรมอยู่บนเขาเรียกว่าภูสวรรค์ เป็นภูเขาสูงใหญ่อยู่ด้านหน้า และเป็นป่าทึบด้วย มีชาวบ้านป่าเขาพักอยู่เชิงเขาสูงนี้ เขามอบอกว่า ขอให้เราทั้งสองออกไปพักอยู่ ขวางทางเดินของช้าง เพราะตอนกลางคืนเจ้าป่าคือฝูงช้างจะมารบกวนทำลายเหยียบย่ำพืชไร่ที่พวกเขาปลูกไว้

คืนนั้นเรากับพระอาจารย์ฝัน ปฏิบัติธรรมไปตามปกติ ที่ไม่ลืมก็คือการเจริญเมตตา จากนั้นก็อธิษฐานจิตให้เจ้าป่าฝูงนั้นจงออกไปหากินในที่แห่งอื่น อย่ามาทำลายพืชไร่ของชาวบ้าน ให้เดือดร้อนเลย นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จ้าวป่าไม่เคยมาทำลายความสงบสุขของชาวบ้านให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนเสียหายพืชต่าง ๆ ที่ปลูกไว้ก็เก็บเกี่ยวได้ตามฤดูกาลมาด้วยดี ในปัจจุบันนี้หมู่บ้านแห่งนั้นกลับมีดีกรามบ้านช่องเจริญรุ่งเรืองแล้ว ผู้คนสมัยนั้นยังมีชีวิตอยู่จำกันได้อีกหลายคน



พ = 5/10/25 5/10

การเดินทางครั้งนี้เพื่อขจัดกิเลสออกจากจิตใจนี้ มันไม่ใช่ง่าย ๆ มันยากนักยากหนา ต้องอดทนฝึกฝน กำลังกาย กำลังใจของตนให้แก่กล้า แล้วต้องทำจริง ๆ มันจึงจะมีผลขึ้นได้ การปฏิบัติธรรมอยู่ในป่าในดงนี้ กินเวลาเป็นแรมเดือนไม่ใช่วันสองวัน

ในพรรษานั้นออกเดินทางจากภูสวรวรค์ จังหวัดเลย มาที่จังหวัดหนองคาย ก็เป็นเวลาใกล้เข้าพรรษาแล้ว จึงไปที่วัดป่าพระสถิตย์ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย พบกับพระอาจารย์ผัน ปาเรสโก ได้จำพรรษาที่นี่ ชาวบ้านที่อยู่ใกล้ ๆ มาช่วยทำเพิงพักเล็ก ๆ มุงด้วยหญ้าและใบตองตึงพอได้อยู่อาศัยกันแดดกันฝน บริเวณวัดป่าพระสถิตย์ ในสมัยนั้นเต็มไปด้วยป่าไม้สูงใหญ่ทั้งนั้น ไม้โล่งเตียนเหมือนในสมัยปัจจุบันนี้ เนื่องจากสภาพป่าดงมีความสวย วิเวกดี อากาศปลอดโปร่ง สามารถตัดกังวลต่าง ๆ ได้จิตสงบเป็นสมาธิได้รวดเร็ว ไม่ฟุ้งเพื่อไปกับอารมณ์ภายนอก แม้จะอยู่ห่างครูบาอาจารย์ แต่การอบรมสั่งสอนจิตใจของท่านก็ยังก้องกังวาลอยู่ในความรู้สึกเสมอ เราทั้ง ๒ จึงมีความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม ไม่มองไม่ข้อง ไม่แหวะ กับอารมณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นหรือที่มากกระทบ ท่านจะอาศัยสติพิจารณาอารมณ์นั้น ๆ ให้ขาดสะบั้นไปโดยสิ้นเชิง

ในเวลาต่อมาเรา ได้แยกกับอาจารย์ผัน เดินทางออกไปโดยลำพังเพื่อต้องการฝึกฝนกำลังใจของตนเอง ทดสอบดูว่าจะมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงไร ด้วยเหตุนี้เราและท่านจึงแยกทางเพื่อพิสูจน์จิตใจของตนเอง และมีจุดหมายปลายทางนัดพบกันในที่จังหวัดอุบลราชธานี



พระอาจารย์สุวจน์บอกว่า ได้ออกจุดดั่งเหมือนนกหลุดออกจากกรงโคมบินสู่โลกกว้าง

พ = 3/10/25 1/16



พระอาจารย์สุวจน์เดินธุดงค์ผ่านมาราบพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม ในสมัยนั้นยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้คน

เราเดินเลียบไปตามริมฝั่งแม่น้ำโขง มีดคำที่ไหน ก็หยุดพักที่นั่นการเดินเลียบชายฝั่งแม่น้ำโขงไปนี้ เป็นเส้นทางที่พระธุดงค์สมัยก่อนนั้นใช้เดินทางไปด้วยตลอด แม้ในสมัยปัจจุบันนี้ก็ยังคงเดินธุดงค์ เพื่อหวังความหลุดพ้นจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน หลีกเลี้ยงความสับสนวุ่นวาย แม้บางท้องที่จะยากลำบากเพียงไร เราก็ไม่เคยหยุด และไม่ท้อถอย แม้จะต้องสละชีวิตก็ต้องยอมพลีถวายไว้ คือคืนสภาพสังขารทั้งไว้บนโลก เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติโลกสังขารทั้งสิ้นนี้ต้องคืนไว้ต้องทิ้งไว้บนโลก

การที่เราได้ออกเดินธุดงค์ก็เหมือนกับนกตัวน้อย ๆ ที่เขาจับมาใส่กรง ครั้นมีโอกาสเหมือนถูกปลดปล่อยก็โผทะยานปีกทั้งสองข้าง บินออกจากกรง ทะยานสู่โลกกว้าง ย่อมมีความสุข เบิกบาน ตัดความทุกข์โศก รำไร รำพัน ตัดชีวิต แต่หนหลังไปจนหมดสิ้น ถึงสภาวะปัจจุบันเป็นธรรมชาติ พิจารณาไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง นอน ก็พร้อมไปด้วยสติสัมปชัญญะครบถ้วนบริบูรณ์ไม่ยอมผิตพลาตคลาดเคลื่อนไปแม้แต่น้อย

เราธุดงค์ถึงจังหวัดนครพนมได้เข้าไปกราบนมัสการพระธาตุพนม ซึ่งเป็นที่เคารพ

พ = 5/10/5 5/10

สักการบูชาของชาวไทยทั่วทุกภาคและเดินทางต่อไปยังจังหวัดอุบลฯ เข้าพักที่วัดบูรพาราม วัดนี้มีความเกี่ยวข้องกับท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล พระบูรพาจารย์ที่ทรงคุณธรรมของพวกเราทั้งหลายอยู่มาก และในปีนี้นับว่าเป็นวาสนาดีมาก เพราะพระอาจารย์มหาปิ่น ได้มาพักจำพรรษาที่วัดป่าแสนสำราญ อันไม่ไกลจากวัดบูรพารามมากนัก นอกจากนี้ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม ขุนพลอันเกรียงไกรแห่งกองทัพธรรมก็ได้เดินทางมาพักเหนื่อยที่วัดบูรพารามแห่งนี้เช่นกัน

ฉะนั้นจึงนับว่าเป็นบุญลาภของเรา จึงถือโอกาสนี้เข้าเฝ้ากราบใช้ปฏิบัติครูบาอาจารย์ด้วยความเคารพเลื่อมใส ในปีที่อยู่วัดบูรพารามนี้ยังได้พระมหาพุทธ จาณีโย เป็นสหธรรมิกทางภาคปฏิบัติด้วย (พระราชสังวรญาณ (พุทธ จาณีโย) วัดป่าสาละวัน) ขณะที่อยู่รับใช้ท่านพระอาจารย์สิงห์ ท่านได้ปรารภธรรมให้ฟังว่า

**“การกำหนดรู้ถึงสภาพปัจจุบันธรรมในสภาพของร่างกายเรานี่เอง เรา (ท่านพระอาจารย์สิงห์) ได้พิจารณาดูอาการดับของสภาวะธรรมนี้แล้ว”**

ความจริงฟังดูแล้วก็ว่าง่าย ฟังชัดเจนนดี แต่เวลาปฏิบัติจริง ๆ นี่สิ มันต้องอาศัยเวลาความมานะพากเพียรพยายาม จึงจะเห็นผล

ในโอกาสสำคัญนี้เราได้เข้าเฝ้ากราบเรียนถามปัญหาธรรมะที่ติดขัดข้องอยู่ในใจเป็นเวลานานจากท่านพระอาจารย์สิงห์ ก็ได้รับความเมตตาสงเคราะห์เป็นอย่างดี เพราะท่านชื่นชมในน้ำใจของเราท่ามกลางสงฆ์ว่า

**“ท่านสุวัจน์มีจิตใจเด็ดเดี่ยวมั่นคงดี ตั้งใจสละละกิเลสทางโลก ไม่ยอมเกี่ยวข้องกับเลย การดำเนินจิตไม่ยอมห้อยลอย แม้ป่วยเป็นไข้ป่าก็ไม่ยอมแพ้แก่สภาพสังขารนั้น มีใจแน่วแน่ มีจิตใจเลื่อมใสต่อพระศาสนา ว่าเป็นความจริงทุกประการ คือเมื่อโลกยังปรากฏ ความเกิดความแก่ ความเจ็บ ความตาย ๔ อย่างนี้เป็นเนื่องนิตย์อยู่ ก็ยอมมีบุคคลผู้ตั้งใจหาทางพ้นจากสิ่งเหล่านี้ อย่างท่านสุวัจน์นี้ยังมีอีกมากมายเหมือนกัน ฉะนั้นเรา (ท่านพระอาจารย์สิงห์) ควรเอาใจใส่ดูแลและสอนอุบายธรรมให้แก่กุลบุตรสุดท้ายภายหลัง เพื่อเป็นกำลังสำคัญของพระศาสนาในกาลต่อไป”**

พรรษาที่ ๔ นี้ได้รับธรรมะจากท่านพระอาจารย์สิงห์นับว่าเป็นโชคดี เราจึงเร่งภาวนาทำจิตใจให้สงบ สะอาด จนเป็นที่มั่นใจของท่านพระอาจารย์สิงห์ที่สอนสั่ง เมื่อเราอยู่ปฏิบัติครูบาอาจารย์ได้พอสมควรแล้วจึงกราบท่านพระอาจารย์มหาปิ่น (พระกรรมวาจาจารย์) ที่วัดป่าแสนสำราญ ขออนุญาตไปจังหวัดสุรินทร์



พว = 3/10/25 1/1/16



ท่านพระอาจารย์สุวจน์ขณะอาพาธ มักสอนธรรมะแก่ลูกศิษย์เสมอ ด้วยความเบิกบาน

### แสดงธรรมให้โยมพ่อฟัง

จากนั้นเราก็กลับไปจังหวัดสุรินทร์ไปเยี่ยมบิดามารดา พอถึงบ้านก็ทราบว่าเป็นบิดาล้มป่วยพอดี เราจึงได้มีโอกาสทดแทนบุญคุณ โดยการพาไปหาหมอรักษาและยังใช้ธรรมะอีกทางหนึ่งได้แสดงธรรมแก่บิดาว่า

“สภาพสังขารนี้เมื่อมีความยึดมั่น ถือมั่นว่าเป็นตัวเป็นตนว่าเป็นกูของกูแล้ว ย่อมมีทุกข์ พระพุทธเจ้าท่านสอนพวกเราให้ทำความสงบ เพื่อจะได้เกิดปัญญา ๆ นี้ถ้าปราศจากแก่ผู้ใด ผู้นั้นย่อมเป็นผู้แจ้งในสภาวะโลก โลกคือตัวเรานี่เอง มันมีแต่ความทุกข์ มีความลึบสนวนวาย มีแต่ความเดือดร้อน เพราะอะไรเล่า เพราะมีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย อันนี้เป็นเหตุ เพราะถูกอวิชชาเข้าครอบงำให้มีติดบอด มองไม่เห็น ไม่รู้ในความจริง แต่ผู้มีปัญญาย่อมมองเห็นความจริงข้อนี้ บุคคลนั้นจะไม่มี ความทุกข์ร้อนวนวาย จะไม่มีความเกรงกลัวกับสิ่งเหล่านี้เลย

ทั้งนี้ท่านได้จับมัดตัวตนเหตุที่ทำให้ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ไว้สิ้นแล้ว อย่างเช่นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา เป็นแบบอย่างที่เราควรปฏิบัติตาม

พ = 5/10/25 5/10

จะนั้นเมื่อสิ้นความเกรงกลัว มองเห็นสภาพของโลกเป็นธรรมดา ลึกแต่ว่ามันเกิด แก่ เจ็บ ตาย แล้ว ทุกขเวทนามันจะไม่ปรากฏรบกวนจิตใจของเราทั้งหลายอีกได้เลย เพราะอะไรเล่า!

โยมพ่อเอ๊ย... เพราะอาการทุกขเวทนามันมันกินได้แต่กายอันประกอบด้วยธาตุ ๔ มี ดิน น้ำ ลม ไฟ ที่มาประชุมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนนี้เท่านั้น ก็ให้มันกินกายไปเฉย ๆ เราไม่เดือดไม่ร้อน นี่เป็นธรรมดาของโลก แต่เราอย่าให้มันกัดกินจิตใจ เมื่อเรารู้เล่ห์เหลี่ยมของกิเลสเวทนานี้แล้ว เราก็เก็บรักษาจิตใจของเราให้มิดชิดซี เอาดวงจิตดวงใจของเราไปฝากไว้กับคุณงามความดี อันมี ทาน ศีล ภาวนา นั่นอันนี้แหละมันเป็นธนาคารใหญ่ ใหญ่กว่าธนาคารโลกหลาย ๆ ธนาคารมารวมกัน เพราะเป็นโลกุตรธนาคาร อันยิ่งที่พระพุทธเจ้าของเราทั้งหลายทรงเป็นประธาน มีแต่ความบริสุทธิ์สะอาดล้วน ๆ มันคงวนเวียน ตลอดไป

ขอให้โยมพ่อจงพิจารณาทำให้สงบ ไม่ทุกข์ร้อนวุ่นวาย มีแต่ความปกติให้พร้อมเถิด”

เมื่อฟังดังนั้น บิดามีความซาบซึ้งจิตใจ มีปีติยินดี และมีกำลังใจมากขึ้น มีความอดทนไม่หวั่นไหวต่ออาการทุกขเวทนา ในที่สุดอาการเจ็บป่วยที่กินกายนั้นก็ค่อย ๆ หุเลา หาย วันหายคืน และได้ปฏิบัติสมาธิภาวนาตามคำสอนของเราตั้งแต่นั้นตลอดมา

เราได้ทดแทนพระคุณบิดา มารดา เป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยการเปิดจิตใจให้เกิดแสงสว่าง ถ้าเป็นภาษาทางโลกก็นับได้ว่า เราเป็นบุตรผู้มีความกตัญญูรู้คุณของบิดา-มารดา เป็นอย่างแท้จริง แต่หนักยังไม่พอต่อพระคุณของท่าน ในขณะที่พักอยู่ที่วัดกระพุ่มรัตนบ้านเกิดนั้นได้ทราบข่าวว่าท่านพระอาจารย์ฝั้นได้เดินธุดงค์ มาทางจังหวัดสุรินทร์ พักปฏิบัติธรรมอยู่ที่ริมห้วยเสนง เมื่อเราทราบข่าวว่าท่านพระอาจารย์ฝั้นเดินทางมาจังหวัดสุรินทร์ ดังนั้นจึงรีบเดินทางไปหาท่านทันที

### เสนาสนะป่าริมห้วยเสนง

หลังจากที่ท่านพระอาจารย์ฝั้นได้อยู่วัดป่าศรีธารวม เป็นเวลา ๑๒ ปีแล้ว ออกพรรษาปี ๒๔๘๗ ท่านพระอาจารย์ฝั้นจึงได้ออกธุดงค์ไป การเดินธุดงค์ของท่านพระอาจารย์ฝั้นในครั้งนี้มี หลวงพ่อเลาะ และเด็กที่เป็นตาปะขาวอีก ๓ คน ซึ่งขอติดตามมาจากอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์อีกด้วย

ท่านพาลูกศิษย์พักวิเวกตามป่าตามเขา ที่เห็นว่าสงบเงียบ พอเจริญกรรมฐานได้ โดยเปลี่ยนสถานที่ ผ่านหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ จนถึงปราสาทหินเขาพนมรุ้ง

พว = 3/10/05 1/1/06



ท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร พระอาจารย์องค์แรกของพระอาจารย์สุวจน์





ท่านพระอาจารย์สุวจน์มาเยี่ยมชมปราสาทหินเขาพนมรุ้ง เพื่อรำลึกถึงสถานที่ที่ท่านพระอาจารย์ฟื้นเคยมาปลุกวิเวก  
ในสมัยก่อนที่ไม่มีคนรู้จัก



พว = 5/10/25 5/16



อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทหินเขาพนมรุ้งในสมัยนั้น เป็นที่รกร้าง ตัวปราสาทหินนั้นถูกเครือไม้ปกคลุมแทบจะมองไม่เห็น ท่านพระอาจารย์ฝันท่านก็เข้าไปพักภายในปราสาทหินนั้น ท่านพระอาจารย์ฝันเล่าให้ฟังว่า เข้าไปพักที่ภายในปราสาทหินนั้น ฝนตกอย่างหนัก น้ำฝนที่ไหลซอกซอนตามหินนั้นทำให้จิวรท่านเปียกหมด แต่ก่อนรอบ ๆ ปราสาท เป็นดงเป็นป่า ลือ ยังออกมาคาบสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านไปกินเลย ไม่มีใครกล้าขึ้นไปเข้าไปในปราสาทหิน เพราะชาวบ้านกลัว ท่านพระอาจารย์ฝันท่านธุดงค์ผ่านมา จึงเข้าไปพักในที่นั้น

เมื่อท่านพระอาจารย์ฝันบำเพ็ญความเพียรอยู่ที่เขาพนมรุ้ง เป็นเวลานานพอสมควรแล้ว ท่านได้เดินทางต่อไปจนถึงจังหวัดสุรินทร์ เพื่อเยี่ยมลูกศิษย์ที่เป็นทหาร และได้ไปพักใกล้ ๆ

พ. = ๕/๑๐๕ ๕/๑๐





พ = 5/10/25 5/10

ริมลำห้วยเสนง พักอยู่ในป่าไม้กระเบา อันเป็นที่ราบลุ่ม เรียบ สวย เหมาะแก่การปฏิบัติดีมาก มีลมพัดผ่านสะดวก พื้นดินไม่อัปชื้นมากนัก แดดส่องได้ถึง แม้จะมีต้นกระเบาขึ้นมากมาย ต้นกระเบาเป็นไม้ป่าที่มีผลกินได้ ผลของมันมีลักษณะคล้าย ๆ กระท้อน ผิวสีน้ำตาล เมื่อสุกแล้วจะออกลักษณะสีดำคล้ำ ๆ เนื้อภายในกินได้ เป็นแป้งสีเหลือง ๆ พวกลิงป่าชอบกินผลกระเบามาก

**เรา(พระอาจารย์สุวจน์)กับพระอาจารย์อินตามาทันต่านพระอาจารย์ฝั้นที่ริมห้วยเสนงพอดี**

ภายในป่าริมห้วยเสนงนั้น มีเรือนร้าง ๆ มีต้นมะม่วงใหญ่ สองโอบสามโอบ ตั้งตระหง่านในบริเวณนี้เป็นที่ที่มิดำนานที่ชาวบ้านไม่ค่อยกล้าเข้าไปใกล้ เพราะว่า มีศพคนตายโหงด้วยการถูกฆ่า ทำให้ชาวบ้านกลัว สาเหตุที่มีการฆ่ากันเป็นลูกโซ่นั้น เพราะว่ามีนายทหาร ๒ นาย เกิดรักผู้หญิงคนเดียวกัน แล้วก็มีการดักยิงกันตาย ในขณะที่ฆ่ากันตายนั้น มีชาวบ้านคนหนึ่งเดินผ่านมาเห็นเข้า เขาจึงฆ่าชาวบ้านนั้นเพื่อเป็นการฆ่าปิดปาก บริเวณริมห้วยเสนงนี้จึงมีตำนานที่ชาวบ้านเกรงกลัว

เมื่อท่านพระอาจารย์ฝั้น ชูดงค์มาพักที่ริมห้วยเสนงนั้น ทางผู้ใหญ่บ้านจึงเคาะกะลอลเรียกประชุมชาวบ้านให้ไปทำบุญว่า “พรุ่งนี้เช้าพระจะมาบิณฑบาต จงพากันหุงข้าวใส่บาตร” เพราะโดยปกติไม่มีพระมาบิณฑบาต หมู่บ้านนี้ยังไม่มีวัด

จังหวัดสุรินทร์ในสมัยนั้นห่างไกลความเจริญมาก ห้วยเสนงจังหวัดสุรินทร์ในอดีตยังเป็นที่ยังไกลจากความเจริญนัก และยังไม่มีการปฏิบัติธรรมกรรมฐานมากนัก นับว่ามีครูอาจารย์น้อยองค์ในขณะนั้น ดังนั้นเมื่อท่านพระอาจารย์ฝั้นมาพักที่นี่ เราจึงมีโอกาสดำเนินกำลังสำคัญช่วยท่านพระอาจารย์ฝั้นในการเผยแพร่งการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน

ท่านพระอาจารย์ฝั้นอยู่ที่ห้วยเสนงในปีนั้นบรรดาพุทธบริษัทชาวจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดใกล้เคียง ต่างเลื่อมใสในองค์ท่านมาก ผู้คนล้นหลาม มานมัสการท่านทั้งกลางวันกลางคืน พากันมาราบท่านมีดฟ้ามีดดิน รวบรวมว่ามิงานมทรสพลเลยทีเดียว ธรรมะของท่านพระอาจารย์ฝั้นถึงเหตุถึงผล พูดให้คลายทุกข์คลายโศกได้จริง ๆ เพราะผู้ฟังธรรมสามารถ มองเห็นเหตุของความจริงนั้นได้อย่างแท้จริง เป็นต้นว่า

**“คำว่าศีล ศีลอยู่กับทุกคนแล้ว ทำไมไม่รักษาสละ เรามาขอศีลกับพระก็เท่ากับโกหก พระเรื่อยไป เรามีศีลอยู่แล้ว ไม่ปฏิบัติ แล้วมันจะดีได้อย่างไร เรามีศีลเราก็ต้องรักษาสิ เราไม่รักษาศีลของตัวเอง ปล่อยไปทำชั่วช้าลามก มันก็ไม่ดี ไม่ได้ชิคนเรา**

**ฉะนั้นมันจะต้องปฏิบัติ มันจะต้องรักษาสิ ศีลมีอยู่ในตัวแล้ว เราจะไปขอกับใครละ เรามีสองขา สองมือ ศรีษะหนึ่ง นี้แหละเขาเรียกว่าศีล ให้รู้เอาไว้ ศีลจะรักษาผู้มีศีล ผู้ปฏิบัติศีล**

พ = 5/10/5 5/10

เราจะถึงความสุขความเจริญได้ก็เพราะศีล เมื่อทุกคนมีศีลพร้อมแล้ว ก็จะพบกับความสุขความสบาย เย็นอกเย็นใจไม่ใช่รี นั่นแหละ ความสุขล่ะ”

ท่านพระอาจารย์ฝั้น ได้ให้ลูกศิษย์หาเครื่องยามาประกอบเป็นยาตองโดยมีผลสมอบเป็น ตัวยาลำคัฏฐ กับเครื่องเทศอีกบางอย่าง ปรากฏว่ายาตองที่ท่านประกอบขึ้นคราวนั้น มี สรรพคุณอย่างมหาศาลแก้โรคได้สารพัด แม้คนที่ เป็นโรคท้องมาน มาหลายปี รักษาที่ไหนก็ไม่ หาย พอเข้าไปพึ่งพระธรรมเทศนารับไตรสรณคมน์ และรับยาตองจากท่านไปกิน เพียง ๓ วัน โรคท้องมานก็หายเป็นปลิดทิ้ง แม้กระทั่งคนที่เสียชีวิต เมื่อรับไตรสรณคมน์ และได้รับการ ประพรมน้ำมนต์ ก็หายเป็นปลิดทิ้งอย่างน่าอัศจรรย์ทันตาเห็นไปหลายรายเช่นเดียวกัน พุทธ บริษัทยังหลายจึงพากันแตกตื่นในธรรมวิเศษ และยาวิเศษ อันศักดิ์สิทธิ์ ของท่านเป็นอย่างยิ่ง ถึงขนาดขนานนามให้ท่านเป็น **“เทพเจ้าผู้มีบุญอันศักดิ์สิทธิ์”** เลยทีเดียว

ปกติท่านพระอาจารย์ฝั้นท่านจะอบรมญาติโยมหลังจากฉันจังหันแล้ว คนมากัน มากมายจนเห็นความอัศจรรย์ในครั้งนั้น จึงเกิดพลังขึ้นในใจว่า

**“นี่พระอาจารย์ของเรา เป็นที่พึ่งของผู้คนญาติโยมทั้งหลายอย่างมหาศาลเลยทีเดียวย เราจะต้องพยายามปฏิบัติตนเองให้ยิ่งขึ้นไป ต่อไปภายภาคหน้าจะได้นำความรู้ความสามารถ ของตนเองมาสงเคราะห์เหล่าญาติโยมทั้งหลายให้ได้เข้าถึงธรรมะของพระผู้มีพระภาคเจ้าจนได้”**

### พระอาจารย์สุวจน์ฐวาระจิต

มีเรื่องเล่าขานอันหนึ่งในหมู่ศิษย์ที่เป็นตาปะขาวในสมัยนั้น ขณะนี้ก็ยังมีชีวิตอยู่ว่า..

“พระอาจารย์สุวจน์ บอกให้โยมเตรียมมะพร้าว ส่งไปอุปบลฯ แต่โยมคนนั้นไม่มีเวลา เอมาส่ง พระอาจารย์สุวจน์จึงใช้ตาปะขาวที่อยู่ด้วย ๒ คนไปเอามะพร้าว เมื่อตาปะขาวไปหาบมา เมื่อเดินทางกลับมาถึงประมาณครึ่งทาง ด้วยความร้อนเกิดหิวจัด เพราะไปตั้งแต่เช้ายังไม่ทันได้ กินข้าว ตาปะขาวที่ไปด้วยกันเกิดทะเลาะกัน ตาปะขาวอีกคนอยากจะทุบมะพร้าวกิน “กินไม่ได้ เดี่ยวอาจารย์ดำ” ตาปะขาวอีกคนพูดขึ้น “อ้อ...เพิ่นบ่ฮู้ดอก...บ่ต้องย่าน (ไม่ต้องกลัว)” ใน ที่สุดก็ทะเลาะกันหนักขึ้น คนหนึ่งจะกิน อีกคนไม่ให้กิน มะพร้าวมีทั้งหมด ๔๐ กว่าลูก จึง แบ่งกันคนละครึ่งคือคนละ ๒๐ กว่าลูก หาบเดินมาตามทาง ด้วยความเหนื่อยล้า ตาปะขาว อีกคนหนึ่งหิวจัด จึงเออลูกมะพร้าวทุบใส่หลักกิโลเมตร เพื่อกินมะพร้าว

เมื่อเดินทางมาถึงวัด พระอาจารย์สุวจน์นั่งรออยู่ จึงดูตาปะขาวที่ทุบมะพร้าวกินทันที ว่า “มึงทุบมะพร้าวกินหรือ”

“มึงอย่านี้กะนะว่ากูไม่รู้ มึงคิดอะไรกูก็รู้ แต่กูไม่พูด คราวหลังจะทำจะพูดจะคิดอะไร

พ = 5/10/25 1/16

ให้มีสติ ทำอะไรให้รอบคอบ ความชั่วไม่มีที่กำบัง ขึ้นชื่อว่า ที่ลับ ความลับไม่มีในโลก พวกกันจำไว้นะ”

“พวกมึงหิวข้าวนักก็พากันไปกินข้าว ฎุเก็บไว้ให้แล้ว”

เมื่อท่านดูและสอนตาปะขาวนั้นแล้ว เธอทั้งสองก็นั่งงุนงง ทำอะไรไม่ถูก มองตากันเล็กน้อย นิสัยที่เคยคึกคะนอง ดูหมิ่นครูบาอาจารย์ว่าไม่รู้เรื่องที่ตนเองพูดทำนั้น ทำให้เธอไม่ทำอย่างนั้นอีกเลย นี่เป็นความอัศจรรย์ใจ จึงได้นำเรื่องนี้ไปเล่าขานกันสืบต่อมา

### สร้างวัดป่าโยธาประสิทธิ์

เดือนมิถุนายน ๒๔๘๗.... เดิมที่ท่านพระอาจารย์ฝั้นตั้งใจจะจำพรรษาที่ริมห้วยเสนงนี้ เพราะคณะศิษย์ที่เป็นทหารและชาวบ้านอาราธนานิมนต์ มอบถวายที่ริมห้วยเสนงในเขตทหาร เพื่อสร้างเป็นวัด แต่เมื่อมีหนังสือนิมนต์จากเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน) ท่านจึงบอกลาคณะนายทหารทั้งหลายที่เป็นลูกศิษย์ว่า

“เรามีเหตุจำเป็นต้องเดินทางไปจังหวัดอุบลราชธานี”

“แล้วจะให้พวกผมทำอย่างไรกันล่ะ เพราะทุกคนได้พร้อมใจกันแล้วว่า อยากให้ท่านอาจารย์จำพรรษา เป็นที่พึ่งทางจิตใจ” คณะนายทหารกราบเรียนขึ้น



เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน)



พ = 5/10/5 5/10

ท่านพระอาจารย์ฝั้นจึงกล่าวว่า “ให้ท่านสุวัจน์ นี่แหละ นำหมูเพื่อนอยู่นะ ท่านสุวัจน์เป็นหลักได้ ช่วยเขาหน่อยนะสุวัจน์นะ”

ท่านพระอาจารย์ฝั้นได้เดินธุดงค์ไปที่จังหวัดอุบลฯ ตามคำนิมนต์ของคณะญาติโยมชาวจังหวัดอุบลฯ เพื่อเข้าไปถวายการดูแลอุปัฏฐากสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ติสโส อ้วน) ที่วัดบูรพาภิราม ส่วนเราอยู่จำพรรษาที่ห้วยเสนง ๑ พรรษา

ณ ที่ป่าไม้กระเบาริมห้วยเสนงนี้ จึงเริ่มตั้งต้นเป็นวัดตั้งแต่บัดนั้น

ในกาลต่อมา...แต่ละปีจะมีประชาชนติดตามไปปฏิบัติธรรมด้วยเป็นอันมาก จนในที่สุดญาติโยมได้ช่วยกันสร้างวัดขึ้น อันเป็นเครื่องระลึกเตือนสติถึงท่านพระอาจารย์ฝั้นที่ริมห้วยเสนงว่า **“วัดป่าโยธาประสิทธิ์ แปลว่า วัดนักรบ(ทหาร)สร้าง”** ที่แห่งนี้จึงเป็นวัดที่รุ่งเรืองมาจนทุกวันนี้ของจังหวัดสุรินทร์

เมื่อออกพรรษาปี ๒๔๘๗ แล้ว เรา(พระอาจารย์สุวัจน์)จึงตั้งใจออกธุดงค์ไปเพื่อกราบนมัสการท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เพราะท่านพระอาจารย์ฝั้นได้เคยเล่าเรื่ององค์ท่านให้ฟัง ทำให้อยากไปกราบท่านให้ได้

ขณะนั้นท่านพระอาจารย์มั่นพักจำพรรษาที่บ้านนามน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร แต่ด้วยคิดว่าการไปกราบครูบาอาจารย์ระดับท่านพระอาจารย์มั่นนี้ ต้องมีบุญวาสนา ต้องทำจิตทำใจให้ได้ดีเสียก่อน เพราะเกรงจะไปทำให้องค์ท่านลำบากใจ จึงออกเดินธุดงค์ให้จิตใจแก่กล้าขึ้นก่อน โดยออกเดินทางมุ่งตรงไปจังหวัดร้อยเอ็ด ไปเจริญกรรมฐานที่นั่นระยะหนึ่งก่อน

## ได้ศิษย์น้อยติดตาม

ในปี ๒๔๘๘ ระหว่างพรรษา ณ ที่วัดป่าศรีไพรวัน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เราได้จำพรรษาที่นี่ พระอาจารย์หุຍ พุทธมโห เคยเป็นเจ้าอาวาสมาแต่อดีต เราได้รู้จักกับพระอาจารย์ลี จิตมโห (เป็นเจ้าอาวาสวัดป่าเหวเหล็ก จังหวัดสกลนคร มรณภาพแล้ว) ระหว่างที่ได้อยู่ด้วยกันนี้ทำให้มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น เมื่อออกพรรษาแล้วจึงชวนกันออกธุดงค์ต่อไป (กราบขออนุญาตอาจารย์หุຍแล้ว)

เมื่อธุดงค์ผ่านไปตามหมู่บ้านตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด ไปปักกลดที่บ้านจังหาร ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๑๒ กิโลเมตร มีเด็กชื่อ **“ชาย”** เป็นเด็กเลี้ยงควายอยู่แถว ๆ นั้น ได้เกิดความศรัทธาเลื่อมใส และพ่อแม่ของเขาก็ฝากฝังให้ติดตาม เพื่อที่จะได้มีโอกาสรับการศึกษาที่ดีกว่านี้ เมื่อเห็นเด็กน้อยตาดำ ๆ ใครจะติดตามเราจึงรับไว้ด้วยความเมตตาสงสารทั้ง ๆ ที่เป็นภาระ เราจึงหอบหิ้วกระเตงเด็กชาย **“ชาย”** ธุดงค์ติดตามมาทาง บ้านอุเม้า อำเภอยางตลาด

พ = 5/10/25 5/10

จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงบรรพชาสามเณรให้เด็กชาย “ชาย” ที่วัดบ้านอุ่มน้ำเอง แล้วจึงชุดงค์ต่อไปยังจังหวัดสกลนคร เด็กชาย “ชาย” คนนี้อาจเรียกได้เลยว่า “เราดึงมาจากหางควาย”

(เด็กชาย “ชาย” คือ พระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย วัดเขาสุกิม จังหวัดจันทบุรี เดิมชื่อ “ชาย” ภายหลังเปลี่ยนเป็นสมชาย)

## ท่านพระอาจารย์มั่นสั่งให้ไปอุปฐากพระอาจารย์ฝั้น

ชุดงค์ขึ้นเทือกเขาภูพานเพื่อนมัสการท่านพระอาจารย์มั่น ที่วัดบ้านหนองผือ ..

สมัยก่อนโน้น ป่าเป็นป่าจริง ๆ เป็นป่าที่ขี้ไปหมดเลย ความเป็นของไม่เที่ยง เห็นมัยยะ บัดนี้ป่าเตียนเป็นตึกรามขึ้นมาแทนที่ ไร่ป่าที่ว่าเป็นของร้าย ๆ เคยจับคนกินจนตาย เดียวนี้มันแพคคน มันถูกฆ่าตายไปหมดแล้ว และอีกอย่างพวกสัตว์ป่า อันมี ช้าง เลือ่ หมี่ ูง มากมายนั้น ชุกชุมมาก รอยช้าง รอยเสือเกลื่อนกลาดไปหมด บนภูพานนี้เป็นดงเลื้อทั้งหมด เดียวนี้หมดไปแล้ว ไม่เหลือ มันกลัวคน หนีไปหมด มันถูกตามล่าจากน้ำใจของคนทีโหดร้าย นี้แหละวิญญจักรวิญญวน มันเวียนกลับมาทางเก่าอีก เพื่อสร้างบาปให้ติดตัวต่อไปอีก แต่ที่เราเป็นพระชุดงค์เราต้องฝึกฝนอบรมจิตใจตน เพื่อความเป็นผู้พ้นกิเลส ชำระจิตใจตนเองในป่าดงพงไพร คือต้องการความสะอาด ความสงบ ความบริสุทธิ์เท่านั้น ไม่ต้องการความมัวหมองข้องใจ จิตใจไม่เอาบาปไม่เอากรรม พระกรรมฐานจึงจะต้องอยู่ในป่าดงพงไพรได้อย่างปลอดภัย

เมื่อออกพรรษาแล้วเราพอมั่นใจในตนได้ ดังนั้นจึงออกเดินทางไปกราบท่านพระอาจารย์มั่นที่วัดบ้านหนองผือ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เราได้รับฟังธรรมะจากท่านพระอาจารย์มั่นพอเป็นอุบายแห่งการปฏิบัติ การฟังธรรมนั้นไม่มาก แต่ให้หนักแน่นในการปฏิบัติให้มาก เพราะทำให้คนฉลาด มีปัญญาขึ้น คนส่วนมากไม่ค่อยฉลาดเพราะไม่ฝึกฝนอบรมตัวเอง ไม่แก้ไขตนเอง ความจริงของดีมีอยู่ แต่คนไม่รู้จัก มันจึงเห็นได้แต่ทุกข์ วิจารณ์อยู่เต็มโลก เต็มแผ่นดิน

เมื่อเราเข้ามาพักที่วัดบ้านหนองผือ ตำบลนาโหนด อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ท่านพระอาจารย์มั่นเห็นว่า เราเป็นลูกศิษย์ของท่านพระอาจารย์ฝั้น ท่านจึงกล่าวสอนว่า “ครูบา... (สุวัจน์) ท่านฝั้นซึ่งเป็นอาจารย์ของท่านตอนนี้ก็เป็นพระแก้มืออายุพรรษามากแล้ว สมควรที่ท่านจะต้องทดแทนบุญคุณครูบาอาจารย์ ครูบาไม่ต้องมาอยู่ที่นี้หรอกนะ ให้ไปปฏิบัติท่านฝั้น ศึกษาและปฏิบัติกับท่านฝั้นก็เป็นทีเพียงพอแล้ว”

แล้วทำไมเราต้องฝึกหัดปฏิบัติตนเองล่ะ ก็เพราะโลกมันมีอยู่ ๒ อย่าง คือดีกับไม่ดี บาป-บุญ-คุณ-โทษ พระพุทธเจ้าท่านจึงอบรมสอนให้เราปฏิบัติตนให้เกิดปัญญา เมื่อมีปัญญา

พว = 5/10 or 1/10



ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต



พ. = 5/10/25 1/16

แล้วเราจะหยิบอะไรละที่นี้ หยิบร้อนชนิดมือขาดสะบั้นไปเลย หรือหยิบของเย็นกำลังดีมีประโยชน์กันละ นั่นแหละท่านจึงให้พากันปฏิบัติอย่างชนิดเอาชีวิตเป็นเดิมพันกันเลยทีเดียว นิยมกันอย่างนั้น

ฉะนั้นในสมัยนั้น จึงมีการฝึกปฏิบัติหัดอบรมกันให้รู้ เพื่อนำไปปฏิบัติกับตนเองให้เกิดพลัง มีปัญญา พิจารณาธรรมแห่งความดีนั้น ๆ ผู้ปฏิบัติจะเปรียบเทียบดูตนเองว่าจะสะอาดบริสุทธิ์แค่ไหนเพียงไร

ผู้ปฏิบัติมีศีลเป็นฐานที่มั่นคง แต่พระพุทธเจ้าให้พวกเรามีความประพฤติปฏิบัติตามเพศตามภูมิของพวกเรา พระภิกษุ-สามเณร-ชี และพราหมณ์ ปฏิบัติไปอย่างหนึ่ง พวกฆราวาสมีเหย้ามีเรือน ท่านก็ให้ปฏิบัติไปอย่างหนึ่ง ให้เป็นไปตามความสามารถ เป็นพระ เป็นสามเณร ก็ให้ศึกษาไปแบบหนึ่ง คือศีลรักษาไปตามความสามารถของตนเองนั่นแหละ ส่วนสมาธิและปัญญา ท่านก็ให้อบรมไปให้บริสุทธิ์ เพราะถ้าไม่มีสติไม่มีปัญญาแล้ว ศีลก็ยากที่จะบริสุทธิ์

ฉะนั้นเราทั้งหลายพึงศึกษา และสำเหนียกกาย วาจา จิตใจของตน ๓ อย่างนี้ ด้วยการฝึกอบรมให้มีศีล มีสมาธิ ปัญญา กาย วาจา ใจ จึงจะสะอาด เมื่อทุกอย่างสะอาดเรียบร้อยหมดแล้ว จึงเรียกว่าเป็นเนื้อนาบุญของโลก มีความสุข ไม่หวั่นไหวอย่างแน่นอน

### วัดป่าภูธรพิทักษ์ จังหวัดสกลนคร

เมื่อเราออกจากวัดป่าหนองผือแล้ว จึงได้เดินรถดงค์ไปที่วัดธาตุนาเวง (วัดป่าภูธรพิทักษ์) เพื่อร่วมจำพรรษาและอุปฐากท่านพระอาจารย์ฝั้น (๒๔๘๙-๒๕๓๒) ตามที่ท่านพระอาจารย์ฝั้นสั่ง ความจริงแล้วแม้ท่านพระอาจารย์ฝั้นไม่สั่ง เราก็จะต้องอุปฐากท่านพระอาจารย์ฝั้นอยู่แล้ว เพราะท่านเป็นอาจารย์องค์แรกที่ให้อรรถธรรมทางด้านจิตภาวนา ท่านพระอาจารย์ฝั้นเป็นคนพูดจริงทำจริง เป็นพระที่มีแบบอย่างที่ดีเลิศ

การสอนของท่านทำเป็นตัวอย่างให้ดู วันพระท่านจะเอาสามวันคือ ๗ ค่ำ ๘ ค่ำ ๙ ค่ำ และ ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ๑ ค่ำ ท่านจะพำนักภาวนาตลอดรุ่งเป็นประจำ องค์ท่านเองจะเป็นผู้นำทำจิตภาวนา โดยไม่มีลดละความพากเพียร พระทุกรูปต้องภาวนาตลอดรุ่งด้วยอิริยาบถ ๓ คือ ยืน เดิน นั่ง เท่านั้น ห้ามนอน ท่านพระอาจารย์ฝั้นพาทำอย่างนั้นโดยตลอด

เราเคารพรักในองค์ท่านมาก ไม่ว่าจะไปจะอยู่ที่ใด ต้องวนเวียนกลับมาหาท่านโดยตลอด บางปีไปเที่ยวรถดงค์เดือน สองเดือน ก็ต้องย้อนกลับมาหาท่าน เพราะภายในระลึกเสมอว่า จะต้องกตัญญูกตเวทิตา สอนองพระคุณท่าน

พ.ศ. ๒๕๐๕



ท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร และ องค์ชวาสุตพระอาจารย์สุวจน์ สุวโจ

ต้นปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ถวายเพลิงศพท่านพระอาจารย์มั่นที่วัดป่าสุทธาวาส พระเถรระล่ำ  
ระสายขาดที่ฟุ้ง เรา, ท่านวัน, ท่านสิงห์ทอง, ท่านจวน, ท่านคำพอง, ท่านบุญเพ็ง, ท่าน  
ประยูร (พรรษาน้อยกว่าพระอาจารย์สุวจน์ทุกรูป) เดินทางไปเขตน้ำโสม ที่พระพุทธรบาทบัวบก  
ที่ชาวพุทธทั้งหลายเคารพบูชา สภาพที่จุดลงไปเป็นป่าดงดิบ มีสัตว์ป่ามากมาย บริเวณ  
พระพุทธรบาทบัวบกนั้นร้างแล้ว ป่าไม้ปกคลุมไปหมด ไม่มีชาวบ้านมากนัก การปฏิบัติจึงเป็น  
ไปด้วยดี ละกิเลสภายในได้มากที่สุด เพราะอยู่ในป่า ไม่เห็นอะไร มีแต่ธรรมชาติ ต้นไม้  
ก้อนหิน เนินเขา ของอื่นที่จะส่งเสริมกิเลสไม่มี มันก็สบายนะ อุปสรรคนี้สำคัญ นิमितที่เกิด  
ขึ้นนี้ ถ้าจิตใจของผู้ปฏิบัติแก่กล้ามาก มันคงดีแล้ว ก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใส่ใจ เพราะ  
ผู้ปฏิบัติต้องผ่านด่านเหล่านี้แน่นอน แต่ถ้าจิตใจไม่แก่กล้า จิตใจอ่อนไหวไม่มั่นคงแล้ว เมื่อ  
เกิดภพนิमित หรือได้ยินด้วยหู รู้ด้วยใจ มันก็อาจผิดพลาดหวาดหวั่นไปได้เหมือนกัน ดังที่จะ  
เล่าดังต่อไปนี้

พว = 3/10/25 1/1/16



### พระอาจารย์สาม อภิณฺจโน

สมัยหนึ่งพระอาจารย์สาม อภิณฺจโน (ซึ่งเป็นสหธรรมิกกับพระอาจารย์ขาว, พระอาจารย์ฝัน) เป็นศิษย์ท่านพระอาจารย์มั่น ได้พาพระเถรไปบำเพ็ญกรรมที่พระพุทธรูปท้าวบวก คือนั่ง กำลังนั่งสมาธิในกระท่อม พอจิตสงบเป็นสมาธิ มีเสียงดังกึกก้อง คล้ายกับหินก้อนน้อยก้อนใหญ่ กำลังถล่มทลายลงมา จนรู้สึกว่แผ่นดินสั่นสะเทือนไปหมด จนกิ่งไม้ใหญ่ที่ถูกหินหล่นมาใส่ชน ต้นไม้หักสะบั้น ทำท่าจะล้มลงมาทับให้ตาย แต่พระอาจารย์สามไม่หวั่นไหว ท่านกำหนดจิตส่ง ไปคุ้มครองทั้งพระ-เถรให้ปลอดภัย ด้วยอำนาจเฉพาะองค์ท่าน ในความสัตย์ความจริงที่มีอยู่ ที่เรียกว่าสังจกิริยา

คือนั้นทั้งคืนที่หนองสาหร่าย บริเวณพระพุทธรูปท้าวบวก พระอาจารย์สามและคณะได้แผ่ เมตตาอย่างหาที่สุดมิได้ และพักผ่อน จนเกือบตีสี่ ได้เริ่มสวดมนต์ ภาวนาดูอารมณ์ต่าง ๆ ที่ เข้ามากระทบและพิจารณาความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิตจนแจ้งในความจริง จิตใจอึดเมียบ



พ = ๕๐๕ ๕๐

เป็นอย่างยิ่ง พอสว่างพระอาจารย์สามเดินตรวจดูที่พักของพระ-เณร ดูรอบ ๆ บริเวณ ก็ไม่เห็นมีอะไรผิดปกติ ต้นไม้ที่ดั่งเหมือนหักสะบั้นแต่ก็เป็นปกติ ก้อนหินก็อยู่ปกติ พระอาจารย์สามไม่ได้หวั่นวิตกอะไร แต่สามเณรกลัวมาก หลังจากนั้นจึงหันแล้วได้รับเดินไปกราบลาพระอาจารย์สามที่กุฏิทันที ปล่อยให้พระอาจารย์สามอยู่ลำพังเพียงองค์เดียว

คนโบราณเคยเล่าว่าที่พระพุทธบาทบัวบกนี้มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องคุ้มครองอยู่ ถ้าคืนวันเพ็ญจะมีงูเลื้อยออกมาจากพระพุทธบาทนี้ เขาว่าเป็นพญานาค เรื่องอัศจรรย์ของพระธาตุที่เกิดแสงสว่างลอยขึ้นไปบนอากาศขณะเดือนข้างแรม แสงสว่างนั้นจะค่อย ๆ ลอยตัวเด่นขึ้นไป ๆ และเด่นเฉยอยู่อย่างนั้นเป็นเวลานาน และจากนั้นก็เลยต่ำลงมา ๆ เป็นแสงที่งามมาก เย็นตาเย็นใจแก่ผู้ที่ได้เห็น แล้วก็ดับไป ถ้าในสมัยนี้จะคิดว่า ทหารยิงลูกระเบิดขึ้นไปสว่าง แต่ในสมัยก่อนไม่มีลูกระเบิดนะ และทหารก็ไม่มี

เราผู้ปฏิบัติ เมื่อมีความตั้งใจอันแน่วแน่ว่าจะดำเนินหนทางแห่งความดีแล้ว ก็ไม่ควรที่จะย่อท้อเกียจคร้าน บางคนไปพบความทุกข์ยากลำบากในป่า ได้ยินเสียงต่าง ๆ นานา ที่น่าขนพองสยองเกล้าเข้านิดหน่อย ก็ละความตั้งใจเดิม จนหมดสิ้น หนีแน่ไปเลย นี่เพราะจิตใจไม่แน่นอน ไม่มั่นคง ไม่มีที่พึ่งของตนเอง ด้วยเหตุนี้เพราะเป็นผู้ประมาท ใจจึงไม่ตั้งมั่น

## พระอาจารย์ขาว อนาลโย

เรื่องเดินธุดงค์แล้วไปพบกับสิ่งอัศจรรย์นั้นมีมาก แต่จะยกเหตุการณ์ของครูบาอาจารย์ที่เคยพบมาก็มี เช่น พระอาจารย์ขาวท่านเล่าว่า ที่พระพุทธบาทบัวบกนี้แรงและศักดิ์สิทธิ์จริง ๆ ถ้ามาปฏิบัติธรรมต้องมีความพากเพียรให้มาก ๆ นั่งสมาธิ ภาวนา เดินจงกรมทำจิตใจให้สงบระงับ มีความสงบ กาย วาจา ใจ ทำตัวเองให้เป็นพระให้จงได้ ถ้ามาฆัวแต่เหน็ดเหนื่อย ท้อแท้ ท้อถอย เอาแต่หลับนอนสัปหงกหัวโขกพื้น หรือเอาแต่พูดคุ้ยไม่ค่อยทำความเพียรทำความเพียรน้อย พูดคุ้ยใจหลากมากก็ไม่ดี เพราะเคยปรากฏว่ามีสิ่งลึกลับคอยมาดั่งขา กระชากแขนแรง ๆ เกียจคร้านมาก ๆ ไม่ค่อยภาวนา จะเอาขึ้นชนิดต้องเก็บบริหารลากลับวัด ลาลี้กไปเลย ถ้ามากกว่านั้นเช่นทำผิดพระธรรมวินัย ถูกอาบัติร้าย ๆ ก็อาจเป็นไข้ป่าร้ายแรง เสียชีวิตลงที่นั่นเลยก็เป็นได้

สมัยท่านพระอาจารย์เสาร์กับท่านพระอาจารย์มั่นนั้น จึงต้องฝึกฝนอบรมจิตใจให้อ่อนนุ่มนวล เบิกบาน ปล่อยวางอารมณ์ที่จะฟุ้งซ่านออกไป ห่มเทจิตใจกับการปฏิบัติอบรมใจ อย่างที่เรียกว่า เอาชีวิตนี้แหละเป็นเดิมพัน เอาทุกอย่างลงทุน จนกว่าจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ชนะอย่างใสสะอาด คือชนะกิเลสในตน นี่แหละเป็นความตั้งใจจริงของผู้ปฏิบัติและสามารถเอาตัวรอดได้

พว = 3/10/25 1/1/16



พระอาจารย์ชาว อนาคตโย

### อย่างสิ้นสงสัย

ชีวิตพระธุดงค์เป็นชีวิตที่น่าศึกษามาก สมัยก่อนป่าไม้มากในทุกๆ แห่ง ลัทธิป่าชุกชุม เราก็ถือว่า เราก็เป็นลัทธิชนิดหนึ่งที่เรียกตนเองว่าคน มนุษย์อะไรทำนองนี้แหละ ส่วนสำคัญมากคือสติ เพราะการอยู่ในสิ่งแวดล้อม อย่างในป่าดงพงพกฤษ เป็นผลดีอย่างหนึ่ง ฉะนั้น พระพุทธเจ้าของเรา พระองค์จึงนิยมป่ามากกว่าอย่างอื่น พระองค์ให้ตั้งสติมั่น อย่างวันไหน สิ่งที่ได้ผ่านพบมานั้นเป็นอุบายภาวนา เอามาเป็นครู คอยกำชับ กำปราบ จิตใจให้เกิดความสงบเพื่อให้ได้พบทางแห่งความดี ครูบาอาจารย์ท่านสอนพวกเราว่า อะไร ๆ ก็ไม่สำคัญเท่าสติ ความชำนาญ ให้เราปฏิบัติให้ชำนาญมาก ๆ คือ วลี ที่ต้องกล่าวถึงวลีนี้ ต้องพูดเสียก่อน ท้าย ๆ เรื่องถึงจะได้เข้าใจว่า วลี นั้นถ้าใครชำนาญ แม้จะเกิดเหตุการณ์ขึ้นเฉพาะหน้า ก็จะสามารถเอาตัวรอดได้ วลี มีอยู่ ๕ ชนิด และต้องทำให้ชำนาญด้วย คือ

๑. ชำนาญในการยกอุบายอะไรขึ้นมาพิจารณาก็ได้ ให้ทันท่วงที
๒. ชำนาญในการเข้าสมาธิ
๓. ชำนาญในการออกจากสมาธิ
๔. ชำนาญในการตั้งอยู่ของสมาธิ
๕. ชำนาญในการกำหนดรู้ของอารมณ์ของสมาธิ

พ = 5/10/25 5/10

นี่ว่ากันตามวิถี ถ้าพูดกันตามปัญญา อย่างครูบาอาจารย์ท่านมีความชำนาญ เราก็ต้องพิจารณาให้เห็นสรรพสังขารทั้งหลายตกลงสู่พระไตรลักษณ์ เพราะนี่เปรียบเป็นยานพาหนะให้พบความสำเร็จขึ้นถึงฝั่งได้ ทีนี้จะพูดกันว่า วลี ๕ นั้นมีความสำคัญอย่างไร ทำไมต้องชำนาญ

คืนหนึ่งเรานั่งปักกลดอยู่หน้าปากถ้ำที่มีพลาญหินกว้างมากนะ ตอนนั้นเป็นฤดูหนาว นิ่งข้างนอกไม่ไหว เลยต้องย้ายเข้าไปในถ้ำเล็ก ๆ ในบริเวณนั้น เวลาที่ตึกมากแล้ว เทียงคืนเศษ ๆ ขณะนั่งสมาธิ ภาวนา ก็ได้มีเสือโคร่งตัวหนึ่ง โตนะ มองเห็นมันเดินไปมาหน้าปากถ้ำ มันคงจะหนาวมากจึงมาหาที่อบอุ่น มันเดินวนไปวนมาอยู่ครู่หนึ่ง แล้วมันก็ก้าวเข้ามาทรุดตัวหมอบลงลักษณะครึ่งนั่งครึ่งนอน ความจริงจะว่ามันมาเยี่ยมก็ไม่เชิง เพราะข้างนอกอากาศหนาวจัดนี้ ไม่ว่าจะคนหรือสัตว์ ก็มีสัญชาตญาณรักตัวกลัวทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น มันจึงมารวมอยู่ในถ้ำเล็กคับแคบนี้ด้วยกัน ตลอดทั้งคืนมันก็ยังนอนขวางทางอยู่อย่างนั้นนะ จนกระทั่งสว่าง ก็มาคิดว่า “เออ! จะทำอย่างไรดี เสือมันก็นั่งอยู่อย่างที่เราเห็นเมื่อตอนกลางคืน ถึงเวลาออกบิณฑบาตก็ไม่สามารถออกจากกลดได้ เสือโคร่งตัวนี้มันก็นั่งเฉยอยู่เหมือนว่าจะแกล้ง เอาละ! เมื่อไม่มีทางแล้วก็เอาอย่างนี้ดีกว่า เราจะขอตั้งจิตอธิษฐานแล้วก็แผ่เมตตาไปยังเสือโคร่งตัวนี้” จากนั้นชั่วครู่ใหญ่ ๆ เขาก็มองมาที่กลดของเรา แล้วก็ร้องคำรามขึ้นครั้งหนึ่ง เหมือนจะบอกกล่าว “ให้รู้ว่ไปละ” จากนั้นเขาก็เดินออกจากถ้ำเข้าไป พอเขาไปแล้ว จึงออกบิณฑบาตไปยังหมู่บ้านซึ่งห่างจากถ้ำ ๕ กิโลเมตร

### จำพรรษาวัดป่าพระสถิตย

ออกพรรษาแล้วได้ออกเดินธุดงค์ไปทางอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย เรา(อาจารย์สุวัจน์), อาจารย์ไพบูลย์, อาจารย์บุญเพ็ง เขมาภิโรต, อาจารย์คำพอง ดิสฺโส เดินทางมาจังหวัดสกลนคร เข้ากราบนมัสการอาจารย์มหาทองสุข สุจิตฺโต เจ้าอาวาสวัดป่าสุทธาวาสในครั้งนั้น ซึ่งขณะนั้นกำลังดำเนินการก่อสร้างพระอุโบสถ ทับที่ที่ถวายเพลิงท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตฺโต เรากับคณะ ได้มีส่วนร่วมสร้างพระอุโบสถดังกล่าวนี้ด้วยจนแล้วเสร็จ ต่อมาพระอาจารย์คำ (รุ่นเดียวกับพระอาจารย์ขาว) ธุดงค์มาที่สกลนคร เราจึงได้เข้าไปกราบนมัสการศึกษาธรรมจากท่านและได้นำมาปฏิบัติจนกระทั่งทุกวันนี้ คือ

เราควรกำหนดใจทำให้เป็นธรรมและให้เป็นภาชนะที่สะอาด คอยรับธรรมะที่สะอาดนำไปปฏิบัติต่อไป พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นธรรมะที่สะอาดและบริสุทธิ์ เราจึงพยายามชำระจิตใจของเราให้สะอาดและบริสุทธิ์ เพื่อจะได้รองรับธรรมะที่บริสุทธิ์ เราก็จะได้เข้าใจได้ถูกต้อง จะได้รับรสพระสัทธรรมตามความเป็นจริง เพราะฉะนั้นทุกครั้งที่เราผู้



พ. = 5/10/25 5/10

สนใจธรรมะ เราควรกำหนดจิตมารวมกันอยู่ที่ใจ เพราะเมื่อรู้จักชื่อสิ่งใดแล้ว ธรรมะเหล่านั้นมันอยู่ที่ใจทั้งนั้น เพียงแต่เราได้ยินชื่อแล้ว ก็ดูธรรมะอยู่ที่ใจของเรา เราก็จะได้เข้าใจธรรมะเหล่านั้นอย่างถูกต้อง

นอกจากนี้พระอาจารย์คำท่านยังให้นิสัยเรายึดถือเป็นแบบอย่างเสมอมาคือ ท่านเป็นพระที่มีอุปนิสัยสันโดษ เงียบๆ ไม่ค่อยพูด เป็นพระสมณะมากในเรื่องนี้ ท่านอยู่อย่างไรก็ได้ มีก็ฉัน ไม่มีก็อด ไม่คิดให้เบี่ยงเวลาสำหรับการปฏิบัติธรรม

### ธุดงค์ล่องใต้

พ.ศ. ๒๔๙๕ ล่องใต้ไปพังงา ได้เดินธุดงค์ไปกับอาจารย์มหาปิ่น ชลิตฺโต, อาจารย์คำพอง ติสฺโส ก่อนไป ได้เข้าพักที่วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน กรุงเทพฯ เมื่อถึงจังหวัดพังงาก็จำพรรษาที่วัดป่าควนเขาติน อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา (๒ พรรษา)

ความจริงดินแดนทางภาคใต้ ชาวพุทธทั้งหลายเขามีความศรัทธาพระสงฆ์ดีมาก เหตุที่ห่างเหินไปเพราะขาดผู้นำกล่าวชวนให้เข้าแนวทางที่ดีไป ขาดผู้สอนสั่งอันถือว่าเป็นธุระอันสำคัญไป ที่วัดควนเขาตินนี้ มีความสะอาดดี เขาไม่เคยเห็นพระธุดงค์ เขามาดู มาถามกัน พวกเขาก็ศรัทธา ส่วนเราและหมู่คณะอยู่ในกลดเป็นนิตย แม้จะมีกุฏิก็จะมีการเขวนกลดอยู่ เขาชอบใจกันเมื่อไปอยู่แรกๆ เขามองเห็นพระธุดงค์เป็นของใหม่แปลก คอยติดตามดูพระในทุกอย่างก้าว ไปไหนมาไหน เขาคอยดูคอยมอง พระพวกเราก็ต้องทำเป็นแบบอย่าง เพื่อเขาจะได้นำไปพิจารณาตามปัญญาของเขา ในที่สุดเขาเหล่านั้นก็ศรัทธาสงเคราะห์พระกรรมฐานทุกรูป และเชื่อในคุณธรรม ไม่ใช่เฉพาะคณะกรรมฐานของพวกเรา

ได้อยู่กับเขาถึง ๒ พรรษา เพราะเขาได้นิมนต์ไว้เพื่อเป็นที่พึ่งของพวกเขานั้นเอง โดยปกติชาวบ้านเห็นพระพอบวชเข้ามาแล้ว พอออกพรรษาก็สึกหาลาเพศไปอย่างนี้ทุกปีๆ จนเกิดความเคยชินเห็นเป็นธรรมดา จึงมีความศรัทธาหน่อย

### กราบท่านพระอาจารย์เทศก์

ขณะอยู่ที่จังหวัดพังงานี้ได้คิดถึงพระอาจารย์เทศก์ เทศฺรฺงฺสี ซึ่งขณะนั้นท่านกำลังเผยแผ่คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยท่านมาจำพรรษาอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต อยู่ที่วัดเจริญสมณกิจ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เราจึงได้เข้าไปกราบนมัสการและขออุบายในการปฏิบัติตนเองขณะอยู่ทางภาคใต้ ตลอดจนถึงอุบายธรรมที่จะประพฤติดำเนินไป นอกจากนี้ ยังได้พบพระมหาเนียม สุวโจ (พระโสภณคุณาธาร) พระสหธรรมิกที่คุ้นเคยกันมาก

พว = 5/10/25 5/10



ท่านพระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี

เคยติดตามท่านพ่อลีไปอยู่จังหวัดจันทบุรี วัดคลองกุ่ม และวัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ

### คณะกองทัพธรรม ทำการเผยแพร่พระศาสนา

คณะกองทัพธรรม ทำการเผยแพร่พระศาสนาได้สำเร็จคือ

๑. พระอาจารย์เทสก์ เทสรังสี
๒. พระอาจารย์มหาเนียม สุวโจ ได้เป็นเจ้าคณะจังหวัดภูเก็ต, พังงา, กระบี่ (ธ.)
๓. พระอาจารย์สุวัจน์ สุวโจ จังหวัดสกลนคร
๔. พระอาจารย์คำพอง ตีสู่โส จังหวัดอุดรธานี
๕. พระอาจารย์มหาปิ่น ชลิตโต จังหวัดตราดบุรี
๖. ภรรยาท่านเจ้าเมืองในสมัยนั้นและอุบาสิกากลับ รับใช้พระในวัดเจริญสมณกิจ จังหวัดภูเก็ต

พ.ศ. ๒๕๕๖

## กลับจังหวัดสุรินทร์บ้านเกิด

พ.ศ. ๒๕๕๖ เนื่องจากโยมมารดาป่วย ญาติโยมส่งข่าวไปให้ทราบ เราจึงเดินทางจากภาคใต้กลับมาจังหวัดสุรินทร์ และได้ฝากให้ญาติโยมดูแลโยมมารดา ส่วนเราเดินทางเข้าไปพักจำพรรษาที่วัดป่าภูธรพิทักษ์ จังหวัดสกลนคร

สมัยก่อนโน้น ท่านพระอาจารย์ฝั้นมีความอดทนมากนะ ถ้าจะเปรียบเทียบกับพวกเราแล้ว เราทั้งหลายยังไถลนถล ท่านไปอยู่ในป่าดงพงไพรที่ชุกชุมด้วยไข้ป่า ลัทธิป่า เสือ ช้าง ท่านก็อยู่ได้เป็นอย่างดี อันนี้เราน่าคิดพิจารณากันให้ดี ว่าท่านผ่านพ้นความเป็นความตายมาได้อย่างไร อะไรมารักษาให้ท่านอยู่รอดปลอดภัย เมื่อพูดถึง ท่าน คีล ภาวนา หรือคีล สมาธิ ปัญญา พระอาจารย์ทั้งหลายทั้งปวงนั้นท่านก็ต้องพร้อมและบริสุทธิ์ทุกเมื่อ อย่างไม่ต้องสงสัย

ฉะนั้นการที่ท่านสั่งสมบารมีธรรม ออกปฏิบัติพระกรรมฐานจนปรากฏความสำเร็จได้อย่างน่าภาคภูมิใจ เราทั้งหลายเป็นบุคคลภายหลัง ท่านสอน บอก แนะนำ ก็เอาธรรมะความเป็นจริงนั้นแหละมาสอน เป็นธรรมะจากดวงใจอันบริสุทธิ์ผุดผ่องของท่านมาบอกให้เรา นำไปอ่านเข้าปากเลยทีเดียว เราจึงเป็นเพียงผู้เคี้ยวกลืนเท่านั้น ท่านพระอาจารย์ฝั้นท่านเคยพูดว่า คนเดี๋ยวนี้แปลก สอนยากเหลือประมาณ เอาของดีให้นำไปปฏิบัติให้เป็นธรรม เขาเหล่านั้นไม่ยอมรับ ไปรับเอาสิ่งอื่นที่ไกลตัว ชอบคว้าเอามาเหมือนหมากกับเงาฉะนั้น



พระอาจารย์อุ้น เป็นสามเณรติดตามท่านพระอาจารย์สุวจน์  
สมัยจุดดงค้ไปภาคใต้



พ. = 5/10/25 5/10

ต้นปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โยมมารดาถึงแก่กรรม เราได้เดินทางไปแสดงความกตัญญูต่อผู้  
บังเกิดเกล้าฯ พร้อมกับหมู่ญาติมิตร บำเพ็ญกุศลจนแล้วเสร็จ จากนั้นจึงได้เดินทางไปเขตอำเภอ  
จอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ได้จำพรรษาที่นี้ด้วย

(ตอนที่อยู่จำพรรษาที่วัดป่าประสาทจอมพระ ท่านพระอาจารย์สุวจน์ได้เป็นที่พึ่งทางใจ  
ของชาวบ้านและต่างก็ให้ความเคารพเลื่อมใสท่านเป็นอย่างมาก ท่านได้พาญาติโยมปฏิบัติธรรม  
รักษาศีล)

ในปีที่พระอาจารย์สิงห์ทอง ธมฺมวโร ได้นำสามเณรอุ้ม มาจากบ้านศรีฐาน จังหวัดยโสธร  
มาฝากไว้เป็นสามเณรอุปฐากรับใช้เรา

## ลงใต้

ท่านพระอาจารย์สุวจน์ ท่านได้เล่าเรื่องการไปภาวนาตามทีต่างๆ โดยเฉพาะภาคใต้  
ท่านไปมาระหว่างภาคอีสานกับภาคใต้อยู่บ่อยๆ จำพรรษาที่จังหวัดภูเก็ตและจังหวัดพังงา รวม  
๗ พรรษา โดยไม่ติดต่อกัน เดินทางไปมาระหว่างภาคอีสานกับภาคใต้อยู่บ่อยๆ ท่านเล่าว่า

“ถ้าหากผู้ใดได้ศึกษาจนจบวิชาของพระพุทธองค์ บุคคลผู้นั้นจะได้ถึงซึ่งความสุขอย่าง



พระอาจารย์จිරวัฒน์ กับ ท่านพระอาจารย์สุวจน์

พ = 5/10/25 5/10/25

แท้จริง คือไม่มีความเศร้าโศก เสียใจ ทุกข์ใจ มีแต่ความอึดอ้อมใจ สมบูรณ์ บริบูรณ์ ประกอบไปด้วยความสุข ความหิวโหยเดือดร้อนไม่มี จึงกล่าวได้ว่าพระพุทธรูปเจ้าเป็นคำสั่งสอนที่ดี มีความวิเศษประเสริฐสุด มีประโยชน์แก่พวกเราทั้งหลายนับไม่ถ้วน

เราจะไปอยู่ที่ใดก็ตามไม่ควรลืมครูบาอาจารย์ เมื่อเรากลับมาหาครูบาอาจารย์ จิตเราก็ได้กำลังเพิ่มขึ้น ได้ฟังธรรมอันเป็นอุบายอันแยบคายเพิ่มขึ้น ศิษย์จึงไม่ควรห่างครูบาอาจารย์นานนัก เพราะในพระวินัยท่านก็บอกไว้แล้วว่า ศิษย์ควรจะปฏิบัติกับครูบาอาจารย์เช่นไร ไปที่ไหนเราจึงไม่ไปนาน ต้องย้อนกลับเข้ามากราบท่านพระอาจารย์ฝั้น”

เมื่อพระอาจารย์สุวจน์ไปอยู่ทางภาคใต้ได้มีสหธรรมิกติดตามไปหลายรูปเช่น พระอาจารย์จันทร์แรม เขมสิริ พระอาจารย์คำพอง พระอาจารย์ประสาน สุมนโน และสามเณรอุ้น (พระอาจารย์อุ้น วัดป่าแก้วชุมพล สกลนคร) ฯลฯ ท่านได้อบรมสั่งสอนประชาชนทางภาคใต้ให้เลื่อมใสสนใจปฏิบัติธรรม น้อมนำตนเข้าสู่พระธรรมคำสั่งสอนได้อย่างมากมาย เมื่อมีผู้เข้ามาศรัทธาเลื่อมใส ท่านก็จะแนะนำชนเหล่านั้นให้เข้ามาหาท่านพระอาจารย์ฝั้น นำชนเหล่านั้นมาเป็นศิษย์ท่านพระอาจารย์ฝั้น ปัจจุบันศิษย์ที่พระอาจารย์สุวจน์ได้มาจากทางภาคใต้ที่ยังมีชีวิตอยู่ก็คือพระอาจารย์จีระวัฒน์ ที่เขาค้อ เพชรบูรณ์

### กลับมาหาท่านพระอาจารย์ฝั้น

ท่านพระอาจารย์ฝั้นได้จำพรรษาที่สำนักสงฆ์ถ้ำขาม เราได้มาอยู่ช่วยงานท่านอย่างใกล้ชิด เพราะสังฆารของท่านนับวันจะรุ่งโรย มีการเจ็บป่วยเสมอๆ องค์ท่านเองก็ไว้วางใจมาก ให้ช่วยอบรมดูแลภิกษุสามเณรที่สำนักสงฆ์ถ้ำขาม พรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

**ปี พ.ศ. ๒๕๐๖** เนื่องจากคณะแพทย์และสาธุศิษย์เห็นว่า การเดินขึ้นลงที่สำนักสงฆ์ถ้ำขามต้องออกกำลังกายมาก อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของท่านพระอาจารย์ฝั้นได้ จึงวอนให้ท่านพักจำพรรษาที่วัดป่าภูธรพิทักษ์ไปพลางก่อน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ท่านจะจำพรรษาอยู่ที่วัดนั้น เพื่อเป็นการพักผ่อนแต่บรรดาญาติโยม ทางใกล้และไกลก็ยังพากันไปนมัสการอยู่ไม่ขาด ท่านเองก็เมตตาต้อนรับและเทศนาอบรมสั่งสอน โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย นับเป็นอันตรายต่อสุขภาพของท่านเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ท่านยังมีภารกิจในการอบรมพระภิกษุสามเณร โดยเฉพาะพวกนวนกนิษฐา ไปพร้อมกันด้วย ทั้งยังได้นำการพัฒนาวัด โดยขุดลอกขยายสระหนองแวง ให้กว้างและลึก จนเป็นรูปสระใหญ่ สร้างโบสถ์น้ำขึ้นในแบบได้ประโยชน์ ใช้สอยและถูกต้องตามพระวินัยบัญญัติ โดยหลีกเลี่ยงความวิจิตรพิสดาร ในการตกแต่งอย่างสิ้นเชิง สำหรับกุฎิที่พักก็ได้สร้างขึ้นใหม่ เท่าที่มีความจำเป็นเท่านั้น

พ = 5/10/5 5/10

ส่วนเรานั้นได้พิจารณาแล้วว่า องค์ท่านมีอายุมากแล้ว และมีโรคภัยเบียดเบียนด้วย จึงติดตามอุปถัมภ์จากท่านพระอาจารย์ฝั้นมาโดยตลอด ดูแลอุปถัมภ์จากท่านอย่างใกล้ชิด และร่วมจำพรรษาที่ท่านที่วัดป่าภูธรพิทักษ์จังหวัดสกลนคร เราอยู่กับท่านจนธาตุขันธ์ท่านแข็งแรงขึ้น

## ถ้าครีแก้ว

### ● สาเหตุที่ท่านพระอาจารย์สุวจน์มาอยู่ถ้าครีแก้ว

ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ นายพรานชื่อ นายเซย ตุ่นกลิ่น ได้มาเห็นถ้าครีแก้วก่อน จึงบอกหลวงพ่อสุดซา (ตอนหลังนายพรานศรัทธาเลื่อมใสในพระอาจารย์สุวจน์ กลับใจเป็นอุบาสก ลูกสาวก็มาวัดตลอด) เดิมจริง ๆ หลวงพ่อสุดซากับเถรเถื่อน คนสุรินทร์ มาที่ถ้าครีแก้วก่อน ญาติโยมอยากให้อสร้างวัด แต่หลวงพ่อสุดซาบอกไม่มีบารมี จึงไปบอกให้พระอาจารย์สุวจน์มาดู จากนั้นท่านก็ตามมาดู มาพักที่ถ้าครีแก้ว เห็นว่าเป็นสถานที่ดี เป็นดงช้าง ดงเสือ น้ำใช้ดี มีสัตว์ป่า เยอะ เป็นป่าสงวน

พระอาจารย์สุวจน์พักอยู่ที่นี้ได้ไม่กี่วันคุณแม่เลียน ก็ให้รถมารับนิมนต์ท่านไปทำบุญปีใหม่ที่วัดป่าภูธรพิทักษ์ ท่านจึงขอโอกาสกราบเรียนท่านพระอาจารย์ฝั้นว่า

“หลวงปู่ครับ ผมเจอสถานที่ดี เป็นกึ่งกลางภูพานพอดี หมู่เพื่อนขึ้นมาจากด้านใต้ก็มาพักได้ เป็นกึ่งกลางระหว่างสกลนครกับกาฬสินธุ์ ลงเขามาทางบ้านหนองผือในกึ่งสะดวก”

ท่านพระอาจารย์ฝั้นก็บอกว่า “ถ้าดีจะสร้างวัดก็ให้ทำได้”

ตอนก่อนใครมาอยู่ไม่เกิน ๑ พรรษา ต้องเป็นไข้มาลาเรีย ถ้าใครไม่เป็นจะยกนิ้วโป้งให้เลยว่ายอด มีพระมาเป็นไข้มาลาเรียขึ้นสมองเยอะ ผมร่วงหมด ใช้ยาหอมประเสริฐโปะที่หัวจนหัวแดงหมด พระองค์หนึ่งชื่อ “มงคล” กระโดดกุฏิเลย ตะโกนร้องลั่นก่อนกระโดดกุฏิ “หลวงปู่มัน หลวงปู่ฝั้น ช่วยมงคลด้วย มงคลจะสำเร็จแล้ว” กระโดดกุฏิบีม! ต้องهامไปส่งโรงพยาบาล

นอกจากสัตว์ชุกชุมแล้ว พวกผู้ก่อการร้ายยังช่องสูมกำลังอยู่ในป่าเยอะ อยู่มาวันหนึ่งพระอาจารย์ทองฮวดและพระอาจารย์ปิ่น ออกเดินธุดงค์พร้อมพระเถรอีก ๕-๖ รูปที่ติดตามไปด้วย เดินทางผ่านมาวัดถ้าครีแก้ว เพื่อกราบลาพระอาจารย์สุวจน์เข้าไปธุดงค์ในป่าลึก พระอาจารย์ฮวดท่านได้พูดติดตลกกับพระอาจารย์สุวจน์ว่า “ท่านอาจารย์ ถ้าผมถูกจับ ผมจะบอกเขาว่ามาจากวัดถ้าครีแก้วนะ”

ในที่สุดพระอาจารย์ทองฮวดและคณะ ก็ถูกจับผู้ก่อการร้ายจับ เอาพระอาจารย์ทองฮวดและพระอาจารย์ปิ่นไปขังทั้งทั้งสองรูป ตอนแรก ๆ ยังไม่ออก ต้องเอาผ้าถุงผู้หญิงคลุมหัวยึง ส่วนพระเถรที่เหลือเขาปล่อยกลับออกมา เมื่อผู้ก่อการร้ายเหล่านั้นฆ่าพระ จึงเกิดวิบัติอย่างหนัก



พว = 3/10 as 1/10



ท่านพระอาจารย์สุวจน์ เทศน์อบรมพระเมธ

ถูกทางการปราบปรามจนสิ้นซากไม่มีเหลือ

ที่ถ้าศรีแก้วนี้มีข้างเยอะ ชอบมาก่อกวาน โยมหาบน้ำกินมาให้ ช้างขโมยกินหมด ช้าง มาตีหม้อน้ำแตกหมด สำหรับน้ำใช้ไม่อด เก้ง กวางเยอะแยะเหมือนฝูงไก่เดินไปตรงไหนก็เจอ หมูป่าตัวใหญ่สูงเท่าเอว มีนายพรานเข้าไปจับช้างได้ที่ ๘-๙ เชือก ถูกช้างเหยียบตายไปหลายคน บางทีพระนั่งภาวนาอยู่ในกุฏิ ช้างมันมาก่อกวาน มันเองวงสอดเข้าไปในกุฏิ เพราะกุฏิมุงด้วย หญ้าคา มุงด้วยใบจาก ช้างเองวงสอดเข้าคว้านหาพระ พระก็ค่อยๆ ขยับตัวหลบไม่ให้มันรู้

สมัยนั้นเป็นดงเป็นป่าจริง ๆ ชาวบ้านก็ปลูกกระต๊อบอยู่ เคยมีพระมาพักเป็นครั้งเป็น คราวก็จากไปเพราะมันกันดาร บิณฑบาตตั้งแต่หน้าวัดจนสุดบ้านที่ใส่บาตร มี ๔ หลัง เดิน ไปกลับ ๒ ชั่วโมงครึ่ง เป็นป่าสงวน

สมัยมาอยู่ถ้าศรีแก้วใหม่ ๆ มีพระอาจารย์สุวจน์ หลวงพ่อพวง พระจิววัฒน์ พระหนู พระวัณณ์ เณรล้ำ และเณร... ต้นปี ๑๕ ปลาย มกราคม กำลังหนาวพอดี พระอาจารย์สุวจน์ จึงมากับพระอาจารย์ชานและพระอื่นรวม ๗-๘ รูป มาพักกันอยู่ตามเถิบหิน ใต้ต้นไม้ ส่วน พระอาจารย์สุวจน์เข้าไปอยู่ในถ้าศรีแก้ว ไปตอนแรกอากาศแห้งก็ไม่ใช่ไร แต่พอฝนตกอากาศ

พว = 5/10 or 1/10



ป่าเขาเป็นที่ลี้ภัยสำหรับพระกรรมฐาน

มันอับ เหม็นซี้ค่างคาว เลยต้องไปทำตูปให้ท่านพักอยู่บนหลังถ้ำ ญาติโยมเห็นครูบาอาจารย์มาก็มาช่วยสร้าง ช่วยทำ ชาวบ้านที่เป็นหลักใหญ่ก็บ้านอี่เต็ง บ้านหนองชาติ

พระอาจารย์สุวจน์พักอยู่หลังถ้ำ กาลต่อมามีหินอยู่ก้อนหนึ่งเหมือนเป็นเตียงไปในตัว ก็มาปลุกกุฏิไว้ให้ท่านพัก ตอนนั้นหินนั้นก็ยังคงอยู่บนหลังถ้ำ

ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ พระเริ่มมีตูปมีกระตือบอยู่ เขาเรียกว่าถ้ำหมี (เคยมีหมีมาอยู่) ถ้ำบาตร (มีบาตรเหลือแต่ขอบ พอให้รู้ว่าเป็นบาตรอยู่ที่ถ้ำไม่รู้ว่าพระรุ่นไหนเอามาทิ้งไว้) แสดงว่าที่ถ้ำศรีแก้วนี้แต่ก่อนก็มีพระมาพักอยู่นานแล้ว

พอดีงานปีใหม่ญาติโยมกับแม่เสียน ก็มารับพระอาจารย์และพระกลับวัดป่าภูธร เหลือเณรเฝ้าวัดองค์เดียว (สัตว์ป่ามี เก้ง หมูป่า เสือ เสือปลาและช้าง ฯลฯ) แต่ตอนหลังเณรหนีไป เพราะมีพี่น้องสองคนมาหาล่าสัตว์จะมาเอาบ้าง เห็นต้นไม้ต้นหนึ่งมันตาย (เป็นโพรงข้างใน) พี่ชายก็ขึ้นบนต้นไม้ให้น้องเอาไม้แห่ตัวบ้าง พี่ชายสะพายปืนขึ้นไปด้วย ปืนตกลงมาลั่นโดนพี่ชายตาย ชาวบ้านไม่รู้อะไรจะเอาศพไปไหนเพราะแถวนั้นไม่มีวัด ไม่มีป่าช้า แต่รู้ว่ามีพระมาอยู่ที่นี้ เขาเลยเอาเสื่อม้วนศพ หามมาทิ้งไว้ที่ถ้ำ เณรอยู่คนเดียวกลัวเลยหนีไปอยู่ในบ้าน พวกพระกลับมาจัดการสวดศพเผาในวันนั้น

พ. = 5/10/25 1/16

ข้อวัตรปฏิบัติที่วัดถ้ำศรีแก้วเหมือนวัดป่าภูธรพิทักษ์ ตอนเย็นก็ทำวัตรมีญาติโยมทำวัตรด้วย ฟ่อออก สรวย ฟ่อออกมี และอีกหลายคน เริ่มมีคนมาพัก ทำอาหารตอนเช้าให้พระฉัน เพราะบิณฑบาตไม่พอฉัน ได้แต่ข้าว บิณฑบาตไปกลับประมาณ ๗ กิโลเมตร

## การสอนที่ถ้ำศรีแก้ว

พระอาจารย์สุวัจน์ท่านไม่พาคนออกนอกเส้นทางธรรม นำปฏิบัติสมาธิจนสว่าง เดินจงกรมภาวนา ปฏิบัติอย่างเข้มข้น ท่านเทศนาธรรมให้ภิกษุสามเณรฟังว่า....

“เราสละปล่อยทิ้งสิ่งที่หยาบ ก็เหมือนเราต้องการข้าวสุก เราได้ข้าวเปลือกมาเราก็ทิ้งเปลือกมันเสีย เหลือแต่ข้าวสาร เราก็มาแก้ไข เพราะข้าวสารก็ยังบริโภคนไม่ได้ เราก็เอาไปทำกรรมวิธีคือ ไปหุงต้ม ต้องอาศัยไฟต้องอาศัยน้ำ ต้องอาศัยความคุ้มครองความดูแลของเรา ข้าวสารก็กลายเป็นข้าวสุก ละเอียดเข้าไปตามลำดับ ถ้าเราได้ข้าวสุกไปแล้ว เอามาเคี้ยวบริโภคให้ละเอียดลงไปอีก เมื่อกลืนลงไปแล้ว ยังมีธาตุน้ำย่อย เอาสิ่งที่ละเอียดไปบำรุงร่างกาย สิ่งที่มีประโยชน์ต่อร่างกายนี้ละเอียดมากทีเดียว ส่วนกากข้าวสุกนั้นก็ขับถ่ายออกมาทิ้งไป สิ่งที่มีประโยชน์ที่แท้จริงเพียงนิดเดียวเป็นสิ่งที่ละเอียด ฉันทิดก็ดี จิตใจของเราที่มีความสุขสะอาดบริสุทธิ์หรือละเอียดมาก ส่วนจิตที่หยาบที่อยู่นี้ เพราะมีสิ่งภายนอกมาผสมเจือปน

ใจนี้สามารถปรุงแต่งไปนุ่มไปในทางที่ดีก็เป็นใจที่ดี ถ้าปรุงแต่งไปในทางที่ไม่ดีเอาสิ่งที่ไม่ดีมาประกอบก็กลายเป็นสิ่งที่ไม่ดี เหมือนกับน้ำที่ใสบริสุทธิ์เอาดินที่ไม่สะอาดมาใส่ก็จะกลายเป็นน้ำที่สกปรก จะเอาสิ่งที่สะอาดมาใส เอน้ำตาลมาใส ก็จะกลายเป็นน้ำหวาน เอาสิ่งที่เปรี้ยวมาใส่ก็จะกลายเป็นน้ำเปรี้ยว เหล่านี้เป็นต้น เพราะฉะนั้น บัดนี้เราทั้งหลายควรจะปรุงแต่งจิตใจให้มีคุณค่ามีราคา ให้ได้นิยมชมชอบในสิ่งที่เราทั้งหลายต้องการและทุกคนต้องการ ใจจะมีค่ามีราคาก็ต้องใจมีคุณธรรม

**คนใดผู้มีความอดทน ไม่ลุอำนาจแก่ความขัดเคือง ไม่ลุอำนาจแก่ความพอใจ ไม่ลุอำนาจ แก่ความหลงความมัวเมา มีสติรอบคอบ ทำให้บุคคลนั้นมีธรรมลังการเป็นเครื่องประดับ มีความสงบเสงี่ยม มีความสำรวมระวัง**

เราทั้งหลายจงเพียรพยายาม อย่าเข้าใจว่าเราเป็นคนบุญน้อยวาสนาน้อย ถ้าบุญน้อยวาสนาน้อยเราก็ไม่ได้ฐานะอันดีอย่างนี้คือ มนุษย์ การได้ฐานะมนุษย์นี้ เป็นฐานะที่ประเสริฐเลิศล้ำแล้ว เพราะฉะนั้น เราควรใช้ฐานะที่เลิศล้ำนี้ให้เป็นประโยชน์ ให้ฉลาด ให้ถูกต้องสมควรที่จะเรียกว่า มนุษย์ผู้มีจิตใจสูง ไม่ใช่ผู้มีจิตใจต่ำ

การสวดมนต์ก็เป็นวิธีหนึ่งเพื่อชะลอจิตของเราไม่ให้ฟุ้งซ่านไปตามอารมณ์ต่าง ๆ ห่าง



พว = 5/100 5/10



ท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร, พระอาจารย์สุวจน์ สุวโจ ที่วัดถ้ำขาม จังหวัดสกลนคร พ.ศ. ๒๕๐๕

ไกลออกจากตัวของเรา เพื่อจะได้กำกับอยู่ที่ธรรมที่เราจะสวด ก็เป็นเครื่องชะลอจิตได้อย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้น การสวดมนต์จึงควรจำเป็น เราทั้งหลายจะต้องฝึกบ้างจะต้องตั้งใจสวด แล้วเราก็สร้างสติขึ้นมา ถ้าเราสามารถท่องให้ได้จำไว้ในใจก็จะมีประโยชน์ยิ่งกว่าเราอ่านตามหนังสือ เพราะเราจะได้อำรวม ยิ่งมีคำแปลแล้วเราก็จะได้พิจารณาไปตามธรรมที่เราว่าไปนั้น เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นธรรม และมีอยู่ในตัวของเรา ล้วนแต่จะเกิดประโยชน์

ปริยัติ คือการศึกษาค้นคว้า หาหลักความจดจำ ข้อธรรมข้อธรรมบางส่วนเพื่อเป็นหลักของจิตใจในการที่เราจะกำหนดจิตว่าถูกหรือผิด เป็นทางเลือกเดินในทางหรือนอกทาง ถ้าเราไม่มีหลักปริยัติแล้ว เราก็ไม่สามารถรู้ตัวว่าเราเดินทางผิดหรือทางถูก เพราะทางมันมีมาก อารมณ์ของจิตนั้นมีมาก เพราะฉะนั้น เราจะต้องอาศัยหลักเรียกว่าปริยัติ คือการสดับตรับฟัง มันเป็นเหตุให้เกิดปัญญาด้วย เรียกว่าสุตามยปัญญา ปัญญาเกิดขึ้นจากการสดับตรับฟัง เพราะฉะนั้น การฟังด้วยความเคารพด้วยความตั้งใจ เวลาจะเอามาใช้ให้เกิดประโยชน์จริง ๆ เราจำบทใดบทหนึ่งที่แจ้งชัดในจิตของเราแล้ว เรานำไปใช้บทเดียวเท่านั้นก็จะสำเร็จประโยชน์ได้เหมือนกัน

ถ้าจิตใจเข้าถึงสมาธิแล้วอวัยวะทุกส่วนทำงาน การสูบฉีดโลหิตหมุนเวียนทั่วร่างกายก็

พ. = 5/10/25 5/10

ค่อยละเอียดลงตามเช่นกัน เพราะฉะนั้นผู้ที่เข้าสมาธิถึงจิตละเอียดแล้วเป็นการพักผ่อนสังขาร จะเป็นกายสังขาร ลมหายใจก็ค่อยละเอียดไม่รุนแรง แม้แต่การหมุนเวียนของสิ่งต่างๆ ในร่างกายค่อยซักซาลง เพราะงานไม่หนัก งานเบา ท่านถือว่าเป็นการพักผ่อนต่ออายุให้ยืนนานให้ ทนทานต่อไป เพราะฉะนั้นพระอริยเจ้าท่านจึงชอบเข้าฌานสมาบัติ เพื่อเป็นเครื่องพักผ่อนและ ต่อกำลังทางประสาท และร่างกาย และจิตใจ

### คติธรรมจากการทำเหรียญท่านพระอาจารย์ฝั้น

การสอนฆราวาสของพระอาจารย์สุวจน์ที่ถ้าศรีแก้ว เช่นถ้าคนใกล้ชิดให้ทำน้ำมนต์ ท่าน จะไม่ทำให้ เพราะเป็นลูกศิษย์ใกล้ชิดอย่างนี้ทำไม่ต้องเชื่อเรื่องน้ำมนต์ แต่ถ้าคนมาไกลก็ทำให้ แต่จะสอนก่อน ท่านไม่พาเราหลงไปทางอื่น โดยท่านจะยกพุทธภาษิตมาสอนเสมอว่า

**“ผู้ใดไม่ถือมงคลตื่นข่าว ไม่ถืออุกกาบาต ไม่ถือความฝัน ไม่ถือลักษณะดีหรือชั่ว ผู้นั้น ชื่อว่า ล่วงพ้นโทษ คือการถือมงคลตื่นข่าว ข้ามพ้นกิเลสเทียมแอกที่ผูกสัตว์ไว้ในภาพเสีย ย่อม ไม่กลับมาเกิดอีก”** ดังนี้

บางครั้ง ท่านจะป่นให้ฟังเรื่องเหรียญของท่านพระอาจารย์ฝั้น ที่มีขึ้นนี้เพราะท่านเอง เป็นผู้กราบเรียนขอ สมัยนั้นพวกทหารอากาศมาขอทำเหรียญฝั้นประมาณ ๑,๐๐๐ เหรียญ จะแจกกันเอง ท่านพระอาจารย์ฝั้นปฏิเสธไม่ให้ทำ พวกทหารเขาก็เข้ามาหาพระอาจารย์สุวจน์ เห็นเป็นพระอุปัชฌาย์ ใกล้ชิดท่านพระอาจารย์ฝั้นจึงมาอ้อนวอนขอให้ช่วย

ครั้งแรกพระอาจารย์สุวจน์ไปขอ ท่านพระอาจารย์ฝั้นก็ไม่อนุญาต เขาก็มาอ้อนวอนก็ มาขอให้พระอาจารย์สุวจน์ช่วยอีก ท่านก็ไปขอท่านพระอาจารย์ฝั้นให้อีก ตอนหลังท่านพระ อาจารย์ฝั้นจึงอนุญาตให้ทำได้ ต่อมาก็มีคนอื่นมาขออีก โดยอ้างว่าทำไม ให้คนอื่นทำได้ ทำไม ไม่ให้ผมทำบ้าง ท่านพระอาจารย์สุวจน์จึงจดจำเอาเรื่องนี้มาเป็นคติโดยตลอด

### ตั้งสำนักสงฆ์ถ้าศรีแก้ว

ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ สถานที่แห่งนี้ได้กลายเป็นสำนักสงฆ์ชื่อว่า “สำนักสงฆ์ถ้าศรีแก้ว” (วัด ถ้าศรีแก้ว ตำบลสร้างค้อ อำเภอกุตุบาก จังหวัดสกลนคร) อยู่ในเขตป่าสงวน กรมป่าไม้กำหนด ให้เป็นเขตสำนักสงฆ์จำนวนหนึ่งพันไร่

ท่านพระอาจารย์ฝั้นได้สั่งให้พระอาจารย์สุวจน์คอยดูแลเยี่ยมเยือนสำนักต่างๆ เช่น วัดป่าภูธรพิทักษ์ ตำบลธาตุนาเวง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร วัดป่าถ้าขาม ตำบลบ้านไร่ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

พ = 5/10/25 5/10

พระอาจารย์สุวัจน์ท่านหนักแน่น อดทนต่อความทุกข์ยากลำบาก มีปฏิปทางดงาม เพียบพร้อมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ และผู้พบเห็นทั้งหลาย เป็นกำลังใจแห่งการประพฤติปฏิบัติธรรม

พระอาจารย์สุวัจน์ได้แยกย้ายศิษย์ให้ไปอยู่ในสำนักสงฆ์ที่ตั้งใหม่ ๕ แห่ง

๑. สำนักสงฆ์บ้านหนองคำ อำเภอกุศุดบาก จังหวัดสกลนคร
๒. สำนักสงฆ์ถ้ำเชียงของ ตำบลสร้างค้อ อำเภอกุศุดบาก จังหวัดสกลนคร
๓. สำนักสงฆ์โนนอุทุม หมู่บ้านหนองซ่าน ตำบลโคกภู อำเภอกุศุดบาก จังหวัดสกลนคร
๔. สำนักสงฆ์ภูน้อย หมู่บ้านนาเตม ตำบลโคกภู อำเภอกุศุดบาก จังหวัดสกลนคร
๕. สำนักสงฆ์ยางโลน อำเภอกุศุดบาก จังหวัดสกลนคร

สำนักสงฆ์ทั้ง ๕ แห่งนี้ให้หมู่ศิษย์ไปอยู่ดูแลหมู่พระสภรรวมิกทั้งหลายที่ได้จุดดวงคัมมาถึง นับว่าเป็นความรอบคอบดีแท้

## ท่านพระอาจารย์ฝั้นอาพาธ-มรณภาพ

พระอาจารย์สุวัจน์เล่าว่า.....

“แม้ในระหว่างที่อยู่จำพรรษาที่วัดถ้ำศรีแก้ว เราก็เดินทางไปมาหาสู่กับท่านพระอาจารย์ฝั้นเสมอ ๆ มิได้ขาด เพราะท่านเป็นอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ความรู้และการประพฤติทุกอย่าง พระคุณและความรักที่มีต่อท่านพระอาจารย์ฝั้นจึงไม่มีเสื่อม

**ท่านพระอาจารย์ฝั้นเป็นนักสร้างคน คือสร้างคนให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ ท่านได้แก้ไขผู้ประพฤติเป็นพาลเกเร เบียดเบียนข่มเหงรังแก สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น โดยการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ ตลอดจนพวกติดอบายมุขต่าง ๆ ให้บังเกิดความสำนึกตนและละเว้นจากการประพฤตินิชอบ เป็นผลสำเร็จมากต่อมาก**

เมตตาบารมีธรรมของท่านกว้างใหญ่ไพศาลขึ้นทุกที แต่ปีที่ล่วงไปผู้คนที่หลงใหลไปนมัสการท่านเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่มีวันจบสิ้น จนกระทั่งในระยะหลัง ๆ บรรดาสาธุศิษย์ และคณะแพทย์ ได้กราบวิงวอนท่านครั้งแล้วครั้งเล่า ให้บรรเทาการรับแขกลงเสียบ้าง ท่านจะได้มีเวลาพักผ่อนมากยิ่งขึ้น เพราะนับวันที่ผ่านมาได้ทรุดโทรมลงไปมาก ทั้งยังล้มป่วยลงบ่อย ๆ อีกด้วย แต่ท่านก็ไม่ยอมกระทำตาม ซึ่งทุกคนก็ตระหนักดีในเหตุผลว่าเป็นการขัดต่อเมตตาธรรม ที่ท่านยึดถือปฏิบัติมาโดยตลอด

ความตรากตรำในการแผ่บารมีธรรมของท่านนี้เอง เป็นมูลเหตุสำคัญให้ท่านเกิดอาพาธอย่างฉับพลัน เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๙ จึงได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสกลนคร



พว = 3/10/58 3/10/58



๑. หลวงปู่ฝั้น มรณภาพ พระอาจารย์สุวัจน์ ยืนปลงธรรมสังเวช ๒. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ กราบศพหลวงปู่ฝั้น อจาโร พระอาจารย์สุวัจน์ นั่งอยู่รูปแรก

พว = 5/10/25 5/10



พระเถรานุเถระร่วมกันถ่ายภาพหน้าเมรุเผาศพหลวงปู่ฝั้น  
พระอาจารย์สุวัจฉ์ยืนอยู่ระหว่างพระอาจารย์วัน อุตตโม และหลวงปู่เทสก์ เทสรังสี

แต่อาการของท่านไม่ดีขึ้น จึงได้เข้ามารับการรักษา ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ในกรุงเทพฯ อีก  
ระยะหนึ่ง โดยอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

รักษาตัวอยู่ได้ระยะหนึ่งท่านพระอาจารย์ฝั้นก็ขอลากลับวัด กลับมาคราวนี้ คณะศิษย์ได้  
ร่วมกันสร้างกุฏิหลังใหม่ให้ท่านพักอาศัย โดยยกพื้นขึ้นมาบนสระหนองแขว ข้างโบสถ์น้ำและ  
ทำรั้วกัน เพื่อไม่ให้ผู้คนเข้าไปรบกวนท่านด้วย แต่อาการของท่านก็ยังไม่ดีขึ้นมีแต่ทรงกับทรุด  
อยู่ตลอดเวลา

**จนกระทั่งถึงวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้เกิดอาการโรคแทรกซ้อนขึ้นอย่างรุนแรง  
และกระแทกหันท่านจึงต้องทิ้งชั้นธรรมาวาสของท่านไป ด้วยอาการสงบ เมื่อเวลา ๑๙.๕๐ น. ของ  
วันเดียวกัน**

ข่าวมรณภาพแพร่สะพัดไปอย่างรวดเร็ว สำนักศิษย์และญาติโยมทั้งหลายต่างหลั่งไหลไป  
คารวะศพของท่าน แต่ละคนพบกันด้วยสีหน้าหม่นหมอง หลายต่อหลายคน บรรยายความ



พว = 3/10/25 3/10



พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ กราบนมัสการหลวงปู่ชอม จานสโม  
ในงานพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์ ท่านพระอาจารย์จวน กุลเชฏโฐ โดยพระอาจารย์สุวจน์ นั่งอยู่ข้างหลวงปู่ชอม

รู้สึกในขณะนั้นด้วยน้ำตาเพราะไม่ทราบจะบรรยายถึงความเศร้าเสียใจให้สมบูรณ์ดีไปกว่านั้นได้  
อย่างไร

ณ บัดนี้ พระภิกษุผู้เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้ารูปหนึ่ง คือท่านพระอาจารย์ฝั้น  
อาจาโร ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติตรง ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ รู้แจ้งเห็นจริงในพระสัจธรรม ได้กระทำ  
ที่สุดแห่งทุกข์ ละสังขารขั้นต้นพ้นโลกดับสูญไปแล้ว จะเหลืออยู่ที่แต่รอยแห่งเมตตาบารมี ธรรม  
อันสูงส่งของท่าน ซึ่งจะจารึกอยู่ในความทรงจำของบรรดาสานุศิษย์ และพุทธศาสนิกชนโดย  
ทั่วไปอย่างไม่มีวันลืมเลือน

เมื่อท่านพระอาจารย์ฝั้นมรณภาพลง เราก็ได้แต่ปลงธรรมสังเวช เพราะท่านเป็นพระผู้ทรง  
คุณ เราเป็นลูกศิษย์คนโตก็ได้ให้อวาทห่มุเพื่อนว่า

“สังขารขันธ์ มันก็ผกผันแปรเปลี่ยนแตกสลายไปอย่างนี้เอง และไม่เพียงจะเป็นวันนี้  
หรือสองวัน แต่จะเป็นไปตลอดอนันตกาล เราจะแสวงหาความสุขใส่ถึงแตก คือขันธ์นี้ไม่มีทาง  
ลองดู! พระพุทธองค์ทรงเป็นแบบอย่างให้แล้ว พระองค์ไม่หลงตกน้ำใส่ถึงแตก เหมือนกับพวก



พ = 5/10/25 5/10

เรา เหมือนกับโลกทั้งหลายที่สำคัญตราบว่าเป็นคนฉลาด มีความรู้สูง แต่พยายามหาความสุข ด้วยถึงแตก บำรุงถึงแตกให้มันเต็ม มันจะเต็มได้อย่างไร เพราะมันรั่วไหลอยู่ตลอดเวลา ไม่พยายามปิด ไม่พยายามแก้ไข ได้ประโยชน์อะไรเหนื่อยเปล่าๆ

จงพยายามสอนตนไม่ให้ประมาทในวัย ไม่ประมาทในชีวิต ไม่ประมาทในความไม่มีโรค บุคคลที่ประมาทในวัยนั้น สำคัญตราบว่ายังหนุ่มแน่น ก็เลยมัวเมาในวัยของตนเอง จะหาความสุขในถึงแตก หาเท่าไรก็ไม่วันพบ เพราะคนก่อนๆ เขาหามาแล้ว เราก็ดูไม่เห็นใครได้อะไร กันเลย เมื่อหลงเช่นนั้น หากควรไม่

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์อภัยสตีปัญญาพิจารณาสอดส่องเห็นความจริงในข้อนี้ พระองค์จึงสลัดทิ้งเหมือนกับน้ำลาย อันถึงแตกที่อยู่ในการครองราชสมบัติ ล้วนแต่หมกหมุ่นอยู่ในถึงแตกทั้งนั้น ความสุขในถึงแตกพระองค์ทรงสละทิ้ง หันกลับมาประพฤติปฏิบัติ อบรมจิตใจที่ไม่ให้แตก ไม่ให้รั่วไหล สิ่งใดที่พระองค์ได้บรรลุ สิ่งนั้นเป็นสมบัติอันมั่นคง

เมื่อพระพุทธองค์พบถึงอันมั่นคง ที่พระองค์พยายามบรรลุจนเต็มเปี่ยมรอบแล้ว พระองค์ก็ปฏิญาณว่าพอแล้ว ได้รับความสุขพอแล้ว ไม่แสวงหาอีกแล้ว พระองค์หยุดเลิกไม่แสวงหาความสุข เพราะไม่ต้องอาศัยถึงแตกอีก... เพราะความสุขที่เจือด้วยอามิสนั้นตัดมาเท่าไรก็ไม่รู้จักเต็ม รั่วไหลออกไปอยู่ตลอดเวลา

โบราณบัณฑิตทั้งหลายจึงกล่าวไว้ว่า **“ที่พึ่งอย่างอื่นไม่มี จะพึ่งข้าวพึ่งน้ำ พึ่งธาตุพึ่งขันธ์ พึ่งโลกอันนี้พึ่งไม่ได้สักอย่าง ส่องดูแล้วมีแต่ทรุดโทรมคร่ำคร่าทั้งนั้น ทั้งโลกทั้งแผ่นดินไม่ควรยึดมั่นถือมั่นว่ามันคง สิ่งไม่ควรยึดมั่นนั่นก็คือธรรม ธรรมของบัณฑิตไม่เคยคร่ำคร่าไม่เคยทรุดโทรม เป็นสิ่งที่มั่นคง เป็นสัจธรรม ธรรมนั้นคืออะไร ธรรมนั้นเป็นสภาวะมีลักษณะแห่งความมั่นคง เป็นธรรมชาติที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง เรียกว่า “สัจธรรม”**

เราจึงต้องก้าวเดินต่อไปอย่าหยุดหยั่ง ถ้าหากเราเหนื่อยนักเราก็ต้องพักผ่อน เราพักผ่อนมีกำลังแล้ว เราก็เดินต่อสู้อีก เพื่อให้ข้าศึกอยู่ข้างหลัง อย่าให้อยู่ข้างหน้า ถ้าข้าศึกอยู่ข้างหลัง แสดงว่าเราได้ผ่านพ้นมาแล้ว แปลว่าเราปลอดภัยแล้ว แต่ถ้ายังไม่มีข้าศึกหรือข้าศึกยังไม่มาถึง หรือข้าศึกอยู่ข้างหน้า เราไม่ควรประมาท เราควรเตรียมพร้อม ไม่ควรเลนเล่อเปลอตัว เพราะข้าศึกอยู่ข้างหน้า จะมาเมื่อไหร่เราก็ยังไม่รู้

ชีวิตของเราเป็นของชั่วคราว ไม่ใช่เป็นของยั่งยืน ร่างกายของเราเป็นเครื่องแตกดับ แตกสลายทุกวัน ทุกเวลา ทุกนาที ถ้าหากว่าเราไม่ทำกิจเพื่อประโยชน์แก่ตัวของเราเอง ชีวิตนี้ก็ไม่มีความหมาย ไม่เกิดประโยชน์อะไร หมดไปเปล่า ล่วงไปเปล่า

ท่านเปรียบเหมือนบุรุษหรือนายโคฆาตที่จูงโคไปสู่วังฆ่าสัตว์ ตั้งแต่เขาจับได้แล้วจึงไป

พ. = 5/10/25 1/16

ยกเท้าขึ้นทีแรกก็นับว่าใกล้เข้าไปในที่มรณะฉันใด ชีวิตของเราก็ฉันนั้น ตั้งแต่เริ่มต้นมีชีวิตขึ้นมาแล้ว ก็เข้าไปสู่ความแก่ชรา เข้าไปสู่ความคร่ำคร่า เข้าไปสู่ความตาย ความตายขยับเข้ามาใกล้ทุก ๆ ที เพราะฉะนั้นชีวิตนี้ ยังมีเหลืออยู่ประมาณเท่าใด ควรจะทำชีวิตให้มีประโยชน์ ให้มีคุณค่า ถ้าเราทำแต่สิ่งที่ไม่ดีขึ้นมาแล้ว ชีวิตจะมีคุณค่าอะไร จะมีประโยชน์อะไร ที่มันผ่านไป ๆ ถ้าหากเราไม่เปลี่ยนแปลงแก้ไข รีบสร้างความดีขึ้นมา ให้มีคุณค่าเป็นสมบัติในจิตใจของเรา สร้างบุญสร้างกุศล อบรมจิตของเราให้มีความสงบ ความฉลาดในทางธรรมะ เพราะธรรมะเป็นที่พึ่งในด้านจิตใจ ถ้าหากเรามีธรรมะประจำใจแล้ว เท่ากับเรามีที่พึ่ง มีที่อาศัย ทุกข์ ภัยที่เกิดขึ้นในจิตใจแล้ว เราก็จะได้มีธรรมะ เป็นที่พึ่งเป็นที่อาศัย ยกจิตยกใจขึ้นสู่ธรรมะ” ท่านพระอาจารย์ฝั้นท่านผ่านตงกิเลสเข้าสู่พระนิพพานแล้ว ส่วนพวกเราก็ต้องดำเนินตามปฏิบัติที่ท่านสอน อย่างามัวทำดำทำขาว ถ้าเป็นอย่างนั้นจะไม่ได้เรื่องนะ”

### **พระอาจารย์สุวจน์ได้อบรมพระต่อไปอีกว่า...**

“ผมเชื่ออันหนึ่งว่าถ้าพวกเราพร้อมเพรียงกันรักษาศรัทธาธรรมวินัย แบบฉบับของครูบาอาจารย์ ไว้อย่าไปหลงเถลไถลแบบใหม่ ๆ แบบเขาว่าโลกเจริญ ก็เลยลืมพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โลกมันเจริญแค่นั้นมันเพียงแค่งามเท่านั้นแหละ ผลที่สุดโรคความรุ่มหัวมันหมดแล้ว มันเจริญของโลกนี้ มันจะอัศจรรย์สักเท่าไร ธรรมะเรามันอัศจรรย์จริง ๆ เพราะฉะนั้นจึงอยากให้หมู่พวกเชื่อในธรรมในวินัย

พระพุทธเจ้าพระองค์ก็มองพระองค์ก่อน พระองค์ไม่ได้วิ่งไปสอนโลกก่อน พระองค์สอนพระองค์จนเสร็จกิจแล้ว พระองค์จึงสอนคนอื่น ครูบาอาจารย์ตั้งแต่ท่านทนทุกข์ทรมานจนกว่าจะบรรลุนี่... เหมือนกับท่านพระอาจารย์มัน ผมไปดูไปอยู่ใกล้ชิดแล้ว ท่านไม่ค่อยเอาใจใส่เรื่องญาติโยมเท่าไร ท่านเอาใจใส่พระเราสามเณรของเรา ถ้าเราดีแล้วโยมเขาก็ดีด้วย ท่านพูดอย่างนั้นนะ ผมจำชัดจริง ๆ

ฉันใดก็ดีโมหะก็ดี อวิชชาก็ดี ถ้าเราปล่อยเมื่อไหร่แล้ว มันก็ครอบงำทันที เนื่องด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงสอนให้เรามีสติทุกอิริยาบถ ไม่ว่าจะอยู่บ้าน อยู่ป่า ไม่ว่าจะในที่ทำงานในที่ชุมนุมชน ตามถนนหนทาง ขับรถขับเรือ ไปที่ไหน ก็มีความสำรวม มีความเจริญสติ ทำให้สมบุรณ์บริบูรณ์แล้ว เราจะได้ปลอดภัยและได้กุศล ตลอดถึงได้ความสุขความเจริญแก่ตัวของเรา ขอให้เราทั้งหลายพึงทราบว่สตินี้เป็นอริยสังขันธ์หนึ่งเพราะอริยสังขธรรมนี้ ถือว่าเป็นอมตธรรมก็ว่าได้

### **สนองคุณท่านพระอาจารย์ฝั้น**

เมื่อท่านพระอาจารย์ฝั้นมรณภาพวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ก่อนพระราชทานเพลิงศพในวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ท่านพระอาจารย์สุวจน์ได้วางแผนแบบละเอียด

พว = 5/10/25 5/10

ลึกซึ้ง ให้พระอาจารย์แปลง เจ้าอาวาสวัดป่าอุดมสมพร ซึ่งที่ด้านนอกวัดเตรียมการไว้สำหรับที่พระราชทานเพลิง และอีกด้านทำเป็นที่จอดรถ ถมดินจำลองให้เหมือนถ้ำขาม ทำกลดใหญ่กว้าง ๖ เมตร วางบนเมรุ เมื่อวางแผนเรื่องนี้แล้วก็ไปนิมนต์หลวงตามหาบัวมาเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ ติดต่อกันเขียนแบบเมรุ ติดต่อกันนายอำเภอ

เพราะผู้คนจะหลั่งไหลมาจากทุกสารทิศ คณะกรรมการทุกคน ตลอดจนพระเถระก็มีความเห็นแย้งว่า ต้องเอาท่านพระอาจารย์ฝั้นไว้ที่วัด ท่านจึงเป็นพระหัวเดียวกระเทียมลีบ แต่โดยที่สุดเมื่อมหาชนหลั่งไหลมาก ๆ ก็ต้องทำตามวิธีที่ท่านคิดไว้เต็มหมด

พระอาจารย์สุวจน์เล่าให้ฟังว่า “ในระหว่างที่ท่านพระอาจารย์ฝั้นป่วยอยู่นั้น ท่านได้สั่งเราว่า “ท่านสุวจน์ ท่านจะรับรองได้ไหมว่า ภายในสามเดือนนี้ จะไม่ให้ใครมารบกวนผมได้” “ผมรับรองครับท่านอาจารย์ ถ้าเป็นความต้องการของท่านอาจารย์ผมก็ทำได้” เมื่อเรารับปากท่านพระอาจารย์ฝั้นแล้ว จึงจัดการล้อมรั้วทุกด้าน ไม่ให้ใครเข้าไปได้

อยู่ต่อมาวันหนึ่ง ท่านเจ้าคุณพิศาลศาสนกิจ หลานท่านพระอาจารย์ฝั้น อ้างว่าเป็นหลานอยากเข้าไปกราบด้วยวิธีการต่าง เราจึงใจอ่อนนให้เข้าไปกราบท่านพระอาจารย์ฝั้นได้ เมื่อเจ้าคุณฯ กลับ ท่านพระอาจารย์ฝั้นจึงเรียกเราเข้าไปถามว่า “ไหนสุวจน์! ไหนว่าไม่ให้ใครเด็ดขาดเข้ามาได้” เราก็จนปัญญา ก็มีแต่นั้น เมื่อเรื่องนั้นเกิดขึ้นข่าวแพร่ออกไป ชาวบ้านกุดบากก็ดำกันใหญ่ดำเราว่า อย่าใส่บาตรให้มันกินพระองค์นี้ มันไม่ใช่พระ เราก็ได้แต่นิ่งและอดทนตลอดมา”

พิธีเปิดพิพิธภัณฑเจติย์เมื่อวันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๕ พระอาจารย์สุวจน์ได้เรียบเรียงอาจารมหาเถรประวัติ ลงในหนังสืออาจารภิกษา ที่ระลึกในมหาวโรกาสเสด็จพระราชดำเนินทรงบรรจุอัฐิ และทรงเปิดเจติย์พิพิธภัณฑพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร นับได้ว่า พระอาจารย์สุวจน์ได้ทำการสนองคุณท่านพระอาจารย์ฝั้น ที่ท่านเคารพรัก อย่างสมบูรณ์งดงามยิ่ง

### อรรถัตตมรรค-อรรถัตตผล

ในระหว่างปฏิบัติอยู่ที่ถ้ำศรีแก้ว ปี ๒๕๑๕-๒๕๒๔ ตอนนั้นเราก็สวดมนต์คล่องแคล่ว เติมนจกรมสมาธิ ตอนเย็นสวดธรรมจักร ตอนเช้าสวดสติปัญญา ทุกวันเลย เริ่มสวด แต่ก่อนก็ไม่ค่อยสนใจสวดเท่าไร สังเกตดูเราปฏิบัติเร่งเข้าไป แปลกอันหนึ่งที่เราปฏิบัติ ได้เวลาแผ่เมตตาตนเอง ไม่เมตตาตัวเอง ไปเมตตาแต่คนอื่น อหัง สุขีโต โหมิ เป็นมานานเหมือนกัน ปฏิบัติอยู่มาตอนใกล้จะมานี้ มันเหมือนกับลืมตัวหรือไม่รู้ตัว หายไปเลยแม้แต่ว่า นโม ก็ไม่จบ ทำไมอยู่ ๆ เราสวดได้ดี ๆ ก็ไปยังไง แต่ขณะที่ลืมตัวอยู่นั้นนะ มันเป็นคล้ายกับอันที่เป็นครวก่อนที่เป็นอยู่ถ้ำศรีแก้ว

แต่ตอนเป็นที่อยู่ถ้ำศรีแก้วนั้น ก็เป็นด้วยเราตั้งใจปฏิบัติ ตั้งแต่เราพิจารณาอริยสัจ ๔



พว = ๕๖๐๘ ๕๖๐



ท่านพระอาจารย์สุวัจน์ ถ่ายภาพที่ศรีลังกากับโยมอุดม สิทธิภูประเสริฐ

พ = ๕๐๔ ๕๐

พอพิจารณาอริยสัจ ๔ เราก็คิดว่า ทุกข์ก็ดี สมุทัยก็ดี มรรคก็ดี เราก็พออธิบายได้คล่อง พอกำหนดเรื่องนิโรธไม่รู้เรื่อง ก็เลยมาว่าตัวเอง “เฮ้อ! ตัวเราไม่เคยดับ แต่เนี่ยมันจะรู้ได้อย่างไร”

เพราะความดับเนี่ยมันต้องให้มันปรากฏจริงๆ จะเดาเอาไม่ได้ จะคิดวิจารณ์ไม่ได้ ก็เลยมาภาวนาเพื่ออยากให้อริยสัจนิโรธนี้เอง ด้วยเหตุนี้พอเราเร่งภาวนาไปแล้ว มันได้เงื่อนไขมาจนในคืนนั้นสุดท้ายก็จิตมันสงบไปนี่ จนเกิดความรู้สึกในจิตนี้ มันต่อสู่ไปเห็นสัญญากับเวทนา เป็นตัวข้าศึกที่ขัดข้องในเรื่องนิโรธนี้ นี่เองตัวสำคัญก็เลยต่อสู้กัน

เหมือนกับเป็นศัตรูกันถ้าไม่สู้ก็มึง  
อันเนี่ยมันเกิดในจิตนะ ไม่ใช่เรามาปรุงแต่งได้  
พอต่อสู้แล้ว มันสว่างแล้วนี่ เณรเก็บบาตรเก็บอะไรไปแล้ว มันก็ต่อสู้กัน  
เดินบิณฑบาตแล้ว ฉันแล้ว ยถาให้พรแล้ว มันก็สักแต่ว่าพูดไปไม่ผิดหรอก แต่จิตมันต่อสู้กัน มันไม่ถอยนี่

ไม่เคยเป็นอย่างนั้นมา แต่ก่อนมันก็เป็น แต่มันก็ไม่ถึงสู้กันขนาดหนัก  
พอจัดอาหารฉัน ยถาเสร็จแล้ว เก็บของเสร็จแล้ว  
พอเดินจะไปถึงกุฏิปรากฏว่ามันถอนออกเลยที่นี้  
**ถอนสัญญากับเวทนานี้ มันถอนกำลังเดินนะ ไม่ใช่นั่งสมาธินะนี่**  
**พอมันถอน ปรากฏว่าถอน ทิ้งเหมือนดิ่งลงไปในเหว**  
**เหมือนกับเราถอนต้นไม้ที่มันรวมกันแล้วก็ทิ้ง พอถอนแล้วมันก็ดำตัวเองว่า “เรามันโง่! ฉิบหาย!”**

เท่าเนี่ยมันก็ไม่รู้มันก็จะอื่น “เฮ้อ! ทำไมเป็นอย่างนี้”  
แต่จิตหนึ่งมันก็บอกว่า “อ้าว! มันรู้ก็รู้แล้ว ถอนก็ถอนแล้ว จะไปคิดอะไรทำ”  
มันวิจาร์ณ้อยู่มันค่อยหายไป พอหายไปแล้ว จากนั้นมันก็สงบวิเวก ถ้าพูดถึงความสงบ  
ทั้งกลางวันกลางคืน มันไม่เพลอได้นี่เลยนะ มันมีแต่ความเบาอยู่ทั้งกลางวันกลางคืน

### จิตพลิกไปสู่อรหัตตผล

ต่อมาในวันหนึ่ง ตอนเช้า หลังฉันจังหันแล้ว พอนั่งกำหนดจิต มันก็แว็บ! จิตพลิก  
จิตเหมือนกับพลิกแผ่นดิน แผ่นดินเหมือนกับเราเคยอยู่อย่างนี้ มันพลิกไปอย่างนั้น  
แล้วก็บอกว่า “เราพลิกได้ พลิกจิตได้แล้ว” ไปอย่างนั้นนะ  
แต่เราก็เฮ้อ! ทำไมนะ มันถอนไม่ลง  
พอนานอีกวันหลัง แว็บ! เข้ามาอีก อีก

พ = 5/10/25 1/16

ปรากฏเหมือนว่า **เดินในป่าแล้วก็ได้ซากขนาดนี้ ตัดแล้ว ขอนที่ตัดอยู่มันนอนมันผูกหมดแล้ว ขอนนั้นกระพี้กับเปลือกมันก็ผูกหมดแล้ว** เราก็จับตั้ง พอตั้งก็เห็นว่า มันก็ยังมียูติดกับดินอยู่ กว่าจะดึงออกก็ต้องออกได้

แต่ก็มีเพื่อนบอกว่า **โธ้ย!... ไม่จำเป็นจะต้องดึงออกหรอก เพราะมันตายแห้งหมดแล้ว มันผูกแล้ว เหลือแต่แก่นมันไม่ออกงามอีก** ก็เลยไม่ดึง ก็ทิ้งไป ทิ้งก็เดินไป เอ๊ะ! มันกลางวันนี่ไม่ใช่เรานั่งหลับหรือนอนหลับ

แต่ตอนนั้นมันก็จิตเบาอยู่ ไม่ได้กำหนดว่า กลางวันหรือกลางคืนในความรู้สึก แต่พอระยะที่เป็นอย่างนั้นนะ มันลืมหอดเหมือนกันนะ ตอนนั้นนะเทศน์ไม่ได้เลย พูดอย่างอื่นไม่ได้เลย

แต่เรื่องกรรมะ เรื่องปฏิจสุมุปาบท เรื่องอะไรนี้มันคล่องมาก แต่มันเทศน์ไม่ออก เทศน์ไม่ได้ พูดไม่ได้ เอ๊ะ! ทำไมมันหายไปไหนหมด กรรมะนี้ แต่มันไปรู้อันนั้น แต่กรรมะที่จะพูดมันไม่ออก จนเขาให้อธิบายกรรมะมันพูดไม่ได้

ตั้งแต่เข้าพรรษาจนมาถึงเดือนสามในงานวัดสุทฐาวาส เขาก็นิมนต์ขึ้นธรรมาสน์ ก็บอกเทศน์ไม่ได้ กรรมะมันไม่มีเลย มันหายไปเลย มันดับไปหมดนี่ พอตั้ง นโม แล้วก็เทศน์ไม่ได้ ลงธรรมาสน์ไปเฉยๆ จึงมารู้เอาว่าต้องการดับอยากรู้ดับ มันดับ มันก็ดับให้รู้ มันดับจนจากนี้มาก็เรื่องกรรมะไม่ค่อยได้ปรารภ

เพราะว่าท่านพระอาจารย์ฝั้นก็ไม่สบายป่วย ก็ได้ดูมาตลอด ถึงมารักษาท่าน แต่ต่อมาภายหลัง กรรมะก็ค่อยขึ้นมาๆ ตอนหลังก็เทศน์เก่งเหมือนแต่ก่อน

### วุสิต์ พุทธมจิริยิ กตฺ กรณียิ

ขณะที่จิตคว้าอวิชา มันบอกว่า **“กิจจะทำหมดสิ้นแล้ว ไม่มีกิจแล้ว เลิก กิจจะทำอีกไม่มีแล้ว จะต้องทำอะไรอีกไม่มีแล้ว พออย่างนั้นมันก็ประหาร”**

เมื่อไม่มีกิจแล้ว เครื่องมืออะไรทุกอย่างก็ไม่มีประโยชน์อะไรก็ตัดทิ้งหมดเลย ตัวมรรคประหารตัวนั้นมันไปจนพิจารณาอะไรไม่ทันนะ

พอมันประหารแล้ว มันไปปรากฏว่า **“บริสุทธิ์ บริสุทธิ์แล้ว แล้วก็ศีล สมมติปัญญานี้ไม่ต้องศึกษาและไม่ต้องเกี่ยวข้องแล้ว”**

แม้แต่กำหนดไปถึงอริยมรรคอริยผล มันก็กำหนดไปหมดแล้ว กามโลก รูปโลก อรูปโลก ทำลายหมดเลยนะ มันปลด

แต่มันแปลกๆ มันทำลายในมรรคนี้ทำลายไม่มีเหลือ ไม่มีเศษ



พว = ๕๐๐๕ ๕๐๕



แม้แต่จิตมันก็ทำลายนะ จิตก็ทำลาย แม้แต่อรหัตตมรรคก็ทำลายอีก ไม่เอาไว้ ไม่ได้ อุทธธรรณแต่ชนิดเดียวเลย อันนี้มันแปลกอันนี้แหละ ที่ครูบาอาจารย์ท่านเทศน์ ท่านสอนมาที่พูด ถึงอรหัตตมรรคว่าเรื่องจิต แต่เราตัวมรรคเอง ตัวนี้เองก็ทำลายไปด้วยกันนะ ไม่มีเหลือเลย

ที่นี้พอมันทำลายหมดแล้ว มันมาปรากฏลมละเอียดแจ่มใสละเอียดที่ประชุมกันอยู่ ให้ชีวิตอยู่ได้โดยไม่เกี่ยวเนื่องด้วยกิเลส อุปธิอะไร ทั้งที่มันเป็นธาตุอยู่ คุมกันอยู่ แต่มันก็เย็นสบายโดยไม่มีอุปสรรคอะไรขัดข้อง เวลาเดินเรานึกเราอยู่ได้ด้วยลมอันนี้ ความสุขความทุกข์อะไรก็ล้มหายใจอยู่ด้วยกันปล่อยใสเท่านั้นเอง ที่ปรากฏขึ้นมา

พอจากนั้นตั้ง นโม ก็ระลึกไม่ได้เลย หายไปหมด จนไปหาหมอ ไปตรวจคัดทุกอย่าง ไม่เห็นมีอะไร พุดก็พุดได้ ฉันทก็ฉันทได้ ทุกอย่างสมบูรณ์ทุกอย่างเลย แต่อันนั้นนะมันไม่พุดเลย เหมือนคนเป็นไปไปเลย

พ = 5/10/25 5/10

## หวนรำลึกถึงพระพุทธเจ้า

ก็เลยกำหนดไปได้ความอันหนึ่งว่า พระพุทธเจ้าเมื่อพระองค์ตรัสรู้ใหม่ๆ แม้พระองค์จะมีปัญญาปรีชาอย่างไร จะตัดกิเลสอย่างสิ้นแล้ว พระองค์เสวยวิมุตติสุขถึง ๗ อาทิตย์ ๔๙ วัน แต่เรากำลังธรรมดา

ต้องพักอยู่เพื่อสร้างตนที่มันเปลี่ยนระบบใหม่ ที่จะต้องอยู่แบบนั้น

นี่ตั้งแต่วันนั้นถึงวันนี้เกือบเดือนแล้ว ยังไม่ถึง ๗ อาทิตย์ เหมือนพระองค์นะ

แต่พระองค์นั้นไม่พูดกับใครเลย ไม่ฉันเลย

เพราะฉะนั้นพระองค์จึงพักผ่อนได้เต็มที่ ๔๙ วัน เพื่อจะได้มาโปรด

แต่ส่วนเราไม่ได้ตั้งใจโปรด เราเป็นแต่เพียงสาวกผู้ตาม รู้เห็น ตามปฏิบัติเท่านั้นเอง เราจะพักอยู่เท่าไรก็ไม่รู้ ไม่เหมือนพระองค์ เดียวนี้มันก็พูดอะไรไม่ค่อยคล่องเลย ไม่ทราบมันอะไร แม้แต่ในจิตใจมันก็เปลี่ยนไปหมด มันไม่เอาอะไรแล้ว

เพราะฉะนั้นที่เราเคยตั้งใจว่าจะสร้างจะทำอะไร มันถอดทิ้งหมดเดี๋ยวนี้ มันไม่เอา โดยที่ว่ามันไม่เอาเลย มันทำลายแล้ว อันนี้มันขัดกับครูบาอาจารย์ที่ทำทางนี้มา แล้วที่ว่าจิตใจโดนทำลายไปด้วย

ทีนี้จะถามว่า เมื่อจิตทำลายแล้วอยู่ได้อะไร มันก็อยู่ได้โดยรูปโดยอาศัยอริยมรรคไม่ทำลาย อริยผลยังมีอยู่ ผลมันยังมีอยู่ ผลเศษที่มีอยู่ เหมือนท่านพระอาจารย์ฝั้นมรณภาพแล้ว แต่เสียงของท่านยังอยู่จะได้ฟังอยู่

แต่หากว่าอันนี้มันไม่ใช่อยู่ยั่งยืน มันก็ประกอบกันอยู่ชั่วคราว เมื่อนานๆไปมันก็หมดด้วยกัน อันนี้รูปก็ยิ่งเหลืออยู่ประกอบอยู่ แล้วจึงมารู้ว่าพระพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงตรัสว่า “ถ้าหากเจริญอิทธิบาท ๔ แล้ว ทำให้สมบูรณ์แล้ว จะอยู่ทั้งกับปีก็ได้” เราก็มารู้อันนี้แหละ เพราะอิทธิบาท ๔ ที่พระองค์เจริญแล้ว เจริญตั้งแต่บำเพ็ญบารมีนั่นเอง ไม่ใช่มาเจริญที่หลังอิทธิบาท ๔ นี้ แต่เมื่ออริยมรรคตัวนั้น มันรักษาไว้ด้วยอกุศล ด้วยกิเลส มันอยู่ด้วยรูปธรรม แต่มีผลที่ปรากฏขึ้นขึ้นมาไม่ใช่เกี่ยวเนื่องด้วยจิต เมื่อหมดเหตุปัจจัยอันนี้แล้วมันก็ดับไปตามกันในระยะหนึ่ง

เพราะฉะนั้นพระอรหันต์ก็ดี เราก็ดี อยู่ได้ไประยะหนึ่งๆไป ค่อยๆหมดไป แต่มันปรากฏว่าเมื่อดับแล้ว สภาวะธรรมที่ไม่ใช่ว่าดับสูญนะ มันไม่ได้ว่าดับสูญ ก็ไม่ได้ว่ามีฉาภาสิฐิ สัมมาสิฐิอันนั้นก็ถูกทำลายหมดแล้ว มรรคมันทำลายหมด มันมีไม่ได้เลย



พว = ๕/๑๐๕ ๕/๑๐





พ = 5/10/25 1/16

## คำว่า “ดับ”

ที่นี้คำว่า “ดับ” มันไม่ได้ว่ามันทำลายสูญแล้ว มันก็ไม่ปรากฏอันนั้นอีก แม้แต่สีแสงอะไรก็ไม่ปรากฏ เหลือแต่ดับ ดับตัวนี้ไม่มีวันที่จะกลับคืนมาอีก

**เพราะมันไม่มีเชื้ออะไรที่จะนี้ได้แต่ไม่ใช่ไม่มีอะไรเสียเลยแต่ตอนนี้เราอยู่ได้เฉพาะวันๆ ไม่ได้หมายความว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร อดีตเป็นอย่างไร อะไรมันจะเป็นอย่างไร มันอยู่มันจะอยู่ได้ยังไง มันจะเกิดจะดับยังไง มันไม่ได้กำหนดอะไรมาก นี่มันแปลก!**

พอมันปรากฏว่ามันเป็นอยู่อย่างนี้แล้ว มันตัดออกหมดแล้ว ที่นี้คนก็จะสงสัยว่า “หมดแล้ว” ก็ยังพูดอย่างนี้อยู่ ความรู้สึกอันนี้

เรื่องกับปีที่มันตัดนั้น มันเป็นส่วนเหตุ ส่วนผลที่ยังเหลืออยู่ มันปรากฏก็เหมือนกับเครื่องที่มันยังเหลืออยู่ที่ยังไม่หมดนั่นเองที่ปัจจัยมันยังเหลืออยู่ มันปรากฏตั้งแต่มีลมหายใจแล้วก็...แต่มันรู้อยู่ แต่มันจะไม่พูดออกนี่

แต่บางที่อาจจะหมดกาลนี้ มีกำลังขึ้นมาก็อาจพูดได้ก็ได้สิ่งเหล่านี้ ตอนนี้นั้นพูดอะไรไม่ค่อยได้เลย แบบเหมือนกับคราวก่อนมันอยู่ทั้งเดือนแล้วก็ยังพูดอะไรไม่ได้ จนนานจึงค่อยคืนกลับขึ้นมา มาคราวนี้ก็ไม่ว่ากันว่าเมื่อใดมันจะพูดชัดขึ้นมา แต่มันรู้อยู่

อันนี้แหละ แปลก! แปลก! ที่ว่ามรรคที่ประหารนั้นนะ

ไม่เคย ไม่ถาม ไม่ศึกษา ไม่มีอะไรเลยคล้ายกับมันไม่ให้เอาอะไรเหลือเลย

แม้แต่จิตเหลือ มันก็จะเกิดอุทธรณ์ ไม่ถึงคนจะว่ายังงั้นยังงี้ ไม่ได้เลย มันไปเลย ที่มา รู้จากผลที่มันยังเหลืออยู่นี้เอง แต่ตอนนี้เราพูดยังไม่เต็มปาก

เพราะฉะนั้นที่พูดนี้ไม่ใช่เราคิดมาพูด เพราะสิ่งที่ปรากฏไม่ใช่เราได้ เราเป็น เราถึง เราไม่เป็นอันนั้น เราไม่ได้คำนึงถึงตัวนั้น พูดให้หมู่เพื่อนฟังก็อยากให้หมู่เพื่อนใครคนใดประสบเหตุการณ์อย่างไร ขอให้บอกหรือให้เล่าให้ฟังเพื่อจะได้เป็นพยานขึ้นมา

หรือถ้าหากว่าหมู่พวกทุกองค์เร่งทำความเพียรไม่เหลวไหล และศาสนธรรมคำสอน พระพุทธเจ้า เฉพาะศีล สมาธิปัญญา ต้องพันทุกข์แน่นอน

## ขอให้หมู่เพื่อนตั้งใจจริง

ขอให้พวกเราพยายาม รู้แน่นอนแต่ไม่ใช่รู้ว่ารู้โดยคิด โดยนึก โดยตรอง ที่เราก็คเคยคิด เคยนึก เคยตรองมาแล้ว

พ = 5/10/25 5/10/25

บางทีก็คิด “เอ๊ะ! เราสำเร็จจอร์จันต์แล้วอย่างโน้นอย่างนี้ หรือกิเลสยังเหลือบ้าง” มันเคยคิด แต่บทเวลามันปรากฏความจริงขึ้นมากับใจแล้ว มันไม่ใช่ความคิด มรรคแต่ละครั้ง ๆ มันเป็นผลพลั่งของธรรมะที่เราได้ฝึกฝนอบรมมาประชุมกัน

เหมือนเขาสะสมระเบิดอย่างนั้นนะ สะสมต่าง ๆ พอมารวมกันแล้ว พอได้ชนวนแล้ว ก็ระเบิดครั้งหนึ่ง มรรคไม่ใช่ว่า... **เท่าที่เราเป็นสาวกหรือรู้ตามพระพุทธเจ้า มีแต่ทำลาย มันรู้แต่ทำลาย ไม่ใช่ว่ามันเจริญ มันได้อะไรส่วนผลค้อยกำหนด ค้อยดูว่า ผลในระยะนั้น เรื่องสุขเรื่องทุกข์มันไม่ได้พูดถึง ดีชั่วมันก็ไม่มี ไม่มีนิमित ไม่มีเครื่องหมายอะไรในนั้นเลย**

เพราะฉะนั้นอยากให้หมู่พวกทั้งหลายที่ได้บวชมาแล้วนะ ต้องเร่งความเพียร ไม่ต้องทำอะไรที่ไหนดละ ดูกายกับจิตนี้ ผมก็ทำตามแบบครูบาอาจารย์สอนนี้เอง แต่ความที่เราพูดเดี๋ยวนี้ ไม่ใช่เราเป็นผู้รู้คนเดียวนะ มันยังรู้ว่า “ครูบาอาจารย์ของเราที่พ้นทุกข์ไปมากแล้ว มันเชื่ออะนะ”

**ท่านพระอาจารย์ฝั้นนี้ท่านพ้นแล้วนะ มันเชื่ออะ**

เราเองเราไม่รู้ ครูบาอาจารย์ของเราเนี่ย ผู้ปฏิบัติจริง ๆ เหมือนหลวงปู่ขาวอย่างนี้ ถึงท่านไม่พูดนี้ ไม่จำเป็นต้องพูด ไม่จำเป็นต้องอวด มันสิ้นสุดในกิจ มันรู้บอกในขณะนั้นว่า กิจที่จะต้องทำอีกเสร็จสิ้นแล้ว เครื่องมืออะไรไม่จำเป็นแล้ว มันไม่มีประโยชน์อะไรแล้ว คล้าย ๆ กับเรื่องศีล สมาธิปัญญา เรื่องวิชาวิมุตติที่เราเรียน เราท่อง เราจำ เราอวดนักอวดหนาเหล่านี้แหละ

ไม่ต้องนำมาใช้แล้ว มันเป็นอย่างนั้น แทนที่จะไปได้ความรู้ขึ้นสูง โภหารขึ้นสูง มันกลับทำลายเลยเดี๋ยวนี้ ทำลายหมดเกลี้ยงไปเลย ไม่มีอะไรเหลือเลย เศษแม้แต่ชนิดเดียวก็ไม่มีเศษเหลืออะไรเลยในขณะนั้น มันจึงดับ

เพราะฉะนั้นใครได้อุบายอย่างไร ช่วยบอกด้วย เพื่อจะได้เป็นพยานกัน ไม่ใช่ว่าสงสัยแล้ว ไม่ใช่ว่าอันนั้นมันดับอยู่แล้ว ถ้ามีผู้ใดมาอีกนี่เหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พอพระองค์สอนอัญญาโกณฑัญญะก็ได้บรรลุธรรม แน่ะ! มันเป็นพยานแล้วที่นี้ เออ มันแน่! คนอื่นก็รู้ตรงกัน เหมือน ๆ กันไปเลย

เพราะฉะนั้นพวกเราตั้งใจปฏิบัติ ใครจะสงสัยอะไรก็รีบชำระ เรื่องศีล เรื่องอะไรก็รีบชำระรีบปฏิบัติให้มันเห็นตรง อูชูปฏิปันโนจริง ๆ อย่าทำเหลาะแหละเหลาะเหลวไหลโลเล

เราเองรู้สึกตัวเองว่า นิสัยถึงแม้ว่าจะอย่างไรก็ตาม การพิจารณาธรรม อุบายต่าง ๆ ที่อยู่ภายในมันมีตลอดเวลา แม้แต่เดิน แม้แต่จั้น แม้แต่อยู่ในหมู่ชุมชนที่ไหน ยิ่งพลิกแพลงส่วนทำย ๆ นี่มันไปกำหนดอัตโนมัติเดียว เรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตานิ จนมันหมดเวลา มันรู้แหละ ไม่ใช่เราไปปรุงไปแต่ง มันตัดสิ้นชื้ออกบอกเลย

พ = 5/10/25 1/16

## หลุดพ้นด้วยอิริยาบถเดิน

เพราะมันเป็นเรื่องของธรรมกับจิตที่มันจะตัดสินซึ่งบอก แต่สุดท้ายมันเสร็จกิจหมดแล้ว มันไม่ต้องทำ ไม่ต้องใช้เครื่องมือแล้ว มันประหารเลยที่นี่ **แม้แต่จิตมันก็ประหาร เพราะจิตมันใช้สำหรับคิดนี่ มันไม่ต้องใช้อะไรแล้ว มันก็ไม่จำเป็นต้องมี**

ผมเองสังเกตดูแล้วคล้ายว่า “เอาให้พ้นทุกข์อย่างเดียว ไม่มีอะไรมากที่เราทำมา”

เพราะฉะนั้นสามัญผลพิเศษ พลังอย่างนั้นคงไม่มีอะไร อิทธิฤทธิ์อะไร มีฤทธิ์เดชอะไร มีอำนาจอะไร อยู่เงียบๆ ไป แล้วแต่มันจะเกิด เหมือนกับครูบาอาจารย์บางองค์ ท่านไม่พูด ไม่สอน อยู่อย่างไรก็ได้ อะไรก็ได้ แล้วท่านก็มรณภาพไป มีหลายองค์ส่วนมากเป็นอย่างนี้

เพราะฉะนั้นพวกเราทั้งหลาย ถ้าหากว่าพอจะมีบุญวาสนามีศรัทธาอยู่กับจิตเป็นกองทุนแล้ว ก็พยายามสร้างศรัทธาพร้อมทั้งวิริยะ ความพากเพียร สติปัญญาขึ้นมา คุณนี้แหละที่ปฏิบัติ เราจะอยู่ที่ไหนก็ตาม สติปัญญาขึ้นมา ธรรมะเท่านั้นแหละ พลังนี้แหละเป็นตัวสำคัญ มันรวมในมรรค มันอยู่ด้วยกัน จะว่ามรรคก็ได้ จะว่าพลังก็ได้ ธรรมะที่เด่นๆ ที่จะเอาชนะกิเลสได้นี่

ศรัทธา วิริยะ ตลอดจนทั้งสติ สมาธิ ปัญญา นี่ มันตัวธรรมที่สำคัญมาก ไม่ต้องเอาอันอื่น เวลาสงบก็สงบ ถ้าต้องการสบายก็พิจารณาทั้งกลางวันกลางคืน ยืน เดิน นั่ง นอน

บางครั้งกำลังฉันนี้ มันไม่ได้อยู่ในฉันแล้ว มันไปอยู่ในธรรมะส่วนใหญ่

ทำข้อวัตรปฏิบัติต่างๆ ยิ่งปิดกวดนี้ มันก็เกิดธรรมะสอดสังเวชหรือข้อวัตรต่างๆ นี่ มันเกิดขึ้นประจำ ถ้าเราชอบทำแล้ว จิตมันตั้งชอบแล้ว มันก็น้อมไปทางเรื่องที่ชอบไปทั้งนั้น

เพราะฉะนั้นคราวนี้ที่มันไปรู้ ไปรู้อยู่ในนั้น จึงได้เป็นพยานยืนยัน อยู่ที่ไหนก็ทำได้ ไม่สงสัย ขอให้จิตเราอย่างเดียวเท่านั้น ที่นี่พอตอนที่**จิตมันจะถอน ก็ไม่ใช่ถอน ไม่ใช่ทิ้ง กำลังเดินจะถึงกุฎิ คือจุดปัญญา มันจะพอของมัน** พอมันปรากฏของมัน มันอยู่ตรงไหนก็ได้ กลางวันก็ได้ กลางคืนก็ได้ แต่พลังในส่วนนั้นที่มันปรากฏเรื่อยๆ มา มันก็มีอยู่เหมือนกัน แต่เราก็ไม่ได้จดจำไว้ ตั้งแต่เริ่มปฏิบัติมันก็มีอยู่เหมือนกัน ที่นี่กิเลสที่มันต่อสู้มันก็มีไม่ย่อยเหมือนกัน เหมือนคู่แข่งกัน

## ธาตุธรรม

เพราะฉะนั้นคราวนี้จึงได้เห็นว่า เมื่อกิเลสดับแล้ว ธรรมะก็ดับไปด้วยกัน เครื่องมือก็ดับ มันดับคู่กัน มรรคก็ทำลายด้วยกัน สมุทัย ทุกข์ นิโรธ มันดับไปด้วยกัน เพราะมันหมดกิจแล้วนี้ ไม่ต้องใช้แล้วนี้ มันปรากฏไปอย่างนั้นแหละ จึงว่าแม้แต่มรรคแม้แต่จิต มันก็ไม่ได้อาศัยแล้วนี้ มันไม่เคยปรากฏอย่างนี้มาก่อน



พ = 5/10/05 5/10



หลวงตามหาบัว ญาณสมปนฺโน พระอาจารย์สุวจน์ สุวโจ พระปลุกดาวทุโธ (Peter John Morgan)  
ขณะบิณฑบาตที่วัดป่าบ้านตาด

แต่มันปรากฏออกมาอย่างนี้ก็ไม่ทราบว่าจะว่ายังไง เหมือนกับไม่ใช่เถียงครูบาอาจารย์ แต่พูดตามที่มีปรากฏมาว่านี่แหละ เราก็เชื่อว่า “มันเป็นด้วยที่สร้างบารมีมาแต่ก่อน ก่อนมันจะขาด”

ตอนนี้ไม่ว่าพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ก่อนจะตรัสรู้ ที่เต็มเปี่ยมบริบูรณ์มากน้อยเท่าไรก็ตรงนั้นแหละ แต่ถึงเวลาประหารไปแล้วมันไม่มีสีแสง ไม่มีอะไรกว่านั้น เป็นพระพุทธเจ้านั้น เป็นสาวกนั้นเป็นอะไร ไม่มีแล้ว มันเป็นธาตุธรรม ธรรมฐิติ เพราะมันไม่มีแสงสีที่กำหนดที่อะไร แต่มันมีอยู่ มันไม่ปฏิเสธ มันมีอันเดียว ไม่ทราบว่าจะเอาอันอื่นมาเทียบไม่ได้ ไม่มีอะไรที่จะเปรียบ ไม่มีอะไรที่จะเทียบ ก็ไม่มีอะไรที่จะบัญญัติด้วย ไม่ใช่ว่าบัญญัติ

ได้โอกาสดีแล้ว ทุกองค์อยู่ที่ไหนก็ขอร้องพวกเราทุกคน ให้เร่งทำความเพียรอย่าไปยุ่งกับญาติโยมมากนัก อย่าไปยุ่งกับอย่างอื่น พระพุทธเจ้าและครูบาอาจารย์ของเรา ท่านได้กำลังมาได้สอนพวกเรา มาไม่ได้ไปยุ่งกับโยมชาวบ้านมากนักนะ ท่านเด็ดเดี่ยว เมื่อท่านทำกิจ กำลังท่านพอแล้ว ท่านจึงมาทำที่เราเห็นภายหลัง

พ = 5/10/25 1/16

## ครูบาอาจารย์ที่หลุดพ้นแล้ว

ที่ครูบาอาจารย์ผู้ปฏิบัติดี ท่านได้ฉันดี นอนดี อยู่ดี อันนี้มันเป็นเรื่องเปลือก ไม่ใช่เรื่องแก่น ไม่ใช่สิ่งที่เราจะต้องสนใจ สนใจแต่ทำความเพียรทั้งกลางวันกลางคืน เฉพาะในจิตใจโดยเฉพาะ มันไม่ใช่มากนักอันเรื่องที่จะพันทุกข์นี้ ดูเหมือนมันเฉพาะๆ พอเรารู้ตามพระองค์แล้ว ไม่ใช่เราจะต้องไปเห็นตาม รู้ตาม กำหนดตาม แล้วก็ดับไปตาม ปรากฏในจิตใจที่มันมีธรรมชาติอยู่ในตัวของมันเอง มันชัดอยู่ในตัวของมันเอง

เพราะฉะนั้นบางองค์ที่ท่านรู้ ท่านรู้จริง แต่บางองค์ที่ท่านไม่บัญญัติมาพูด ไม่ได้ตั้งใจมาพูด มันรู้เลย อย่างหลวงปู่ขาว หลวงปู่แหวน ครูบาอาจารย์ที่ท่านไม่พูด นึกว่าท่าน “ไม่พัน ไม่ใช่ะ” ไม่ใช่ที่ท่านไม่ได้อะไร บางคนไปเห็นนึกว่าท่านไม่ได้เทศน์ไม่สอน นึกว่าท่านไม่เก่งเหมือนตัวเอง บาบกินไม่รู้ตัว

ไม่มีอะไรจะพูดแล้วเวลานี้ เพราะมันไม่ได้อะไรเลย เพราะมันปรากฏแต่เท่านั้น เพราะมันทำลาย ไม่ใช่เรื่องได้นี้ะที่ปรากฏ นี่มันเรื่องทำลายหมด ไม่มีอะไรที่จะเหลือเลย จะเอาอะไรมาพูด ถ้าพูด ก็พูดแต่ของเก่าที่เคยจำมาแล้วเท่านั้นแหละ ถ้าพูดขึ้นมาก็ของเก่า

ทีนี้ถ้าหมดขั้นอันนี้แล้ว ก็ไม่มีของเก่าที่เหลืออยู่ ไม่มีอะไรอีก อายตนะที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยธาตุนี้มันก็มีอยู่ ก็อาจจะไม่ได้ทำความเพียรต่อเนื่องกันถึงตอนนี้หรอก

ทางจงกรมกับกุกฎก็อยู่ใกล้กันทำได้ตลอด อากาศก็ดี มันก็สลับปะทะอันหนึ่ง แต่สำคัญว่าจิตของเราอย่าไปหลงความเจริญของบ้านเมืองเขา ถ้าไปเอานั่นมานี้แล้วเสร็จ ธรรมะหายไปหมดเลย แต่จิตใจของคนมันไม่อัศจรรย์เลย แม้แต่เขาจะวิเศษยังไงมันไม่อัศจรรย์เลย อัศจรรย์แต่พระพุทธเจ้า ธรรมคือพระองค์สามารถที่จะพันทุกข์ความสุขจนขนาดเทวดานี้ พระองค์ยังเห็นโทษ ขนาดที่นั่งฉานสงบ ที่เรานั่งสงบมีความสุข พอใจในความสุขอันนั้น แต่พระองค์ก็ยังเห็นโทษไม่ติด ขนาดทำลายรูป มีแต่อากาศ มีแต่วิญญาณ แต่พระองค์ก็ยังเห็นทุกข์เห็นโทษจนพ้นได้ อันนี้มันอัศจรรย์ ปัญญาเราเนะมันไปไม่ได้เนะ เราต้องอาศัยพระพุทธเจ้า

เพราะฉะนั้นการปฏิบัติมันต้องยึดหลักพระองค์แล้วก็เร่งทำความเพียร เพราะทำแล้วจะต้องรู้ นอกจากพระพุทธเจ้าและครูบาอาจารย์ที่เราใกล้ชิดที่เห็นปฏิบัติ

## ยึดหลวงตามหาบัว

โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันผมก็ยึดหลวงปู่บ้านตาด เพราะนิสัยชอบท่านมาก การพิจารณาการพลิกแพลงต่าง ๆ นิสัยเราชอบหลวงปู่บ้านตาด กับหลวงปู่ฝั้นเหมือนกันนะ แต่

พ = 5/10/5 5/10

ผมเสียอันหนึ่งที่มันไม่อดทนในญาติในโยมเหมือนกับท่านเท่านั้นแหละ แต่เรื่องพลิกเพลงสติปัญญาที่ท่านแนะนำมานะผมชอบ

ใครสงสัยอะไรก็ถามได้บางทีตอบให้ได้ ถ้าตอบไม่ได้ก็แล้วไป บางทีก็คิดไม่ออก แต่ท่านพระอาจารย์มันท่านทำทายนะ เอ้า! สงสัยตรงไหนถามมา ท่านก็พูดเพงๆ ตรงๆ ไปเลย ท่านพระอาจารย์มันนะ เป็นผมตอบอะไรไม่ได้เลยมีแต่ทำลาย เอ๊ะ! ทำไมมันเป็นอย่างนี้ของเรา มีแต่ทำลาย ส่วนที่จะไปมีที่ฐิมาณะว่าตัวเองฉลาด ตัวเองรู้ เทคนัเก่ง สอนเก่ง อย่างนี้มันไม่เป็นอย่างนั้น มีแต่ทำลายเป็นระยะๆ มาจนสุดท้ายทำลายหมด

### ทำลายหมดไม่เหลือเศษ

แต่คราวนั้นทำลายแต่เพียงเวหนากับสัญญาชั้นที่สองอย่างเท่านั้นเอง สามอย่างมันยังไม่ปรากฏมันไม่ได้บอก พอคราวนี้มันไม่เหลืออะไรเลย มันบอกถึงความบริสุทธิ์แล้วก็หมดกิจตลอดถึงโลกทั้งสามเลย มันทำลายหมดแล้วนี้ มันบอกหมด ไม่มีอะไรเหลือเศษ

แม้คำว่าเศษเหลือนิดเดียวมันก็ไม่มีอะไรเลย แม้แต่จิตกับมรรค อรหัตตมรรคผู้ทำลายนี้มันทำลายไปด้วยกัน เพราะไม่มีกิจจำเป็นจะต้องมีไว้แล้ว

หลังจากนั้นเราก็เดินทางไปเมืองนอก ไปจำพรรษาเมืองนอก



ภาพสุดท้ายที่ท่านพระอาจารย์สุวจน์ สุวโจ เรียกพระเณรที่วัดเขาน้อยมาถ่ายภาพก่อนมรณภาพเพียงไม่กี่วัน เหมือนท่านจะทราบล่วงหน้าว่า “วาระสุดท้ายจะมาถึงในไม่กี่วัน”



พ. = 5/10/25 1/16

## การรับแต่งตั้งให้ปฏิบัติศาสนกิจและการรับสมณศักดิ์

๑. ตามหนังสือที่ ๒๖/๒๕๒๙ ลงวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๙  
ท่านได้รับแต่งตั้งจากเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุต ให้เป็นพระอุปัชฌาย์
๒. ตามหนังสือที่ ๙/๒๕๒๙ ลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๙  
ท่านได้รับแต่งตั้งจากสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ เจ้าคณะใหญ่ธรรมยุต  
ให้เป็นประธานกรรมการคณะธรรมยุตในประเทศสหรัฐอเมริกา
๓. วันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๒  
ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็น “พระครูปลัดสุวัฒนญาณคุณ”
๔. วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๓  
ท่านได้รับสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่ “พระโพธิธรรมาจารย์เถร”

## การปฏิบัติศาสนกิจในประเทศสหรัฐอเมริกา

นับเป็นเวลา ๑๕ ปี ตั้งแต่ท่านพระอาจารย์สุวจน์ได้รับแต่งตั้งพระธรรมทูตจากคณะสงฆ์ไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ เพื่อไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในประเทศสหรัฐอเมริกา ท่านได้ปฏิบัติศาสนกิจนี้อย่างสมบูรณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างวัดภูริทัตตวนารามและวัดเมตตาวนาราม มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ให้เป็นที่ประพฤติปฏิบัติธรรมตามแบบอย่างของวัดกรรมฐานสายท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถร ซึ่งมีพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก และพุทธศาสนิกชนชาวอเมริกันหนึ่งในจำนวนนั้นได้มีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง จึงได้ถวายปัจจัยแด่ท่าน เพื่อซื้อที่ดินบนเขา เนื้อที่ ๖๐ เอเคอร์ (ประมาณ ๑๕๐ ไร่) คิดเป็นเงิน ๗๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์ (ประมาณ ๑๗,๕๐๐,๐๐๐ บาท) ให้เป็นสถานที่บำเพ็ญภาวนา ซึ่งก็คือ วัดเมตตาวนาราม เมืองแวลเลย์เซ็นเตอร์ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ในปัจจุบัน

### ผลงานในอเมริกา

๑. ปี พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๖ เมื่อเดินทางถึงสหรัฐอเมริกาแล้วสิ่งแรกก็ได้พยายามจัดหาที่ดิน และอาคารที่พักอาศัย เพื่อเผยแผ่การปฏิบัติจิตภาวนาตามแนวทางท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต และท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

จึงได้ดำเนินการจัดซื้อที่ดินเพื่อสร้างวัดอชิงตันพุทธนาราม เลขที่ 4401 South 360th Street Auburn WA 98001 จำนวน ๗ เอเคอร์ (ประมาณ ๑๗.๕ ไร่) ราคา ๑๕๐,๐๐๐ บาท

พ = 5/005 5/0



พระอาจารย์สุวัจน์ กับหลวงปู่ชอบ จานสโม หน้าวัดกุริทัตตวนาราม ประเทศสหรัฐอเมริกา

๒. ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้ร่วมริเริ่มจัดซื้อที่ดินเพื่อสร้างวัดป่าธรรมชาติ เมืองลาพวนเต้ แคลิฟอร์เนีย ได้เนื้อที่ประมาณ ๕ เอเคอร์ แต่เนื่องจากวัดนี้เห็นว่ามีพระที่มีความรู้ความสามารถพอที่จะปฏิบัติธรรมได้ จึงไม่ได้อยู่ดำเนินการต่อไป ให้พระที่อยู่ท่านดำเนินการเอง

๓. ปี พ.ศ. ๒๕๓๐-๓๕ ได้มาเป็นผู้ริเริ่มร่วมกับอุบาสกอุบาสิกาจัดซื้อที่ดินเพื่อสร้างวัดกุริทัตตวนาราม ออนทARIO แคลิฟอร์เนีย ได้เนื้อที่ ๔.๖๘ เอเคอร์ หรือประมาณ ๑๑.๗ ไร่ ราคา ๓๖๕,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นเงินไทยราว ๙,๑๒๕,๐๐๐ บาท มีอาคารพออาศัยได้ ๒ หลัง มีห้องนอนรวม ๗ ห้อง ห้องน้ำ ๒ ห้อง

ได้ทำการบูรณะวัดกุริทัตตวนารามเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ โครงการได้ทำเสร็จสิ้นแล้ว ดังนี้

พ. = 3/10/25 1/16

- ๓.๑ กุฏิสงฆ์สร้างใหม่ ๓ หลัง มีห้องให้พระภิกษุ สามเณรอาศัย ๑๘ หลัง ห้องน้ำ ๖ ห้อง
- ๓.๒ อาคารสำนักงานใหม่ ๑ หลัง ประกอบด้วยห้องทำงาน ๓ ห้อง และห้องน้ำ ๑ ห้อง
- ๓.๓ อุโบสถขนาดกว้าง ๕๐ ฟุต (๑๕ เมตร) ยาว ๗๐ ฟุต (๒๑ เมตร) และทำพิธีผูกพัทธสีมา-ฝังลูกนิมิตไปเมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ภายในพระอุโบสถมีพระประธานเหมาะสมแก่สถานที่ปฏิบัติจิตภาวนา มีเนื้อที่ใช้สอยไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ ตารางฟุต
- ๓.๔ สร้างห้องสุขาชาย-หญิง ตามแบบมาตรฐานของสหรัฐอเมริกา ๑ หลัง
- ๓.๕ สร้างลานจอดรถ สามารถจอดรถได้ประมาณ ๕๐ คัน
- ๓.๖ ทำถนนเทพูนโดยรอบบริเวณวัด เหมาะแก่การเดินปฏิบัติจิตภาวนา สำหรับผู้ที่ต้องการความสงบทางจิตใจ เป็นอย่างดี
- ๓.๗ นอกจากนั้นก็มีศาลาอเนกประสงค์เพื่อเป็นที่ ทำบุญตักบาตรและมีโรงครัวพอใช้ได้ตามสภาพการณ์ของวัดจะพึงมี
- ๓.๘ ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ นี้กำลังดำเนินการจัดซื้อที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างด้านทิศเหนือของวัด เนื้อที่ประมาณ ๑ เอเคอร์ ในราคา ๒๑๐,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ ๕,๖๒๕,๐๐๐ บาท เพื่อเป็นสถานที่พักของอุบาสก อุบาสิกา และทำที่จอดรถเพิ่มเติม

๔. ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๓-๒๕๓๔ ทางชมรมพุทธศาสนาที่บอสตัน ได้อาราธนาให้ท่านพระอาจารย์สุวจน์ไปช่วยบรรยายเกี่ยวกับการปฏิบัติภาวนา ๒ ครั้ง

จากผลที่ไปให้การอบรม ๒ ครั้ง ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับชาวอเมริกันที่เลื่อมใสในคำสอนพุทธศาสนา เรื่องปฏิบัติจิตภาวนาให้ได้ผลก็ต้องมีสถานที่ที่เงียบสงบร่มรื่นเหมาะที่จะเก็บอารมณ์ภาวนาด้วยความสบายใจ และพระสงฆ์ผู้ให้การอบรมก็ต้องปลอดภาระเกี่ยวกับการหาปัจจัยมาจัดซื้อที่ดินสร้างอาคารเพื่ออยู่อาศัย ยังผลให้ชาวอเมริกันผู้หนึ่งเกิดความเลื่อมใสเป็นอย่างมาก และต่อมาได้จัดซื้อที่ดินจำนวน ๖๐ เอเคอร์ (ประมาณ ๑๕๐ ไร่) ราคา ๗๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐหรือราว ๑๗,๕๐๐,๐๐๐ บาท ถวายให้ก่อตั้งสถานปฏิบัติจิตภาวนา ตามแบบปฏิบัติของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต สถานที่แห่งนี้ปัจจุบันได้เป็นที่ตั้งของวัดเมตตาวนาราม



พ. = 5/10/25 1/1/16



วัดเมตตาวนาราม เมืองแวลเลย์เซ็นเตอร์ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย

พ. = 3/10/25 1/16

## การดำเนินการของวัดเมตตาวันนาราม

๑. บริเวณวัดส่วนใหญ่เป็นสวนอโวคาโด ซึ่งให้ผลผลิตที่จะทำประโยชน์แก่ทางวัดแล้ว ทุกต้นมีความสมบูรณ์ ให้ความร่มรื่นเหมาะแก่การปฏิบัติจิตภาวนามาก นอกจากนี้ยังมี ต้นลูกพลับที่ให้ผลแล้ว ๖๐๐ ต้น และจะเริ่มให้ผลในปีหน้าอีก ๔๐๐ ต้น

๒. ได้สร้างอาคารอเนกประสงค์สำหรับประกอบพิธีทางศาสนา และปฏิบัติจิตภาวนา

๓. มีอาคารที่พำนักสงฆ์พออาศัยอยู่ได้ชั่วคราว ๔ หลัง และรถเทเลเลอร์ ๒ คัน เป็นที่พักของสงฆ์

๔. มีอาคารที่พักขนาด ๓ ห้องนอน พร้อมห้องครัว ๑ หลัง และรถเทเลเลอร์ ๒ คัน สำหรับเป็นที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกา

ขณะนี้ท่านอาจารย์เจฟฟรี ฐานิสโรได้ทำหน้าที่ดูแลบริหารกิจการ โดยมีหลวงปู่สุวัจน์ เป็นผู้ให้คำแนะนำ

## วัดป่าเขาน้อย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นต้นมา พระอาจารย์สุวัจน์ สุวโจ ท่านได้อยู่จำพรรษาที่วัดป่าเขาน้อย ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพราะท่านพิจารณาเห็นว่า เป็นสถานที่ล้นป่าเยอะ มีป่าเขาโดยรอบ มีพวงกน เช่นนกเป็ดน้ำ มากินน้ำที่บริเวณสระภายในวัด และสัตว์อื่นๆ เช่น กระรอก กระแตมากมาย ฯลฯ เหมาะแก่การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน อีกทั้งบริเวณวัดนี้ยังเป็นที่ตั้งของวัดเก่าในสมัยโบราณกาล

ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี นับเป็นมงคลสมัยยิ่ง ยิ่งความปีติปราโมทย์แก่พสกนิกรชาวไทยโดยถ้วนหน้า พระอาจารย์สุวัจน์ สุวโจ พร้อมด้วยคณะศิษยานุศิษย์จึงได้มีสมานฉันท์สร้างศาลาและพระพุทธรูปมาประธาน น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายเป็นพระราชกุศล โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตหล่อจำลอง พระพุทธรชินสีห์ขนาดพระเพลากว้าง ๖๙ นิ้ว และตรากาญจนาภิเษกประดิษฐาน ณ ศาลา “กาญจนาภิเษก เมตตาสุวโจ”

ในการนี้สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ทรงมีพระเมตตา รับเป็นองค์ประธานเททองหล่อพระประธาน เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ ตรงกับวันพุธขึ้น ๑๒ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีชวด เวลา ๑๒.๐๙ นาฬิกา ณ มณฑลพิธีหน้าพระอุโบสถคณะเหลืองรังษี วัดบวรนิเวศวิหาร พร้อมทั้งได้ประทานพระนามว่า “พระพุทธรูปอิทธิธรรมประธาน”

เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๐ คณะศิษยานุศิษย์ จึงได้พร้อมใจกันขอโอกาสถวายกุศลสัมภคคี และถือเป็นศุภฤกษ์หล่อศาลา “กาญจนาภิเษก เมตตาสุวโจ” เพื่อ



พ. = ๕/๑๐๕ ๕/๑๐



พระอาจารย์สุวัจน์ จัดผ้าป่าช่วยชาติถวายหลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน เมื่อวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๑



พ. = 5/10/25 1/16



หลวงตามหาบัว หลวงพ่อพุทธ พระอาจารย์สุวัจน์ ในงานถวายผ้าป่าช่วยชาติที่วัดป่าเขาน้อย (๓ กันยายน ๒๕๔๑)

ถวายกัตถุญญกตเวทิตาแด่องค์ท่านด้วยความเคารพอย่างสูง

ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ คณะศิษยานุศิษย์ได้ดำเนินการขอวิสุงคามสีมา เนื่องจากวัดป่าเขาน้อยเป็นวัดเก่าแก่มาแต่ครั้งโบราณกาล จึงได้รับความสนใจและร่วมมือสนับสนุนอย่างดียิ่งจากทางกระทรวงศึกษาธิการ และกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตลอดจนหน่วยงานราชการอื่น ๆ และเป็นที่น่าปีติยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ทางราชการรังวัดเนื้อที่โดยประมาณได้ ๑,๓๐๐ ไร่

ในบริเวณวัดนี้ได้สร้างกุฏิสงฆ์ กุฏิสำหรับผู้ที่มาปฏิบัติธรรม ชุตสระน้ำบนภูเขา พื้นที่ประมาณ ๑ ไร่เศษ ด้วยความสนับสนุนจากทาง รพช. อันเป็นการก่อความชุ่มเย็นให้แก่พื้นที่ป่า และสัตว์ทั้งหลายได้มาอาศัย ไม่ต้องออกไปหากินห่างไกลบริเวณวัด

### หลวงตามหาบัวรับรองในคุณธรรมพระอาจารย์สุวัจน์

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ พระอาจารย์สุวัจน์ได้ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ เมื่อหลวงตามหาบัวได้ทราบเรื่อง จึงได้เทศนาธรรมเรื่อง “จิตท่านสุวัจน์” อันเป็นการชมเชย รับรอง ในคุณธรรมของพระอาจารย์สุวัจน์ว่า

“จิตท่านสุวัจน์ก็เป็นพระ “สุปฏิปัน-อุชู-ฉาย สามีปฏิปันโน” เป็นพระ “เอส ภควโต สาวกสงโฆ” ได้ ท่านสุวัจน์นี่องค์หนึ่ง เพราะอย่างนั้นเวลาท่านพักอยู่เมืองนอกลูกศิษย์ลูกหาเขาเขียนจดหมายบอกมาว่า ได้ไปเยี่ยมวัดท่าน เราบอกเลยให้ไป ไปวัดนี้ให้ไป พระองค์



พ = ๕๐๐๕ ๕๐๐

๑	๒
๓	๔
๕	๖



ธรรมชาติภายในวัดเขาน้อย ๑. สระน้ำภายในวัดมีนกเป็ดน้ำมากินน้ำจำนวนมาก ๒. ไร่ป่า  
๓. ทางเดินตามทิวไม้ ๔. ทางเดินจงกรม ๕. ไม้ดอกรอบกุฏิพระอาจารย์สุวจน์ ๖. ถนนภายในบริเวณวัด



พ. = ๕๖๐๕ ๕๖

๑	๒
๓	๔
๕	๖



๑. ศาลาพักผ่อน ๒. โรงอาหาร ศาลาพักผ่อน ๓. โรงฝึกสอนพระภิกษุ สามเณร และเด็กชาย ๔. กุฏิหลังใหม่ที่คณะศิษยานุศิษย์สร้างถวายให้ท่านพักอาพาธ ๕. ที่พักอุบาสกอุบาสิกาที่มาปฏิบัติธรรม ๖. ภัตตาคารสามเณร อุบาสก อุบาสิกา และเด็กๆ เตรียมสถานที่พักพระกรรมฐานเนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ



พ = ๕๐๕ ๕๐

นี้ให้ไป เรียบอกอย่างนี้ ตายไปก็ไม่มีปัญหาอะไร ถ้าจิตบริสุทธิ์ซะอย่างเดียว แบบตายมันไม่ได้ซ้ำกันนะ มันตายคนละแบบละแบบ ตามนิสัยวาสนากรรมของใครตายไม่เหมือนกัน แต่ถ้าความบริสุทธิ์นี้ตายแบบไหน ตายแบบไหน ก็แบบนั้นแหละ คือความบริสุทธิ์ล้วนๆ”

พระพุทธเจ้าท่านก็ตายในป่าในเขานั่นแล้ว พระกรรมฐานตายในป่าในเขานั่นแหละเหมาะสม หลวงตาบัวตายใครอย่ามายุ่งไม่ได้นะบอกไว้ชัดๆ เลย ใครมายุ่งไม่ได้ ถึงเวลาไม่ให้ใครเข้ามายุ่งเลย เราจะไปคนเดียวของเรา เป็นตัวของเราตัวเดียวเท่านั้น ไม่มีสองตัว มันแนบอยู่ในหัวใจผู้ปฏิบัติธรรม มาทำเล่นรี ศาสนาองค์เอกไม่ใช่ศาสนาปลอมๆ มาสอนโลกเล่นๆ อย่างนั้นปฏิบัติให้เห็นตามพระพุทธเจ้าด้วยซิ มันจะไปไหนความจริงก็เต็มอยู่ให้หัวอกของพระพุทธเจ้า แสดงออกมาจากหัวอกที่บริสุทธิ์ พุทโธ จะผิดไปไหนใช้รีเปล่า แง่โตมุ่มโตของธรรมที่แสดงออกไปไม่มีผิดแม้ชนิดหนึ่งเลย ท่านก็ตายอย่างสง่าผ่าเผยตายอย่างไวลวดลายของศาสนาเต็มอก ไวลวดลายให้สมกับความเป็นศาสดาของโลก

### ใจบริสุทธิ์อย่างเดียวไม่มีความกังวล

ท่านสุวัจนี่ ท่านได้มาแล้วเรื่องธรรมของท่านให้ฟังแล้ว ท่านมาแล้วเรื่องภาวณาของท่านให้ฟังแล้วเรียบร้อย เป็นที่หายสงสัยตายแบบไหนก็ตาย เอามาตายที่ไหนก็ตาย ถ้ามันจะตาย เอามาตายที่วัดนี้แหละสมภูมิกรรมฐาน ก็คราวตายก็ทิ้งร่างเฉยๆ ใจบริสุทธิ์ซะอย่างเดียวไม่มีความได้ความเสียกับธาตุกับขันธ์แล้วจะเป็นอะไร ถ้าใจมันรับผิดชอบมันหึ่งหวงอยู่นั่นซี เล็กๆ น้อยๆ ก็กลัวแต่จะเป็นจะตายเดี่ยวเป็นโรคขึ้นมาอันใหญ่โตภายในใจอีก โรคกังวลโรคกลัวตาย โรคนี้เป็นมากกว่ายิ่งกว่าโรคร่างกายนะ โรคกระวนกระวายระล่า ระส่าย โรคุ่นวาย โรคอันนี้หนักมากยิ่งขึ้นกว่าโรคร่างกายนะ (หมายเหตุ เทศน์กัณฑ์นี้หลวงตามหาบัวได้แสดงขณะที่พระอาจารย์สุวัจนกำลังอาพาธอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราชเนื่องจากประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๓๙)

### หลวงตามหาบัวแสดงเรื่องพระอาจารย์สุวัจนมรณภาพ

เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ เวลา ๑๓.๑๒ น. พระอาจารย์สุวัจน สุวโจ มรณภาพที่โรงพยาบาลเอกชน จังหวัดบุรีรัมย์ คณะศิษยานุศิษย์ได้เคลื่อนศพมาไว้ที่ศาลากาญจนภิเศก เมตตาสุวโจ วัดป่าเขาน้อย และวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๔๕ (เช้า) หลวงตามหาบัวทราบข่าวได้แสดงธรรมเทศนา เรื่อง “พุทธศาสนาไม่มีอะไรบกพร่อง” อันเกี่ยวกับการมรณภาพ ของพระอาจารย์สุวัจนว่า..

พ = ๕๖๐๕ ๕๖



ศพพระอาจารย์สุวัจน์ สุวโจ ตั้งอยู่ที่ศาลากายจนานิเชก เมตตาสุวโจ วัดป่าเขาน้อย



ท่านเจ้าคุณธรรมโสภณ เจ้าคณะภาค ๘ นำพระภิกษุขอขมาศพ

พ = 5/10/25 5/10

“ท่านสุวัจนี่เสียเวลาเท่าไร?” (บ่ายโมง ๑๒ นาที ครับ)

“วันที่ ๕ ไซ้หม” (ครับ)

ท่านหลักก็เสียที่ภูจ้อก้อ อันนั้นเราไปดูอยู่นี่ ท่านอาจารย์หล้า ที่ภูจ้อก้อ พอจวนตัวเข้ามาเราก็ไปดู เราสั่งเสียทุกอย่าง สั่งพยาบาลด้วย พยาบาลมาคอยดูแลอยู่นั้น เราสั่งเสียให้ปฏิบัติเพียงพอเหมาะสมเท่านั้นไม่ให้เลย คือตามธรรมดาเมื่อเอาเข้าโรงพยาบาลแล้ว หมอต้องทำหน้าที่ของหมอเต็มเม็ด เต็มหน่วย เราก็เป็นแต่เพียงขอขนส่ง จะเป็นใหญ่ในตัวเองไม่ได้ ถ้าลงได้เข้าโรงพยาบาลแล้วเป็นหน้าที่ของหมอพยาบาล จะต้องดูแลเต็มเม็ดเต็มหน่วย

### พูดให้เต็มยศก็คือ : พระอรหันต์ตาย

ที่นี้ คนใช้ร้อยทั้งร้อยก็เป็นไปตามหมอมืด ถ้าจะแยกออกมาเป็นเปอร์เซ็นต์ก็ ๑% หรือ ๒% จะแยกออกมาเป็นตัวของตัวเองทางฝ่ายธรรมะคือท่านผู้ที่มีจิตเป็นธรรม ธรรมเป็นจิตล้วนๆ แล้วนั้น ไปเพียงอาศัยเวลาที่จะผ่านเท่านั้น ท่านไม่ได้อาศัยว่าหวังพึ่งอะไร เพราะท่านพอทุกอย่างแล้ว ท่านจะไม่มีอะไรพึ่ง แยกออกมาก็ไม่มี จึงว่าพยุ่ง แต่ไม่ให้ขัดข้องจากการพยุ่ง กลายเป็นอุปสรรคไป พยุ่งไว้พอเวลาเวลาที่จิตใจของคนมีจำนวนมากที่จ่ออยู่กับท่าน รอให้พอเหมาะพอแล้วดีก็ผ่าน **ถ้าพูดให้เต็มยศคือ พระอรหันต์ตาย ว้างนเลย** ท่านจะไม่ถามใครทั้งหมด ท่านพออยู่ในท่านหมดเลยทุกอย่าง

ท่านสุวัจนี่นี้เป็นพระประเภทที่ว่าพอตัว เพราะได้คุยธรรมะกันเรียบร้อยแล้ว อันนี้ก็รู้สึกที่ท่านลงเรา พูดไม่ใช่เราพูดขอเรา ท่านมาพูดเอง อย่างที่พูดเมื่อคืนนี้ว่า ท่านได้ฟังเทปเราเทศน์ที่วัดโคศคาราม เทปนี้อาจจะออกจากวัดโคศคารามก็ได้

ในขณะที่เราเทศน์แล้วท่านเอามาฟังก็ได้ หรือว่าคิดว่าท่านฟังเราที่นั่นคงไม่ใช่ คงจะมีใครเอาถวายท่าน ท่านถึงได้ฟัง คิดว่าเป็นอันนี้มากกว่า เทศน์ที่วัดโคศคาราม ว้างน เทศน์ที่วัดโคศคาราม ก็เป็นเทศน์สอนพระนี่ เทศน์สอนพระเรื่องอรรถเรื่องธรรมก็เป็นไปตามประเภทของพระ ถ้าประชาชนอย่างแกงหม้อใหญ่ก็อย่างพี่น้องทั้งหลายฟังนั่นซิ เทศน์มีธรรมะสูงที่ไหนไม่เคยมี เห็นมีพระมาก ๆ ก็แยกไปหาพระเสียเล็กน้อยไม่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ทั้ง ๆ ที่เทศน์มาแต่ต้นเต็มเม็ดเต็มหน่วยตลอดมา

ที่นี้ย้อนมาถึงท่านสุวัจนี่ ท่านบอกว่าท่านได้ฟังเทปของเรา ตอนที่มันสะดุดใจอย่างแรง เทศน์ไปพอลถึงจุดนั้น ธรรมะออกมาผางเข้าหัวใจเลยเทียว ธรรมะขึ้นพอเหมาะกัน เห็นไหมละ จิตใจสะดุ้งปั้งเลยทันทีท่านว้างน นี่ละฟังซิธรรมะ พระพุทธเจ้าเทศน์สอนโลกมา เทวบุตร เทวดามนุษย์มนาทั้งหลายสำเร็จมรรคผลนิพพานมีมากขนาดไหน ก็อย่างนี้เอง ผู้ที่ควรจะได้รับ



พ. = 5/10/25 1/16



สำนักพระราชวังอัญเชิญน้ำพระราชทานอาบศพ เมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕

ธรรมประเภทไหน ๆ มันรอกันหมดแล้ว นิสัยของใครขึ้นไต ๆ มันก็เข้าฝึง ๆ นี่ผู้มุ่งต่อมรรคผลนิพพานคือแดนพันทุกข์ ส่วนมากมีบรรดาพระสงฆ์เหล่านี้ท่านตั้งอย่างนั้น ๆ เทศน์ฝึง ๆ ก็รับ ๆ สำเร็จมรรคผลนิพพานน้อยเมื่อไรพระพุทเจ้าเทศน์แต่ละครั้ง ๆ นี่เพียงเรามาพูดเป็นหนูตัวหนึ่งมาพูด ที่ว่าท่านสะดุดใจอย่างแรง ฝึงทันทีเลย ท่านว่า พอเทศน์ลงไปถึงจุดนั้นปั๊บก็โดนปั๊ง ว่าฉันนะ ตั้งแต่ฉันมาจิตหมุ่นตัวเลย พอเปิดกุญแจ ให้เท่านั้นละหมุ่นตัว หมุ่น ๆ ใหญ่เลย นั่นเห็นไหม นี่ท่านเล่าให้ฟัง ท่านเล่าเอง

ท่านเล่าแล้วยังไม่แล้วนะ ท่านมาได้แสดงกิริยาว่าขอบบุญขอบคุณ แต่เรื่องขอบบุญขอบคุณแสดงอยู่กับกิริยาเนื้ออรรถเนื้อธรรม และยอมรับธรรมทั้งหลายล้วน ๆ นั้นทั้งหมด ไปลงอยู่นั้น เรียกว่าเห็นบุญเห็นคุณนี้มากกว่าที่จะแสดงขอบคุณอย่างนี้นะ อันนี้ท่านเล่าเอง เล่าถึงขั้นนี้ก็ขึ้นจะฝึงแหละ จากนั้นมาก็ไม่มีปัญหาอะไร

### ใครจะไปรู้เรื่องยิ่งกว่าพระสิ้นกิเลสแล้ว

เพราะฉะนั้นว่าท่านสุวัจน์เสีย เราจึงสะดุดใจปั๊บเลย ชาวว่าท่านเสียที่ศิริราช วันนั้นที่ได้ยิน เราแสบในจิต เอ๊ะ! ยังไงกัน พอว่าตายที่บุรีรัมย์สนิทใจทันที

พว = 5/10/08 5/10



พนักงานพิธีจากสำนักพระราชวังเคลื่อนศพท่านพระอาจารย์สุวจน์ใส่หีบทองที่บพระราชทาน

(ขออนุญาตครับ ท่านอาจารย์สุวจน์ตอนเพียบหนักที่วัดที่บุรีรัมย์ ลูกศิษย์เห็นว่าเพียบหนักก็นำท่านไปโรงพยาบาล ท่านอาจจะสั่งลูกศิษย์ไว้ไม่ให้เจาะคอ เลยไม่ได้เจาะคอ) ท่านต้องสั่งแน่ๆ เพราะไม่ใช่เรื่องของท่านจะรับอันนี้เข้ามาจนธาตุชั้นของท่านมากขึ้น ว่าจะเบาตามความคาดหมายของหมอ แต่ก็เป็นการขัดของท่านอยู่ในขั้นนี้ หลวงปู่ขาวก็เหมือนกัน นั้นเราก็ได้ไปดูท่านเวลาท่านเพียบมาก ๆ คอยดู คอยเตือนพระเถรให้ปฏิบัติต่อท่านด้วยความราบรื่น ไม่ใช่อะไรนะ เรื่องธาตุเรื่องชั้นก็เป็นเรื่องของมัน คอยเตือนพระเถรอยู่เสมอเวลาปฏิบัติต่อท่าน เขาเอาเครื่องอะไรจ่อเข้าไปหาท่าน พอไปสัมผัสท่านบ๊ีบ ท่านก็ปิดทันทีเลย ถึงใจเราทันที นั่นต้องอย่างนี้ ท่านปิดท่านไม่ให้เอาเข้ามายุ่งเลย ปล่อยตามธรรมชาติ ก็มันจะไปของมันโดยหลักธรรมชาติอยู่แล้ว ไปตบไปแต่งมันหาอะไร ใครจะไปรู้รอบยิ่งกว่าพระที่สิ้นกิเลสแล้ว

### ปริโยสานกาล

ท่านพระอาจารย์สุวจน์ สุวโจ เป็นพระที่รักสันโดษ โดดเดี่ยว ปลีกวิเวก มีจิตฝังลงในพระตถาคตเจ้า ด้วยศรัทธาที่มีเหตุผล มันคง เทียวจาริกธุดงค์ไปตามที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ทั่วโลก ไม่ยึดติดในหมู่คณะ ไม่ติดในสถานที่ ไม่คลุกคลีกับใครหรือผู้ใด เป็นพระประเภท “เอเกโกว” เป็นผู้ผู้เดียวเทียว เทียวไปเพื่อปรารถนาวิเวก เมื่อท่านได้หลักใจมีหลักธรรมแล้ว ก็เทียวออก

พ = 5/10/25 5/10

สั่งสอนผู้คนทั้งในและต่างประเทศ สมดังพระพุทฺธเจตนารมณ์ของพระผู้มีพระภาคเจ้าที่ว่า

**“ภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุข ของชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุข แก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”**

นอกจากจะปรารภเรื่องกรรมฐานแล้ว ท่านยังเป็นพระที่สนใจใฝ่ศึกษาในศาสนกิจ วิธีเดินป่าขณนาในวันอุโบสถสังฆกรรมท่านก็คำนวณเป็น โดยไม่ต้องซื้อตำรามาด่าน นอกจากนั้นท่านยังเป็นผู้สนใจในภาษาขอม เขียนอ่านภาษาขอมได้อีกด้วย การเขียน การอ่านภาษาขอมนี้ ท่านเรียนจากท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

ท่านพระอาจารย์สุวจน์ ท่านเล่าว่า **“คำเทศน์สอนของหลวงปู่ฝั้น และพระอาจารย์มหาบัว เป็นหัวใจของเรา”** ถึงครูบาอาจารย์ของท่านจะอยู่ไกล หรือว่าตายไป แต่ท่านยังคงเป็นศิษย์ที่ถือนิสัยในครูบาอาจารย์เสมอ ไม่มีวันเสื่อมคลาย ในสมัยที่ท่านพระอาจารย์ฝั้นยังไม่มรณภาพ ถ้าเราไปอยู่ที่ไหนไกลก็ต้องกลับมากราบท่านเสมอ เมื่อท่านพระอาจารย์ฝั้นมรณภาพไป เราไปอยู่เมืองนอก ไปได้สักระยะหนึ่งก็ต้องกลับมากราบท่านพระอาจารย์มหาบัว เพราะระลึกถึงบุญคุณของท่าน

ท่านพระอาจารย์สุวจน์ นับได้ว่า ท่านเป็นพระจุดดั่งแท้จริง ท่านเล่าว่า บางปีท่านเดินจุดดั่งถึงสองรอบ คือจากสกลนคร ไปอุบลฯ จากอุบลฯ ลงมาทางนครราชสีมา ทุก ๆ ครั้งที่ออกเดิน ท่านจะเดินด้วยเท้าไม่ขึ้นรถ คู่หูของท่านก็คือพระอาจารย์อินตา ไปจุดดั่งที่ไหนมักจะไปด้วยกัน ถูกอภัยค้ำยันกัน เหมือนท่านพระอาจารย์ฝั้น ก็มีสหธรรมิกที่ไปไหน ท่านมักจะไปด้วยกันก็คือ พระอาจารย์อ่อน ญาณสิริ

ท่านพระอาจารย์สุวจน์ได้ทำประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นถึงที่สุดแล้ว สมเป็นพุทฺธสาวกแล้ว ได้นำคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า ประกาศกังวานไกลถึงต่างแดน เป็นที่เลื่อมใสของชาวต่างชาติ นับว่า ท่านเป็นพระธรรมทูตที่ไปเผยแผ่ศาสนาในต่างแดนได้ประสบผลสำเร็จ

ท่านจึงเป็นพระประเภท **“ปาสถลชูปโม”** คือสลักความดีลงบนแผ่นหินคือหัวใจ ไม่มีใครที่จะสามารถไปลบความดีนั้นทิ้งได้ ถูกจารึกเป็นอนันตกาล เป็นเอกธรรม อันมีรสเดียวคือวิมุตติรส เป็นเครื่องตีมูลค่า สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงคุณเช่นนี้ แม้ได้ทิ้งเรือนร่างไปแล้วเมื่อวันศุกร์ที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ตรงกับวันแรม ๘ ค่ำเดือน ๕ ลีริอายุรวม ๘๒ ปี ๗ เดือน ๗ วัน พรรษา ๖๑ แต่สำหรับอภิลิขธรรมที่ท่านครองอยู่นั้น จะเป็นปัจจุบันธรรมคู่โลกคู่สงสารตลอดไป เป็น **“ธมฺม-สงฺฆิ สรณํ คจฺฉามิ” “เป็นธรรมชาติ เป็นธรรมลึติ”** โอบอุ้มสามแดนโลกธาตุให้ผาสุกชุ่มเย็นตลอดมาและจะตลอดไป... สาธุ ภาวนาเตฯ





พ. = ๕/๑๐๕ ๕/๑๐



๑. ยัญรูปบริหาร, ลัญญาบัตรพัตยศ ๒. หีบทองทึบพระราชทาน

ภิกษุทั้งหลาย!

ภิกษุไม่หมั่นประกอบความเพียรในการฝึกอบรมจิต

ถึงจะมีความปรารถนาว่า

“ขอให้จิตของเราหลุดพ้นจากอาสวะเกิด” ดังนี้

จิตของเธอจะหลุดไปจากอาสวะได้ก็หาไม่...

เหมือนไข้ไก่ ๘ ฟองก็ตาม ๑๐ ฟองก็ตาม ๑๒ ฟองก็ตาม

ที่แม่ไก่ไม่นอนทับ ไหมกก ไม่ฟัก

ถึงแม้แม่ไก่จะมีความปรารถนาว่า

“ขอให้ลูกของเราใช้ปลายเล็บหรือจอยปาก

ทำลายเปลือกไข้ออกมาโดยสวัสดิ์เกิด” ดังนี้

ลูกไก่จะใช้ปลายเล็บหรือจอยปากทำลายเปลือกไข้ออกมาได้ก็หาไม่

(ส.บ.๑๗/๒๖๑/๑๘๖)

**ชื่อหนังสือ** พระโพธิธรรมอาจารย์เถร (สุวัจน์ สุวโจ)

**ผู้เขียน-เรียบเรียง** พระมหาธีรนาถ อคฺคธีโร

**พิมพ์ครั้งแรก** พฤษภาคม ๒๕๕๕

**คณะดำเนินงาน** ฟินิจ วุฒิพันธ์  
ทองกราน ทานา  
ศรีประภา (แจ่น) คล่องคำนวณการ  
เบญจมาศ เพ็ชรพลาย

**ขอบคุณ** ชาย ฐาปนากรณ์, ศิริลักษณ์ ทานา, หงส์, อรรถ, ตั้ว, นุช

**ดำเนินการพิมพ์** บริษัท พี. เพรส จำกัด  
โทร. ๐-๒๗๔๒-๔๗๕๔-๕

**ISBN** ๙๗๔-๗๒๑๖-๓๒-๙